زیندانی گەڤەڕ

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی ڕۆشنبیری

*

خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین

سەرنووسیار: بەدران ئەحمەد حەبیب

***

ناوونیشان: دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، شەقامی گوڵان، هەولێر

زیندانی گەڤەڕ

سەلام عەبدوڵڵا

پێشکەشە بە: سەیران

ناوی کتێب: زیندانی گەڤەر– داستانێکی واقعییە
نووسینی: سەلام عەبدوڵڵا
بڵاوکراوەی ئاراس – ژمارە: ٧١٢
پیت لێدان: ئەڤین محەممەد
هەڵەگری: فەرهاد ئەکبەری
دەرهێنانی هونەریی ناوەوە: کارزان عەبدولحەمید
دەرهێنانی بەرگ: مەریەم موتەقییان
چاپی دووەم، هەولێر – ٢٠٠٨
لە بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە ٩٣٦ی ساڵی ٢٠٠٨ی دراوەتێ

خوێنەری بەڕێز:

ئـەم داستـانـە ڕووداوێکـی ڕاستـەقینـەیە کـە لـە کـۆتـاییی ساڵی ١٩٨٧ و سەرەتـای ساڵـی ١٩٧٩دا ڕووی داوە. کـەسایـەتـی و ڕووداوەکـانـی هەمووی واقعین.

سەر لە بەیانی پێنجی دیسەمبەری حەفتا و هەشت، جموجۆڵێکی زۆر چالاکانە لە دۆڵی (نیوزەنگ)دا، هەست پێ دەکرا، قاچاغچییەکان کە ماوەی پانزە ڕۆژ بوو، لە ترسی شەڕ، نەیاندەوێرا توخنی دۆڵەکە بکەون، هەر شەوەکی بارەکانیان، لە نێو دۆڵەکەدا، خستبوو، چاوەڕوانی سەردانی پێشمەرگە و دانیشتوانی ئەو ناوە بوون. هێرشی دڕندانەی سوپای عێراق بۆ سەرملەکانی شێنێ و سەری مامەندە، پاش نۆ ڕۆژ، بەتێك شکێندراو پاشە و پاش گەڕایەوە بۆ مۆڵگاکانیان لە سەربازگەکانی (سونێ) و دەشتی قەلادزێ. ئەوەی کە تەواو جێی سەرسووڕمان بوو لامان، ئەوە بوو کە لە ماوەی ئەو نۆ ڕۆژەدا، دوای ئەو شەڕە خەست و نابەرامبەرە، یەك پێشمەرگەش زامدار نەبوو، کەچی سەربازەکانی دوژمن، هەر لە ترسا، (٢٠)یان ڕۆحیان دەرچوو بوو، لاشەکانیشیان، لە گۆڕەپانی شەڕەکەدا، بەجێ مابوون.

تەنیا شتێ کە سوپای عێراق توانیی لەو شەڕەدا بیکا، ئەوە بوو کە مەخفەرەکەی (شینێ)، کە چەند ساڵێ بوو، چۆڵ کرابوو، بتەقینێتەوە و لەوەشدا چوار سەربازی خۆی کە لە کاتی تەقینەوەکەدا – لە تەنیشت دیواری مەخفەرەکەوە خۆیان مەڵاس دابوو، لە دەست بدا.

چێشتەنگاو ولاخدارەکەمان حازربوو، ئێمەش، من و برادەرێکی عەرەب، کە چەند مانگ لەوەوپێش گەیشتبووە لامان، تەواو خۆمان ئامادە کرد و بەرگی ئاساییمان پۆشی.

پێش ئەوەی بکەوینە ڕێ ولاخدارەکە پێی وتم، کە چاتر وایە ڕیشم – کە ماوەی دوو ساڵ بوو هێشتبوومەوە – بتاشم، چونکە بەئێراندا تێ دەپەڕین و ڕیشی زۆریش نیشانەی پێشمەرگایەتییە، بۆیە منیش سەرنجەکەیم – بێ دوودڵی – پەسند کرد و دەستبەجێ گەڕامەوە بۆ بنکەکەی خۆمان و ڕیشم پاك تاشی.

لەگەڵ ئەوەشدا کە سەرەتای مانگی دوانزە بوو، کەچی دنیا زۆر خۆش بوو، هەتاو بەڕادەیەك گەرم بوو کە شەختە بەستووەکانی نێو دۆڵەکەی بەزوویی کردبووەوە و، تێکڕا قەراغی چەمەکەی «نیو زەنگ»ی کرد بووە قوڕ و لیتە.

پێش نیوەڕۆ کەوتینە ڕێ، وردە وردە بەسەر شاخەکەی بەردەمی «نوکان»دا هەلزناین، ولاخدارەکە جڵەوی ولاخی برادەرەکەمی ڕادەکێشا، کاتێ گەیشتینە سەر لووتکەی شاخەکە، بۆ دوایین جار، ئاوڕێکم لە (نێو زەنگ) دایەوە خانووە قوڕینەکانی بەئاستەم بەدی دەکران، تەنیا شتێ کە بوونی ژیانی لەو دوڵەدا دەسەلماند، دوکەڵکێشی زۆپای خانووەکان بوون، کە دوکەڵێکی چڕ و خەست و سپییان لێ بەرز دەبووەوە.

ئێمە بەحیساب هاتبووینە ناو ئێرانەوە، بۆیە بە هاوەڵەکەم وت:

– «هیچ هەستت بەسنوور کرد؟»

ئەو ڕاچەنی و زۆر بەسەرسووڕمانەوە ئاوڕی لێ دامەوە و وتی.

-«سنووری چی؟»

ڕاستی دەکرد، چونکە هیچ دیار نەبوو کە نیشانەی سنووری دوو دەوڵەت بێ، هیچ شتێ جیاواز نەبوو، هەمووی لە یەك دەچوو، هەمان زنجیرە شاخ، یەك سروشت، عەینی ئاووهەوا، ئەوە سەرەڕای ئەوەش کە کەسمان نەهاتە ڕێ، بۆیە ئەویش ناهەقی نەبوو کە هەستی بەهیچ شتێ نەکردبێ، دیارە منیش هەر مەبەستم ئەوە بوو کە نیشانی دەم مەسەلەی سنوور شتێکی دروست کراوە و کوردستانیش یەك خاکە و یەك سەرزەمینی یەکگرتووە بۆ گەلی کورد.

ولاخەکان بەلاڕیدا ڕووەو سەرەوە تەکانیان دەدا، کاتێ گەیشتینە سەر شاخەکە دیمەنێکی گەلێ دڵڕفین و سەرسووڕهێنەرمان هاتە پێش چاو، بەفری سەر شاخەکە لەبەر تیشکی خۆر دەبریسکایەوە کەبەڕادەیەك ئاوی چاوی دەبرد. لەوە دەچوو ئێمە یەکەمین ڕێبوار بین کە بەسەر ئەو بەفرەدا بڕۆین، چونکە هیشتا نەشکێنرا بوو و لە هیچ لایەکیشەوە جێ پێ بەرچاو نە دەکەوت.

تێکڕا دیمەنەکەی بەردەممان لە تابلۆیەکی خەیاڵاویی دەستی هونەرمەندێکی ڕۆمانسی دەکرد، بەتایبەتی گەڵای مس ڕەنگی کۆتاییی وەرزی پایز کە تاکوتەرا بەدار و دەوەنەکانەوە هێشتا مابوون و ئەوەش ئەوەندەی تر جوانی و هێمنی و قودسیەتی دابوو بەسروشتی ڕەنگینی دەوروبەرمان.

ورده ورده بەشاخەکەدا داگەڕاین و لە قووڵایی دۆڵەکەی بەردەمماندا، دێیەکی خنجیلانە بەدی دەکرا بۆیە بەوڵاخدارەکەم وت.

- مامە ئەم دێیە ناوی چییە؟

ولاخدارەکە بێ ئەوەی ئاورمان لێ بداتەوە، بەدەنگی بەرز وتی:

– قوربان ئەوە دێی «کانی زەردە».

ئەمەی وت و پاشان ڕاوەستا و ڕووی کردە من و وتی:

– کاکە بەو بڕادەرت بڵێ ئاگای لە خۆی بێ و توند دەست بەکورتانەکەوە بگرێ، نەکو بکەوی، چونکە ڕێگە لێژ و سەربەرەوخوارە...

منیش ڕاستەوخۆ ئەو قسانەم بۆ هاوەڵەکەم کرد بەعەرەبی، ئەوەی باش بوو هەر زوو پێم وتبوو کە من عەرەبی تەواو نازانم، بۆیە ڕەخنە لە قسەکانم نەگری. ئەوی ڕاستی بێ – لەگەڵ سادەییی ئەو ڕستەیەشدا – هەر زۆری ویست تا توانیم تەرجومەی بکەم، هەرچەند وشەی کورتانم هەر بۆ نەکرا بەعەرەبی. ولاخەکان زۆر بەزەحمەت بەو سەرەو لێژییەدا، دادەگەڕان، منیش هەرخەمی هاوەڵەکەم بوو کە زۆر نەشارەزا بوو لە سواریدا، بەڕادەیەك کە جامانەکەی سەری نیوەی هاتبووە سەرچاوی و نیوەکەی تریشی بەلاملیدا تلیسا بووە، کەچی ئەو بەهیچ شێوەیەك نەیدەوێرا دەستی کە توند لە کورتانەکەی گیر کردبوو– بەربدا و جامانە شێواوەکەی سەروچاوی چاك بکات.

هەر چۆنێك بوو ولاخەکان بەسەلامەت داگەرانە خوارێ و پاشان بەتەختایی بەردەم دێی «کانی زەرد» دا کەوتینە ڕێ. پێش ئەوەی بگەینە ناو دێ ولاخدارەکە ڕایگرتین و پێی وتین.

– ئێستە ناچارین بەناو دێی «کانی زەردا» بڕۆین، جا دەبێ زۆر بێدەنگ بین، چونکە «پاسگا» و سەربازی ئێرانی لێیە.

بەسەرسووڕمانەوە تۆزێ ڕوانیمە ولاخدارەکە پاشان وتم:

– باشە ڕێی تر نییە پێیدا بڕۆین و تووشی ئەمانە نەبین. خۆت دەزانی ئێمە پێشمەرگەین و نامانەوێ تووشی دەردی سەری لابەلایی بین...

وڵاخدارەکە سەری ڕاوەشاند و وتی:

– نەبراکەم، هیچ مەترسیتان نەبێ، ئەوانە هەقیان تەنیا بەسەر کەر و بارەوە هەیە، نە بەسەر سەڵتەوە...

کەوتینەوە ڕێ، کە سەرنجم دا، سەیر دەکەم هاوەڵەکەم هێشتە هەردوو دەستی لە پشتەوە توند بەکورتانەکەوە گیر کردووە و جامانەکەشی تەواو هاتووەتە خوارێ و لە ملی ئاڵاوە، بۆیە بەئەسپایی، پێش ئەوەی بگەینە ناو دێ، وتم:

– برام دەستەکانت بەکورتانەکە بەردە و جامانە شێواوەکەت بەباشی بپێچەرەوە، چونکە بەناوی دێدا تێ دەپەڕین، با سەرنجی سەربازەکانی ئیرانیش، لە هیچە، ڕانەکیشین...

هاوەڵەکەم کە گوێی لە قسەکانم بوو، کەمێك شڵەژا و پاشان یەکسەر دەستی لە کورتانەکە بەردا و جامانە شل و شێواوەکەی بێدەنگ، نەشارەزایانە، پێچایەوە.

کاتێ گەیشتینە ناو دێ، وڵاخدارەکە بە ئەسپایی لە پێشمانەوە دەرۆیشت و ئێمەش بێ ورتە پاژنەی پێمان لەلا ورگی وڵاخەکانەوە دەژەند.

چەند جارێ سەیری ئەملاوئەولام کرد، هیچم نەدی لە پاسگا بچێ و کەسیشم بەدی نەکرد بەجلی سەربازییەوە، لەگەڵ ئەوەشدا هەر بێدەنگ بووم، تا لە دێ ڕەت بووین، کاتێ لەوە دڵنیابووم کە ئێمە دەنگمان ناگاتە ناو دێ، بەوڵاخدارەکەم وت:

– هیچم بەدی نەکرد لە پاسگا بچێ و کەسیشم بەجلی سەربازییەوە بەرچاو نەکەوت، تۆ بڵێی پاسگاکەیان نەگواستبێتەوە؟

وڵاخدارەکە ئاوڕی لێ دامەوە و برێ بەتوندی سەرنجی لێ دام و پاشان

تۆزێ بەتووڕە بوونەوە – وەك لە سەرنجەکەم قەڵس بوو بێ – وتی:

– کاکی برا، تۆ نەت دی!!

ولاخدارەکە قسەی تری نەکرد و منیش زیاتر لەسەری نەڕۆیشتم. پاش نیوەڕۆ گەیشتینە دێی «وەردە»، ولاخدارەکە شارەزاییەکی تەواوی لە ناوچەکەدا هەبوو، چونکە دەیزانی کام دێ و کام تەپولکە و سەری کام لووتکە، سوپا یان «دلاوەری» ئێرانیی پێوەیە، هەر بۆیەش بەشوێنی وادا دەیبردین کە لەوە دەچوو پێش ئێمە کەسی پیا تێنەپەڕی بێ!

هەر بەگەیشتنمان بۆ دێ یەکسەر لە ولاخەکان دابەزین و لەسەر دەستووری پێشمەرگایەتی، خۆمان کرد بەماڵێکدا و خۆمان دامەزراند.

ئەوەی کە سەرنجی هاوەڵەکەمی بەتەواوی ڕادەکێشا، ئەم مەسەلەی دامەزراندنە بوو کە وەك دیاردەیەکی بێ وێنە دەهاتە پێش چاوی، چونکە پێشمەرگە لە لادێکانی کوردستاندا دەتوانێ، لە هەر ماڵی بیەوی، دامەزرێ و پشوو بدات، نان بخوا و شەویش – ئەگەر کات ناوەخت بێ – لەلایان بەسەر ببا.

پاش نان خواردن کەوتینەوە ڕێ، ئەمجارەیان ولاخدارەکە زۆر بەخێرایی دەڕۆیشت، دەیویست پێش تاریك بوون، بمانگەیێنێتە سەردەشت، بۆیە ئێمەش هەر بێدەنگ لەسەر خێرایی ڕەوتی ئەو لە ولاخەکانمانەوە دەژەنی. لە ڕێگا هیچ بابەتێکی قسەکردنمان نەکردەوە، جگە لەوەی کە هاوەڵەکەم جاروبار سەرسووڕمانی خۆی بەرامبەر قەشەنگی و جوانیی دیمەنی کوردستان دەردەبڕی و دەیوت:

– ئێستە دەزانم بۆ ئەوەندە کوردستانتان خۆش دەوێت...

لەسەر ڕۆیشتن بەردەوام بووین، هەر گرد بوو پیا هەڵدەگەڕاین و پاشان دا دەگەڕاینەوە، پاش هەموو گرد و گردۆڵکەیەك یەکێکی تر بوو، وردە وردە

تاریکی دا دەهات و لەوەش نەدەچوو بەو زووانە بگەینە شوێنی مەخسەد و لەو دەوروبەرەش هیچ جۆرە ڕۆشناییەك بەدی نە دەكرا كە هیوای ئاوەدانییەكی لە پشتەوە بێ، بۆیە بەولاخدارەكەم وت:

– لات وایە ئەمشەو بگەینە سەردەشت؟

ولاخدارەكە سەریكی لەقاند و پاشان وتی:

– بڕوا ناكەم، زۆرخاو هاتین، بەلام جارێ تاریكی بەتەواوی هەڵینەكوتاوەتە سەرمان، هێشتا تۆزێكی بەبەرەوە ماوە، بڕێكی تریش دەڕۆین و پاشان لە شوێنێك هەر لا دەدەین.

تەنیا دەنگی ترپەی پەلی ولاخەكان بوون كە دەهاتنە بەرگوێ و جاروباریش خشەی دار و دەوەنەكان بوون كە لە قاچ و قولی ئێمەوە دەخشان.

تاریكی، تا دەهات، زیاتر گەمارۆی دەوروپشتی دەدا، پاش ماوەیەك ئەوەندە تاریك بوو كە چاوچاوی نەدەدی، هەر بۆیەش برادەرەكەم زۆر بەهێواشی پێی وتم:

– بەم تاریكییە تۆبڵێی كاكی ولاخدار هەڵە نەكات؟

لە وەلامدا وتم:

– ئەمانە شارەزان و بڕوا ناكەم ڕێ هەڵە بكەن...

ولاخدارەكە زۆر بەناڕەزاییەوە قسەكانی پێ بڕین وتی:

– بەتاریكە شەو قسەكردن لەبار نییە!!

لە ڕاستیدا خۆشم ئەوەم دەزانی و ئەوەش یەكەمین جار نەبوو، كە ئامۆژگاری لەو بابەتە، ببیستم. لای ولاخدار وایە، كە بەشەو، پیاو خراپ و دز و جەردە و ڕێگر زۆر دەبێ، بۆیە چاتر وایە پیاو بێدەنگ بێ، بۆ ئەوەی

ئاشكرا نەبێ، هەروەك لایان وایە كە قسەكردن بەتاریكی نیشانەی ترس و دڵەڕاوكێ و تۆقینە!. ئەمانە هەمووی، پاشان، بۆ هاوەڵەكەم گێڕایەوە، بەڵام لەوێدا بەپێی باری سەرنجی ولاخدارەكە منیش قڕ و قەپم لێ كرد.

هەر لەسەر ڕۆیشتن بەردەوام بووین، كە ڕۆشناییيەكمان لە دوورەوە بەدی كرد، لە ئاوایی دەچوو. لەگەڵ ئەوەشدا تا تەواو نزیك نەبووینەوە ولاخدارەكە هیچ قسەی نەكرد. كاتێ گەیشتینە بەردەم دێ وتی:

براینە ئەمشەو لەم دێیە لا دەدەین. ئێرە دێی «بێوران»ە. هەردووكمان ڕاستەوخۆ لە ولاخەكە دابەزین، تەواو كفت بوو بووین. سەرما دەمەو ئێوارە كاری خۆی بەتەواوی كردبوو، چونكە هەستم دەكرد كە تەواو گیانم ڕەق بووبێ. هاوەڵەكەشم هەر وابوو، چونكە ئەویش هەر كە دابەزین یەكسەر چەند جاری پشتی بەملاوئەولادا تەقاند و پاشان بەشێوەیەكی زۆر سەیر و پێكەنیناوی – كە ئەویش نیشانەی كفت بوون بوو – دەرۆیشت.

ئەوشەوە هەرسێكمان لە دێ دامەزراین، خانەخۆی كەمان پیاوێكی زۆر ڕووخۆش بوو، لەوە دەچوو دەمێك بێ میوانی غەریبەی لەو بابەتەی ئێمە نەدی بێ، چونكە هەر پاش نان خواردن ڕاستەوخۆ كەوتە پرسیار كردن لێمان، كە خەڵكی كوێن و چ كارەین! كابرا هەر زوو زانیی كە ئێرانی نین، جاروباریش ڕووی دەمی دەكردە هاوەڵەكەم و قسەی بۆ دەكرد، ئەویش بەهۆی ئەوەی كە هیچ حاڵی نەدەبوو، هەر سەری بۆ دەلەقاند.

لەگەڵ ئەوەشدا، كە خاوەن ماڵەكە بەهەموو شێوەیەك دەیویست ئەوە نیشان بدا، كە جێی متمانەیە، بەڵام هەر نەمانوێرا بڵێین كە پێشمەرگەین، یەكەم لەبەر خۆمان و دووەمیش بۆ ئەوەی خانەخۆی دڵخورت نەكەین. ئەو شەوە خاوەن ماڵ زۆر شتی بۆ باس كردین، هەروەك دەربارەی زەمانی گەنجێتیی خۆی گەلێ سەر گوزەشتەی بەتامی بوگێڕاینەوە، هەرە

گرنگتریان ئەوە بووە کە زستانێك بەفر تا ناوقەد – وەك خۆی دەیوت – هاتووە، ئەم بەشاخەکەی پشتی دێدا، سنووری بڕیوە و سەری لە خزمەکانی، لە دیوی عێراق، داوە، هەرچەند ئەو مەسافەیەی ئەو باسی دەکرد لە چوار پێنج سەعاتێك تێ پەڕی نەدەکرد، کەچی ئەو مەسەلەکەی گەیاندبووە داستانێکی تێر و تەسەل و وا بەلەزەت دەیگێڕایەوە کە هاوەڵەکەم – سەرەڕای ئەوەی هیچیش تێ نەدەگەیشت– تەواو گیرۆدەی باسەکە بێ و بە تاسوقەوە تێی بڕوانی و جاروباریش، سەیرێکی بەپەلەی من بکات، بەو نیازەی منیش جەمسەری مەسەلەکەی بۆ دەربخەم، شتێکی لێ حاڵی بکەم!

خاوەن ماڵ وای باس دەکرد گوایە ئەو مەسەلەی چوونەی بەزستان، بۆ ئەودیو، ئێستەش خەڵکی دەمـاودەم دەیگێڕنەوە و وەك نیشانەی ئازایەتییەکی بێ وێنە و بەجەرگییەکی لە ڕادە بەدەر، ئەهلی دێ، بۆ خەڵکی دەگێڕنەوە.

هاوەڵەکەم، دیار بوو، زۆر خەوی دەهات، چونکە، کە جاروبار چاوی لێك دەنا، تا لەتری نەدەدا چاوی هەڵنەدەهێنایەوە. دەشێ قسەکانی، کە ئەو تێییان نەدەگەی، گێژی کردبێ، بۆیە منیش زۆر بەڕێزەوە بەخاوەن ماڵەکەم وت، کە ئێمە سبەی سەفەر دەکەین بۆ سەردەشت و ئەمڕۆش لە دوورەوە هاتووین، بۆیە حەز دەکەین ڕابکشێین.

کابرای خانە خوێمان، هەر دەستبەجێ، هاواری ژنەکەی کرد، ژنەکەش کەیبانوویەکی گورجوگۆڵ، لە چاو تروووکانێکدا، سێ جێی بۆ ڕاخستین. کاتێ چووینە سەر جێگاکانمان، هەریەکسەر وڵاخدارەکەمان خەوی لێ کەوت، ئینجا من و هاوەڵەکەم بەئەسپایی کەوتینە دەمەتەقێ و کورتەی وتووێژی شەوەکەم – ئەوەی بۆ دەکرا بەعەرەبی – بۆ گێڕایەوە، هەر ئەوشەوە پێم وت کە لەمەودوا پرسیاری لێ کرا من خۆم وەڵام دەدەمەوە و

پاساوی بێدەنگی ئەویش بەوە دەدەمەوە کە کوردە و لە بەغدا گەورە بووە و کوردی باش نازانی. هێشتا من هەر قسەم بۆ دەکرد کە ڕوانیم ئەو پرخەی خەوی دێ، بۆیە منیش، لێفەکەم کێشا بەسەرماو لێی نووستم.

هەر شەوەکی، لە دەنگی کۆکە کۆکی وڵاخدارەکە، بەئاگا هاتینەوە، کە سەیری سەعاتەکەم کرد بڕوام نەکرد، کات سێ و نیوی شەو بوو، بۆیە منیش بەدەم باوێشکەوە بەکابرام وت:

– بۆ وازوو هەستاویت، نیازی نوێژت هەیە؟.

لە وەڵامدا وڵاخدارەکە وتی:

– ئەی چۆن، بەڵام ئێوەش خۆتان ئامادە بکەن، چونکە دەبێ زوو بکەوینە ڕێ. ئەمڕۆ نیازی گەڕانەوەم هەیە.

بەهەرحاڵ، ئێمەش، لە جێی خۆمان هەستاین و خۆمان پێچایەوە، کاتی لە ژوورەکە هاتینە دەرەوە و چووینە ناو حەوشی خانووەکەوە، دیمان وڵاخدارەکەمان وڵاخەکانی تەواو ئامادە کردووە و لەگەڵ خاوەن ماڵەکەدا، لەبەر قوتیلەیەك، بەو مەلا بانگدانە، کەوتونەتە جگەرە کێشان و دەمەتەقێ.

کاتێ سواری وڵاخەکان بووین، خاوەن ماڵەکە، دەستەسڕێکی پڕ لە نان و تیشوی دایە دەستم وتی:–

حەزم دەکرد بەرچابی پێکەوە بخوێن، بەڵام دیارە ئێوە پەلەتانە...

زۆر سوپاسی خاوەن ماڵەکەمان کرد و بەو تاریکییە کەوتینە ڕێ. سەرمای بەرەبەیان وەك چزو دەچزا بەدەموچاو و دەستوپەلماندا، ئاگام لێ بوو، هاوەڵەکەم، لە سەرماندا تەواو بەسەر وڵاخەکەوە گرمۆڵە بووبوو، بۆیە پێم وت:

– جامانەکەت بکە بەلەچکت بۆ ئەوەی سەرمات نەبێ...

لە ڕاستیدا نازانم چۆن وشەی لەچکیشم کرد بەعەرەبی، بەهەرحاڵ،

بەشێوەیەك حاڵیم کرد کە لەچك چۆن دەکرێ و ئەویش دەقا و دەق بەپێی وەسفەکەم، جامانەکەی لەسەر و پۆتەڵاکیەوە ئاڵاند.

قافلەکەمان بەشینەیی ڕێگەی ڕووە و سەردەشتی تەی دەکرد. وڵاخەکان کاتێ پەلیان بەزەویدا دەکوتا، شەختەی بەفر و قوڕی بەستوو لە ژێر سمەکانیاندا ورد و خاش دەبوو، سەیرێکی ئاسمانم کرد، ئاسمان تەواو ساف و ڕوون بوو، ئەستێرەکانی دەمەوبەیان دەبریسکانەوە و یەکجار گەش دەهاتنە پێش چاو، تەنیا شتێکیش کە هێمنیی ئەو دەمە و بەیانییەی دەشڵەقاند خیزەی سنگی وڵاخدارەکەمان بوو، کە تێکەڵ بەپرمەی وڵاخەکان دەبوو، هەواش زۆر سارد بوو بەڕادەیەك لە هەموو هەڵمژینی هەناسەیەکدا وامدەزانی سییەکانم دەرزیاژن دەکرێن، هەر بۆیەش کلکی جامانەکەم لە دەم و لووتمەوە ئاڵاند.

هاوەڵەکەم لەسەر ئامۆژگارییەکەی دوێنێ شەو، کە بەتاریکی قسە نەکات، متەقی لە خۆی بڕی بوو. پاش دوو سەعاتێك، تاریکی دەوروپشتییان ڕەوییەوە، ئینجا دەوروپشتی خۆمان بەتەواوی بەدی کرد.

هەروا بێدەنگ بووین کە وڵاخدارەکە پەتی بێدەنگی پساند و بی ئەوەی ئاوڕمان لێ بداتەوە وتی:

– بەمەزنەم پێش نیوەڕۆ دەگەینە سەردەشت.

منیش ئەوەم بەهاوەڵەکەم وت و جارێکی تر بێدەنگ بووینەوە، پاش ماوەیەك خۆرهەڵات، دنیا کەمێ تەم بوو، تیشکی ڕۆژ کە ناو تەمەکەی دەبڕی، هەزاران هەستوونە زێڕینەی ڕەنگاوڕەنگی ئاڵووالای دەبریسکانەوە، دیمەنەکەی بەردەممان ئەوەندە سەرنجڕاکێش بوو کە هاوەڵەکەمی خستە گفتوگۆ و وتی:

– بەڕاستی ئەمە یەکەمین جارە دیمەنی وا دڵڕفێن و سەرسووڕهێنەر بەدی دەکەم!

پێش نیوەڕۆ گەیشتینە نزیك گەڕەکەکانی سەرووی سەردەشت، کاتێ تەواو نزیك بووینەوە ولاخدارەکە وتی:

– ئیتر پێویستە لە ولاخەکان دابەزن چونکە وا گەیشتینە سەردەشت، چاتر وایە بەپێ بچینە ناو شارەوە، بۆ ئەوەی سرنجڕانەکێشین.

ئێمەش بێ سێ و دوو لە ولاخەکان دابەزین و برێ خۆمان توند کردەوە و جامانەکانیشمان خستە بن هەنگڵمان. کابرای ولاخداریش ولاخەکانی دایە پێش خۆی و ئێمەش بەدوایدا، داگەڕاینە نێو سەردەشتەوە.

ناو «سەردەشت» ئەو پێش نیوەڕۆیە نائاسایی چۆڵ بوو، لە پێشدا نەمزانی هۆی چییە، بەڵام پاشان کە گەیشتینە سەر جادەکان و سەربازەکانمان لەسەر شۆستەکانی شار دی، هۆی چۆڵ بوونەکەم، لێ حاڵی بوو.

ماوەیەك بوو، وەزعی ئێران تەواو شڵۆقابوو، خۆنیشاندانی خەڵك لە سەرتاسەری ئێراندا، دژی ڕژێمی پەهلەوی، زۆربەی شارەکانی ئێرانی تەنیبووەوە، بەڵام هێشتا بەو خەستییە لە ناوچە کوردییەکاندا بەدی نەدەکرا، لەگەڵ ئەوەشدا کاری ناڕاستەوخۆی کردبووە سەرباری کوردستانی ئێران و کاتێ خەڵکەکە گوێیان لە خۆپیشاندانە مەزنەکانی تاران و شارە گەورەکانی تری ئێران دەگرت، ئەمانیش بەداخستنی دووکان و بازاڕ پشتگیریی خەڵکی کوردیان نیشان دەدا.

لەگەڵ ولاخدارەکەدا، کە بەجادەکاندا تێ دەپەڕین، کەس پرسیاری لێ نەکردین و ئێمەش بێ ئەوەی سەیری ئەملا و ئەولا بکەین، بەدوای ولاخەکانەوە، دەڕۆیشتین تا گەیشتینە بەردەم خانوویەك، لە کۆڵانێکی باریکدا، ولاخدارەکە لە دەرگای ماڵەکەی دا، هەر دەرگا کرایەوە یەکسەر بەخاوەن ماڵەکەی وت:

– قوربان، هەندێ، میوانی ئەو دیوم بۆ هێناوی!

خاوەن ماڵەکە زۆر هەوڵی دا کە ولاّخدارەکەش لە گەڵماندا پشوویەك بدا، بەلاّم ئەو وەك پێی وتبووین کە زۆر پەلەیەتی، بەگوێی نەکرد.

ئەو ڕۆژە لە سەردەشت ماینەوە، لەگەڵ خانە خوێکەماندا کەوتینە دەمەتەقێ و باسی دۆخی کوردستانی عێراق و شۆڕشم بۆ کرد، ئەویش کە خۆی بەدۆستمان دەزانی، گەلێ بەقسەکانم کەیفی دەهات، پاشان ئەویش باسی ئێران و شێواویی وەزعی شای بۆ کردین و باسی خۆپیشاندانێکی سووکەڵەی خەڵکی سەردەشتیشی بۆ کردین کە بەلای ئەوەوە کارێکی یەکجار مەزن بوو، هەروەك زۆر بەشانازییەوە باسی دەوری خۆی و خانوادەکەی بۆ کردین، کە چۆن کاریگەرانە بەشدارییان لەو خۆپیشاندانەدا، کردووە.

هەرچەند ئەو ژمارەیەی کە ئەو باسی دەکرد– وەك دەیوت زیاد لە سەد کەس – لە چاو بەشدارانی خۆپیشاندانەکانی تری ئێراندا شتێکی ئەوتۆ نەبوو، بەلاّم ئەگەر پیاو ئەو ڕاستییە لە بەرچاو بگرێ کە خەڵکی لە ژێر [وشاری] ڕژێمی داپلۆسینەری شاهەنشایدا، بەتایبەتی لە ناوچە کوردیەکاندا، کە نەیوێراوە هەڵوێستێکی نارەزایی هاوبەشی پێکەوەنیشان بدەن، ئەوەی سەردەشت، لە ڕاستیدا، بەکارێکی گەورە دەدرێتە قەڵەم.

ئەو شەوە لە سەردەشت ماینەوە و بەیانی زوو، خاوەن ماڵ، ئوتومبێلێکی بۆ حازر کردین و ئەوەشی پێ وتین کە سوپای ئێرانی زۆر سەیتەرەی لەسەر ڕێگاکان داناوە، بەلاّم ئەوانە تەنیا بۆ چەك دەگەرین و مەترسیی ئەوەیان هەیە کە چەك لە ڕێی کوردستانەوە بگاتە شارەکانی ئێران و خەڵکی لە خۆپیشاندانەکاندا کە دژی ڕژێم دەکرێ، بەکاری بهێنێ. لە ڕاستیدا واشبوو، چونکە خەڵکی ئێران زۆر بەتاسوقەوە، سەرەڕای گرانیی نرخی چەکیش – عەوداڵی بوون.

لە سەیتەرەکەی بەردەم سەردەشت ئوتومبێلەکەیان ڕاگرتین و

سەربازەکان برێك سەیریان کردین و بەڵام نە ئوتومبێلەکەیان پشکنی و نە هیچ پرسیارێکیشان لێ کردین. تەم سەرانسەری شاخەکانی ڕۆژئاوای سەردەشتی تەنیبووەوە و لە هەندێ شوێنیشدا داکەوتبووە سەر ڕێگاکە، چەند سەگێکی تووکن لە قەراخ ڕێگەکە وەنەوز بردبوونییەوە، لەوە دەچوو ئەو دیمەنە زۆر سەرنجی هاوەڵەکەمی ڕاکێشابێ، چونکە ئانیشکێکی تێوە ژەندم و زۆر بەئەسپایی وتی.

– هەتا سەگەکانیش جیاوازن!

هەستم بەسەر بەرزیەکی بێ پایان دەکرد کە هاوەڵەکەم وابەو شێوەیە وەسفی وڵاتەکەمانی دەکرد، هەموو شتێك لە بەرچاوی ئەو جیاواز و دڵڕفێن و قەشەنگ و بێ وێنە بوو.

هاوەڵەکەم یەکەمجاری بوو کوردستان ببینێ، دیارە ئەوێ کە لە خوارووی عێراقەوە هاتبوو، بڕوای نەدەکرد کە جیاوازی بەو ئەندازەیە بێ، چونکە دەسەڵاتدارانی عێراق هەمیشە کوردستانییان بەناوچەی ژوورو ناو دەبرد، دەشێ ئەویش پێش ئەم گەشتەی وەیزانیبێ، هیچ جیاوازییەك تەنانەت لە سروشتیشدا، هەبێ! و مەسەلەی کوردستانیش کە دانیشتووانی شاناز پێوە دەکەن هەر بەشێ بێ لە بیرتەسکیی نەتەوایەتی، بەڵام من لەمەدا گومانم لە هاوەڵەکەم نەبوو چونکە دەمزانی ئەو هەڵگری چ بیروباوەڕێکی مرۆڤ دۆستانەیە.

ڕیزە جەمەلونێك، کە لە دوورەوە بەرامبەرمان شەوقیان دەدایەوە، سەرنجی ڕاکێشام، بۆیە پرسیارم لە شوفێرەکە کرد و ئەویش لە وەڵامدا گوتی:

ئەوانە ساڵی حەفتا و چوار، بۆ پەنابەرە عێراقییەکان، دروست کراون، ئێستەش بۆنەتە سەربازگە.

کاتێ ئوتومبێلەکەمان گەیشتە بەردەم جەمەلۆنەکان، ڕاوەستا،

لەوحەیەك بەگەورەیی لیّ نووسرابوو «ایست بازرسی پادگان ربط». چەند سەربازێك بەتفەنگی (ژیّ سیّ)وە، هاتنە بەردەممان بۆ ماوەیەك تێیان ڕوانین و پاشان چەند پرسیارێکیان لە شوفێرەکە کرد، ئەویش دەسبەجیّ دابەزی و پشتی ئۆتۆمبێلەکەی بۆ ئاواڵە کردن.

ئۆتۆمبێلەکەمان کەوتەوە ڕیّ، شوفێرەکە وتی:

– دوێنیّ یەکجار وا ئوتومبێلیان نە دەپشکنی. ئەمڕۆ زۆر بەوردی دەیانکرد، دیارە خۆپیشاندانەکەی دوێنێی مەهاباد تۆقاندوونی!

پاشان کەوتە باسکردنی خۆپیشاندانەکە، من زۆرم لا سەیر بوو، چونکە هیچ ڕادیۆیەك باسی ئەوەی نەکرد بوو، نە لە سەردەشتیش خانەخۆێکەمان ئاگای لەوەبوو، بەکورتی قسەکانی شوفێرم بۆ هاوەڵەکەم گێڕایەوە و باسی ئاڵۆزیی دۆخی نێو مەهابادم بۆ کرد و هیوای خۆشم دەربڕی کە بەگەیشتنی ئێمە وەزع هێمن بیّ، چونکە کەسمان هیچ جۆرە شوناسنامەیەکی ڕەوامان پیّ نەبوو.

دەمەو نیوەڕۆ گەیشتینە مەهاباد، هەر بەچوونمان بەنێو شار، هەستمان بەنائاسایی بوونی وەزعەکە کرد. سەربازەکانی ڕژێم، دەوروبەری جادەکانیان گرتبوو، چەند خودرەویك، لەسەر سووچی جادەکان، ڕاگیرابوون، خەڵکیش تاکوتەرا، بەسەر جادەکانەوە بەدی دەکران، بەڵام کەسمان هیچی وامان نەدی کە نیشانەی خۆپیشاندان بیّ، ئەگەرچی جاروبار گوێمان لە شریخەی چەند گوللەیەکیش دەبوو.

شوفێرەکە گەیاندینیە بەردەم ئەو ماڵەی ناونیشانمان بۆ هەڵدابوو، ئەوەی کە تەواو سەری سووڕمانین، ئەوەبوو، بەدابەزینی ئێمە لە ئۆتۆمبێلەکە، خانەخوێکەی سەردەشتمان بەدی کرد کە لە تومبێلێکی پشتمانەوە دابەزی و یەکسەر لە بەردەمماندا قوت بووەوە و ڕاستەوخۆ خۆشحاڵیی خۆی نیشاندا کە بەسەلامەتی گەیشتوینەتە مەهاباد. من هەر

زۆر لام سەیر بوو، بۆیە کە چووینە ماڵەکەوە یەکسەر پرسیارم لێ کرد کە بۆچی ئەو ئەزیەتەی کێشاوە و بەدواماندا هاتووە، لە وەڵامدا وتی:

– حەزم کرد کە تەواو دڵنیابم کە بەسەلامەتی دەگەنە مەهاباد، چونکە حەزناکەم لای برادەرانتان عەیبدار بم.

منیش زۆر سوپاسم کرد، بەڕاستی کارێکی پیاوانەی کرد بوو، کە لەبەر خاتری ئێمە، ئەو هەموو ڕێگایەی بڕی بوو.

زۆر نەبوو دانیشتبووین کە گوێمان لە دەنگی چەند ڕیزێك تەقە بوو، هاوەڵەکەی سەردەشتمان بڕی سەرنجی دایە سەعاتەکەی دەستی و پاشان داوای ڕوخسەتی لێ کردین و وتی:

– چاتر وایە بەزوویی بگەڕێمەوە بۆ «سەردەشت» نەکو ڕێوبان بگیرێ... کاتێ خواحافیزیمان لێ کرد، دەنگە دەنگ و غەڵبە غەڵبێکی زۆر دەهاتە بەر گوێمان، هەر بۆیەش لە دەرگای ماڵەکەوە سەرم کێشایە دەرەوە، هیچی وام بەدی نەکرد، کەچی هاوار و قیژە هەر زیاد دەبوو، خاوەن ماڵەکەمان مەترسیی خۆی نیشان داین کە ترسی ئەوەی هەیە وەك دوێنێ خەڵکی لەگەڵ ژاندرمە و سوپادا تێك بئاڵێن.

ماوەیەك بوو، لە نێو دەرگاکەدا، ڕاوەستابووم کە لە ناکاوێکدا، لەسەری کۆڵانەکەوە، حەشاماتێك – کە زیاد لە هەزار کەس دەبوون – ڕژانە سەر جادەی بەر ماڵەکەمان و تێکڕا هووتافیان دژی ڕژێمی شاهنشاهی دەکێشا، ئەوەی زۆر سەرنجی ڕاکێشام، چەند کەسێك بوون کە لە پێش خۆپیشاندەرەکانوە دەڕۆیشتن و تەپڵیان لێ دەدا، هاوەڵەکەم کە ئەویش هاتبووە نزیکمەوە زۆر بەسەرسووڕمایەوە دەیڕوانییە دیمەنەکەی بەردەممان، بەتایبەتی تەپڵ لێ دەرەکان کە لەگەڵ کوتانی تەپڵەکانیاندا، لائیلاهە ئیلا لاو ئەڵڵاهو ئەکبەریان بوو. هاوەڵەکەم هەروا بەچاوی تاسۆقەوە دەیڕوانییە خەڵکەکە کە پێم وت:

– ئەمە خۆپیشاندانە دژی ڕژێمی شا، بەڕاستی ئێمەش لە کاتێکی ناسك و مێژوویيدا لێرەین...

هاواری، با بڕی و بابڕووخێی گەنجەکان، تێکەڵ بەنزای خوای گەورەیەی پیرەکان دەبوو. کاتێ مەسیرەکە لە ماڵەکەی ئێمەوە ڕەت بوو، گەیشتە سەر سووچی جادەکە گوێمان لە دەنگی تەقینەوەیەکی گەورە بوو، هەر پاش ئەوە بوو بەدەسترێژ و حەشاماتەکە، پەرشوبڵاوبووەوە و بەشێك خۆی دایە پەنا دیوار و بەشێکیش، کە لەوە دەچوو هەر لە سەرەتاوە، خۆیان بۆ شەڕە بەرد ئامادە کردبێ، کەوتنە بەرد هاویشتن.

زۆر مەراقم بوو، بزانم لەو سەر سووچی جادەکە، چی ڕوودەدا بۆیە ڕوخسەتم لە خاوەن ماڵ و هاوەڵەکەم وەرگرت و دەرپەڕیمە دەرێ و بەپەلە خۆم گەیاندە کۆتاییی جادەکە و لەوێوە سەیری لای خواروم کرد ، بیست سی ژاندرمە بەدیار چەند (خود ڕەویکەوە) ڕاوەستا بوون، هەریەکە و تفەنگێکی سەیری بەدەستەوە بوو، هەمووش کڵاوی تایبەتیان لە سەر نابوو، خۆنیشاندەرەکان خەریکی هاویشتنی بەرد و کەرسەك بوون، بەردەکان هەندێکی دەکەوت بەسەر ژاندرمەکاندا و هەندێکی بەر (خود ڕەوەکان) دەکەوت، ئیدی ژاندرمەکان کەوتنە تەقاندنەوەی گازی فرمێسك هێنەر و بەدوایشیدا دەسترێژیان دەکرد.

هەر بەبڵاوبوونەوەی گازی فرمێسك هێنەر خەڵکەکە کەوتنە پژمین و کۆکە و منیش یەکسەر چاوم پڕبوو لە ئاو و هەناسەم سواربوو، بۆیە بەپەلە خۆم کشانە دواوە و گەڕامەوە بۆ ماڵەکە.

کاتێ خۆم بەماڵەکەدا کرد حاڵم پەرێشان بوو، خاوەن ماڵ و هاوەڵەکەم زۆر ترسان و وایان دەزانی بریندار بووم، بەڵام من زوو تێم گەیاندن کە هیچم بەرنەکەوتووە و تەنیا تۆزێ گازی فرمێسك هێنەرم هەڵمژیوە.

ژنی خاوەن ماڵەکە جامی ئاوی فریاخستم و پاشان وتی:

– واچاترە، براینە بچنە ژوورەکەی دیوی پشتەوەمان، ئەمە دنیایە نەك ژاندارم بێن بۆ پشکنین...

پێشنیارێکی بەجێ بوو، ئێمەش یەکسەر بەگوێمان کرد و چووینە ژوورێکی بچکۆلانەوە کە دەتوت هەر بۆ خۆشاردنەوە تەرخان کراوە.

زۆر مەراقی دەنگوباسی دەرەوەم بووم، بەڵام لەبەرئەوەی نە خاوەن ماڵ و نە کوڕەکەی گەڕابوونەوە، لە هەموو شتێ بێ خەبەر بووم.

دەمەو عەسر کوڕی خاوەن ماڵەکەمان گەڕایەوە، بەشڵەژاویدا لەوە دەچوو، بەشداریی کارێکی گرنگی کردبێ، ویستم پرسیاری وەزعی دەرەوەی لێ بکەم کە خۆی یەکسەر دەستی بەقسەکردن کرد و وتی:

– کوڕێك لە بەردەم [قایم قامیەت]دا بەدەمانچەیەك یەکێك لە کارمەندانی چڵکاو خۆری دەوڵەتی تلیسانەوە...

کوڕەکە بڕێك سەرنجی داین، لەوە دەچوو بیەوێ کاردانەوەی ئەو ڕووداوە لە سەر و چاوماندا بخوێنیتەوە، پاشان هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا و وتی:

– بەڵام بەداخەوە ژاندرمەکان فریاکەوتن و لە هەموو لایەکەوە ئابلۆقەیان داو شەهیدیان کرد.

کوڕی خاوەن ماڵەکە، هەندێ شتی تری بۆ باس کردین و دەربارەی خۆنیشاندانەکەش پێ وتین، کە هەر ئەوە نەبووە کە ئێمە دیومانە، بەڵکو لە زۆر شوێنی تری مەهابادا خەڵکی بەرەنگاری ژاندارم و ئەرتەش و پیاوانی سەربە ڕژێم بوونەتەوە.

ئەو عەسرە بەدیار ڕادیوە هەر خەریکی هەواڵ وەرگرتن بووین، ڕادیۆکانی جیهانیش، زۆربەیان، باسی خۆنیشاندانەکانی شارەکانی

ئێران، بەتایبەتی تاران و تەوریزیان دەکرد، هەواڵەکان دەیانوت، شا لە ژێر گوشاری ڕاپەڕینی خەڵکدا، گەلێ لە زیندانییە سیاسیەکانی بەرداوە، لەوانەش هەندێ سیاسی کوردیش، کە لەمەو دوا زانیمان هەندێکیان خەڵکی مەهاباد بوون.

سێ شەو لە مەهاباد خۆمان شاردەوە، لە کاتێکدا خۆنیشاندانەکەش هەر ئەو ڕۆژە خاوبووە، بەڵام باری گشتیی ناو شار و تێکڕا وەزعی سیاسیی ئێران گەلێ ناسك و لە جۆشدا بوو، هەمیشە چاوەڕێی ئەوە دەکرا کە لە ئان و ساتدا ڕاپەڕینێکی تر بتەقێتەوە و خەڵکی بڕژێتەوە سەرجادە و شەقامەکان.

ژنی خاوەن ماڵەکە(١)، ئەو چەند ڕۆژە خزمەتێکی تەواو نایابی کردین، بەڕادەیەك کە هەرگیز بیرمان نەچێتەوە، هەرچەندە کەرەمی خەڵکی مەهاباد لە ناو ئێمەدا مەشهوورە، لەگەڵ ئەوەشدا ئەوەی ئەو ماڵە لەگەڵ ئێمە کردیان – کە تەنیا ئەوەندەیان دەزانی کە دوو پێشمەرگەی کوردستانی عێراقین – گەلێ زۆر بوو، بەتایبەتی بۆ هەردووکمان کە لەو شاخ و کێوەوە هاتبووین.

خاوەن ماڵەکەمان ئۆتۆمبێلێکی بۆ پەیدا کردین بۆ «شنۆ» و خۆشی تا ئەوێ لەگەڵماندا هات و بردینیە ماڵە دۆستێکی خۆی.

شنۆش هەروەك مەهاباد ئاڵۆز بوو، هەرچەند لەوێ هێشتا خۆنیشاندان ڕووی نەدابوو، بەڵام مانگرتنی خەڵکی شارەکە بەنەکردنەوەی دووکان و بازار، هەر بەشێك بوو لە پشتگیریی خۆپیشاندانەکانی سەرانسەری ئێران.

شەو لە «شنۆ» ماینەوە، دۆستان و برادەرانی خانەخۆێکەمان سەریان داین، و زۆر بەتاسوقەوە لە هەواڵ شۆڕشی کوردستانی عێراق یان دەپرسی، میوانەکان خوێندەوار و ڕۆشنبیری شنۆ بوون، ئەوان مەترسیی

(١) ژنی گۆرانی بێژی بەناوبانگ محەمەدی ماملێ بوو.

خۆیان لەوە نیشان دەدا کە ئەگەر بێتو لە ناوچەی کوردستانی ئێران خۆپیشاندان پەرەبسێنێ، ڕژێمی شا، هەر بۆ چاو ترسێنی خەڵکی تری ئێران، زۆر بەتوندوتیژی وەڵامی خەڵکی کوردستان بداتەوە، لای ئەوان وابوو کە کوردەکانی ئێران دەبێ سەبر بگرن، تا ڕاپەڕینی خەڵك، لە ئێراندا هەموو شوێنێك دەگرێتەوە، ئەوجا گەلی کورد دەست پێ بکات!.

بەڵام من پێم وتن، کە بەپێچەوانەوە، پێویستە خەڵکی کوردستانی ئێران، شانبەشانی گەلانی ئێران، دەست بەڕاپەڕین بکەن و گەلی کورد لە جموجۆڵ و خەباتی شۆڕشگێڕی لە گەلانی تری ئێران دوا نەکەوێ و پێویستە گەلی کورد، زۆر بەجۆشەوە، بەشداریی ڕاپەڕین و خۆپیشاندان و مانگرتنی خەڵکی بکا، بۆ ڕووخاندنی ڕژێمی شاهەنشاهی کە بووبووە مایەی ئەوپەڕی دواکەوتن و سەرکوتکردن لە کوردستاندا.

ڕژێمی شاهەنشاهی کە لە ماوەی نیو سەدەدا، جگە لە ترس و دواکەوتن و بەرەڵڵایی و ماڵوێرانی هیچی تری پێشکەش گەلی کورد نەکرد بوو، ئەوە سەرەڕای هەزاران ساواك و دلاوەر – جاش – و پیاو خراپ و کارمەندی دەوڵەتیی پیس، کە تێکڕا، پێکەوە دەستیان نابووە بینی گەلی کورد، بەهیوای تاساندنی هەستی نەتەوایەتی و خاپوورکردنی جووڵانەوەی شۆڕشگێڕی و داپلۆسینی جەماوەریان کردبووە دروشمی سەرەکیی خۆیان.

دیارە کویلیەتی چەندین ساڵە و مێردەزمەی ناقوڵای شاهەنشاهی وا بەئاسانی لەسەر سنگی خەڵکی نە دەرەوییەوە، لەگەڵ ئەوەشدا میوانەکان سەری ڕەزامەندییان بۆ قسەکانم لەقاند، جا نازانم لە شەرما بوو کە نەیان دەویست بەرپەرچی پێشمەرگەیەك بدەنەوە یا بەڕاستی قەناعەتیان بەباری سەرنجەکەم هێنا، ئەوە نازانم.

ئەو شەوە لە «شنۆ» ماینەوە و بەیانی زوو هاتینە دەری، ساحێب ماڵەکە پێشنیارێکی بۆ کردین، کەوا چاترە بەئۆتۆمبێل نەڕۆین بۆ دێی «زیوێ»

کـە مـەبـەسـتـمـان بـوو، چونکـە دەکـەوێتـە سەر سنووری تـورکـیـا و دەشێ ئێمەش لـەو نـاوە، سەرنجی خەڵکی ڕابکێشین، ئەوە سەرەڕای ئەوەی کە سەیـتـەرەش لـە بـەردەم دێدا هـەبـوو، بـۆیـە ئـەولای وا بـاشتر بـوو کـە تـا دەرەوەی «شنۆ» بەئۆتۆمبێل بڕۆین و پاشماوەی ڕێگاکەش بەتراکتۆر، چونکە: یەکەم، تراکتۆر کەم سەرنجڕادەکێشێ و دووەمیش، دەتوانێ بەلا ڕێدا بڕوات.

بەڕاستی ئێمەش کە نەمان دەویست تووشی بەلای لابەلابین، بێ چەند و چۆن پێشنیارەکەیمان قبووڵ کرد.

ئەو بەیانییە «شنۆ» زۆر سارد بوو، هەورێکی یەکانگیر بەری ئاسمانی گرتبوو، ساردییی هەوا و ئەو هەورە قورسە هەمووی نیشانەی ئەوە بوون کـە بـەزووتـریـن کـات ڕەنـگـە و دەشێ شتـێ ببـارێ، بـۆیـە بـەساحێب ماڵەکەمانم وت:

تۆ بڵێی دانەکاتە باران؟

زیاتر مەبەستم ئەوە بوو کە بڵێم، ئەگەر داکاتە باران چۆن بەتراکتۆر ڕێ دەکـرێ، ئـەویش وەك تـەواو لـە مـەبـەسـتـەکـەم گـەیشتـبـێ بەزەردەخەنەیەکەوە وتی:

کاکی برا، لێرە، لەم وەرزەدا، داناکاتە باران، ئەگەر باری ئەوا تەنیا بەفرە، ئێرە ناوچەی «شنۆ»یە!.

سواری ئۆتۆمبێلێك بووین و وردە وردە لە شار دەرچووین، لە دەرەوەی «شنۆ»، نزیك دێیەك، ساحێب ماڵەکەمان ئوتومبێلەکەی ڕاگرت و ئێمەش دابەزین، کاتێ ئوتومبێلەکە بەجێی هێشتین پێی وتین:–

– ئێوە لێرە چاوەڕێم بن، بزانم لە ناو دێ تراکتۆرێ پەیدا ناکەم.

بۆ ماوەی سەعاتێك لە قەراخ جادەکە خۆمان مەشغوول کرد و کەوتینە

باسکردنی سەفەرەکەمان، هاوەڵەکەم کە زۆر بەسەرسوورِمانەوە دەیروانییە شاخ و کێوە سەرکەشە سپییەکانی دەوروپشتمان، وتی:

– باشە لە کوێوە دەچین بۆ تورکیا؟

منیش لە وەڵامدا وتم:

ئێستا نازانم، بەڵام وابزانم هەر دەبێ لە یەکێ لەم شاخانەی دەوروپشتمانەوە سنوور ببڕین.

ئێمە ئاڵۆزی دەمەتەقێ بووین کە گوێمان لە دەنگی تراکتۆرێك بوو، کە تراکتۆرەکە نزیك کەوتەوە لێمان، هاوەڵەکەی شنۆمان خۆی فرێ دایە خوارێ و ڕاستەوخۆ بەشوفێرەکەی وت:–

– ئەمانەن برادەرەکانم! دەیانەوێ سەر لە خزمێکیان بدەن لە (زیۆی). جا وەك پێم وتیت، دەکرێ بەلاڕێدا بیانگەیێنیت!

خوا حافیزیمان لە هاوەڵەکەی «شنۆ»مان کرد و گەلێ سوپاسیشیمان کرد، بەڕاستی کارێکی زۆری لە پێناودا کردین بەتایبەتی بەو ڕۆژە سارده.

هەردووکمان سواری تراکتۆرەکە بووین، هەریەکە و لەسەر چامەلغێکی، پرۆشەی بەفر دەیدا بەسەروچاوماندا، هاوەڵەکەم جامانەکەی زۆر لێ زانانە لە سەروچاوییەوە ئاڵاند بوو کە بەتەنیا چاوەکانی بەدی دەکران، دەستیشی وا بەتوندی گرتبوو بەچامەلغەکەوە لە تاسەکانیشدا لەشی نە دەجوولا.

شوفێرەکە لەوە دەچوو زوو چاك لە ڕاسپاردەی برادەرەکەی شنۆمان گەیشتبێ، چونکە هێشتا زۆری مابوو بگەینە پاسگاکەی نزیك دێ، کە لە دوورەوە لەسەر تەپۆڵەکەیەك بەدی دەکرا، ئەو بەلا ڕێدا لای دایە ناو دێی (زیوێ)، کاتێ گەیشتینە ناو دێ، بەفر بەتەواوی دای دەکرد، کەسی واشمان بەدەرەوە نەدی کە پرسیارێکی لێ بکەین، بەڵام چاك بوو

شوفێرەکەمان زۆر شارەزا بوو، چونکە هەرکە ناوی ئەوماڵەمان بۆ هێنا کە نیازمان بوو بۆی بچین، ئەو یەکسەر بردینیە بەردەمی. شوفێرەکە تەواو حاڵی بووبوو لێمان و دەیزانی نیازمان چییە، بۆیە لە خواحافیزیدا داوای سەرکەوتنی بۆ کردین و وتی:

– لە ڕۆژی بەفر و تۆفدا، سنوور نەبرن!

«زێوی»، ئاخر مەڵبەندی ئێرانمان بوو، لەوێوە بەتەما بووین بچینە دیوی تورکیا، هەروەك ڕاسپاردەشمان پێ بوو بۆ دەلیلەکەمان کە بڕیار وابوو بەگەیشتنی ئێمە، ئەویش لە دێ چاوەڕوانمان بکا.

لەو ماڵەی لێی بووین، پاش پشوودان، هەواڵی دەلیلەکەمان پرسی، ئەویش دەیناسی، پێی وتین:

– دوو ڕۆژە چاوەڕوانە!

بەو هەواڵە گەلێ دڵخۆش بووین و یەکسەر بەهاوەڵەکەم وت کە گەشتەکەمان ڕوو لە سەرکەوتنە و لەوە دەچێ هیچ دوانەکەوین.

ئێوارێ خاوەن ماڵەکەمان ناردی بەشوێن دەلیلەکەماندا کە لە ماڵێکی تربوو بەبینینی کاك «م» کە دەلیلی ڕێگەمان بوو، زۆر خۆشحاڵ بووین و ئەو شەوە پێکەوە دانیشتین و باسی چۆنیەتی پەڕینەوەی سنوورمان کرد. کاك «م» گەلێ شارەزابوو، لە لایەك خۆی خەڵکی دیوی کوردستانی تورکیا بوو، لە لایەکی تریشەوە – وەك خۆی دەیوت – هەزاران جار خەڵکی پەڕاندووەتەوە و ڕێنمایی کردوون.

ئەو شەوە هەموو پێکەوە نووستین، بەیانی کە هەستاین هەرگیز بڕوامان نەدەکرد، بەفر تێکڕا دنیای داپۆشیبێ، وابوو، بەڕادەیەك کە بەئاستەم ماڵەکان بەدی دەکران، بۆیە «م» پێی وتین:

– بەڕاستی بێ شانسییە، ئەم هەموو بەفرە چییە، ئەمشەو باریوە!؟

پاش بەرچایی، هەموو پێکەوە، دانیشتبووین و خۆمان ئامادە دەکرد کە «م» وتی:

لام وایە ئەمڕۆ چاوەڕێ بکەین چاتر بێ، با بزانین لەو دیوەوە کەس دێ و بەفرەکە دەشکێنێ، چونکە بەفری وا زۆر لێرە ببارێ، ئەوە ئیتر دەربەندەکە هەر مەپرسە!

هیچ قسەم نەکرد، لە ڕاستیدا خۆشم شارەزای سێگۆشەی سنوور بووم، چەند جارێکیش لە سالّی حەفتا و حەوتدا، ئەمدیو و ئەودیوم پیا کردبوو بۆیە منیش سەری ڕەزامەندیم بۆ لەقاند و وتم:

– دەزانم. ئێمەش چاوەڕێ دەکەین تا بەفرەکە دەشکێنرێ...

ئەو ڕۆژە ماینەوە، سێ قوولی باسی بەسەر هاتەکانی خۆمان بۆ یەکتر دەگێڕایەوە.

ڕۆژی داهاتوو بەفر خۆشی کردەوە و ئاسمان ساف و هەتاوێکی خۆش بوو، کە لەگەڵ ئەو وەرزەدا نە دەگونجا، بۆیە زۆر بەکەیفەوە بە «م»م وت:

– تۆ بلّێی ئەمڕۆ بتوانین بڕۆین؟

– لە وەڵامدا «م» وتی:

– دەتوانین، بەڵام چاتر وایە ئەمڕۆش سەبر بگرین و بزانین کەس لەو دیوەوە ڕێ ناشکینێ، بەڕاستی دەربەندەکە زۆر بەفر دەیگریتەوە.

بێگومان ئەو شارەزاتر بوو، بۆیە ئێمەش بێ موناقەشە ڕاکەیمان پەسند کرد...

خەڵکی دێ، ئەو پێش نیوەڕۆیە، هەموو خەریکی بەفرماڵین بوون، دیار بوو دەیانویست سوود لەو ڕۆژە خۆشە وەرگرن و سەربان و حەوشەکانیان بماڵن. دوای نیوەڕۆ، «م» بۆ ماوەیەك بەجێی هێشتین و کە هاتەوە یەکسەر وتی:

– دەمەو ئێوارێ پێش تاریك داهاتن، دەڕۆین بۆ جێگەیەكی تر، دێیەكی بچكۆلانەیە نزیك ئەو دەربەندەی پێیدا تێ دەپەڕین. لەوێ بێین چاكترە و نزیكتر و سەلامەتترە.

دەلیلەكەمان ڕووی نە دەهات مەترسیی خۆی نیشان بدات و پێمان بڵێ گوایە خەڵكی دێ، چەند لۆرییەك سەربازیان دیوە كە بەیانی زوو هاتوون و لە نزیك پاسگاكەوە ڕاوەستاون. بەڵام ئێمە ئەوەمان دەزانی، چونكە خاوەن ماڵەكە لە چوونە دەرەوەی «م»دا ئەو زانیاریانەی پێ ڕاگەیاندین و ئەوەشی بۆ ڕوون كردینەوە كە هاتنی لۆریی سەربازی بۆ پاسگا، تەنیا بەمەبەستی دوو شتە، یا ئیخباری قاچاغە كە لە توركیاوە دێ، یا بۆ خەڵكی قاچاغە كە دەیەوێ سنوور ببڕێ.

بەهەرحاڵ ئێمە هیچ ئەمسەر و ئەوسەرمان لەگەڵ دەلیلەكەمان نەكرد و ئامادەییی خۆمان نیشان دا، بۆ هەركوێیەك بمانبات.

دەمەو ئێوارێ كە وردە وردە دنیا تاریك دەبوو، لە دێ هاتینە دەرێ و بەرەو ماڵەكانی نزیك دەربەندەكە، دوای «م» كەوتین.

چرای ماڵەكان لە دوورەوە كز كز دەسووتان، سەگوەڕ بەپێی نزیكبوونەوەمان تا دەهات حەپەیان بڵندتر دەبوو، كاتێ گەیشتنیە بەرماڵەكان. سەگەكان بەهیچ شێوەیەك مۆڵەتیان نەدەداین بڕۆینە ئەو ماڵەی «م» دەستنیشانی كردبوو، بۆ ماوەیەك هەروا دەستەوەستان ڕاوەستاین تا «م» بەهەموو دەنگی هاواری لە ساحێب ماڵەكە كرد، ئەویش وەك تەنیا چاوەڕێی ئەو بانگكردنە بێ، دەستبەجێ بەقوتیلەیەكەوە لە خانووكەی دەرپەڕی و بەچغە چغ سەگەكانی لێ دوور خستینەوە.

كاتێ چووینە ژوورەوە، خاوەن ماڵ گەلێ عوزر خواهی بۆ هێنایەوە، لەگەڵ ئەوەشدا دەرهەق حەپ و بەهۆڕی سەگەكانی، وەك پاساوێك وتی:

– لەم نێوچە دوور دەستانە، لەبەر دز و پیاوخراپ، ماڵ بێ سەگ ئیدارە ناكات...

منیش لە وەڵامدا، بۆ سەلماندنی قسەکانی وتم:

– بێگومان.

پاش شیوی ئێواریێ، لەگەڵ خاوەن ماڵەکە کەوتینە دەمەتەقە، خۆشترین باسیش لای ئێمە– لەو کاتەدا– مەسەلەی پەڕینەوە لە سنوور بوو، بۆیە منیش گەلێ پرسیارم دەربارەی ڕێگەوبانی سێ سنوور لێ کرد و پاشان پێم وت:

– دوێنێ و ئەمڕۆ، کەس لە تورکیاوە نەهاتووەتە ئەمدیو؟

کابرا ماوەیەك خۆی خەریکی دەرگای سوپاکە کردووە بەمقاش کەوتە تێکدانی پشکوکان و خۆڵەمێش دەرهێنان، پاشان لەسەرخۆ پشکۆیەکی بەمقاشەکە دەرهێنا و زۆر وەستایانە سیغارێکی پێ داگیرساند و دوایی، ڕووی دەمی تێ کردم و بەشینەیی لێشاوێ چڕە دووکەڵی بەسەروچاومدا کرد، ئینجا وتی:

– نەء!! بڕواش ناکەم کەس، سبەی و دووسبەی بتوانێ خۆی لە قەرەی ئەو بەفرە بدات. ئەمساڵ هەر لە سەرەتاوە دیار بوو کە ساڵەکەی یەکجار تووشە!

بەپێی قسەی کابرا، لەوە دەچوو، چەند ڕۆژێ لەو ناوە بمێنینەوە بۆیە منیش شانم لێ دادا و بەڕادیۆی ترانسیستۆری ماڵەکەوە خۆم خەریك کرد و جاروباریش دیشلەمەیەکی ڕوونم – لەسەر دەستووری خۆیان – دەکرد بەگەرووما. دەلیل و خانەخوێکەش، بەجووتە سەرگەرمی جگەرەکێشان و چا خواردنەوە و گێڕانەوەی بەسەرهاتی خۆیان بوون. هاوەڵەکەشم کە هەر زوو کتێبۆلکەیەکی شیعری کوردی کۆنی، لە تاقێکی ماڵەکەدا دۆزیبۆوەوە، زۆر بەتاسوقەوە خەریکی پەڕەهەڵدانەوەی بوو، دیار بوو ئەویش دەیویست سوود لەو فرسەتە وەربگرێ و بەهۆیەوە خۆی تۆزێ فێری زمانی کوردی بکات، چونکە جاروبار مانای چەند وشەیەکی لێ دەپرسیم.

سەگوەڕێ لە ناکاودا دەستی پێ کرد، ئەمجارەیان گەلێ لە پێشوازییەکەی ئێمە بەهێزتربوو، بۆیە هەموو سەیری یەکتریمان کرد و هەمووش بۆ ساتێ بێ ورتە، گوێ قولاخ بووین. حەپ و هۆڕی سەگەکان تا دەهات بەتینتر دەبوو، بۆیە دەلیلەکە و خاوەن ماڵەکە پێکەوە ڕاپەڕین و بەشوێن سۆراخی سەگوەرەکەدا وێل بوون. ئەوەندە نەبوو لە دەرەوە بوون کە بەپرتاو خۆیان کردەوە بەژووردا، هەردووکیان ڕەنگیان تەواو پەری بوو، بەهەناسە بڕکێ و دەمێکی تێکەڵوپێکەڵەوە وتیان.

– ژا... ژاندرمە هات!

ئێمەش بەپەلە پروزێ، بێ ئەوەی هیچ پرسیارێ بکەین، پەلاماری پێڵاوەکانمان داو یەکسەر بەڕاکردن، بەناو بەفرەکەدا، دوای دەلیلەکەمان کەوتین. هەرچۆنی بوو زۆر بەخێرایی خۆمان گەیاندە دەرەوەی حەوشەی ماڵەکە و لە پەنا خەرمانە زەلێکدا خۆمان مەڵاس دا. هەموو ورتەمان لە خۆمان بڕیبوو، بەڵام ئەوەندە بەتوندی هەناسەمان دەدا، کە ئەگەر بهاتایەو یەکێ لەو نزیکانەوە تێ پەڕیبایە، بەئاسانی هەستی بەبوونمان دەکرد و دەیدۆزینەوە.

ماوەیەك هەروا خۆمان لە پەنا خەرمانە زەلەکەدا مەڵاس دا کە من وردە وردە سەرێکم بەرزکردەوە، چەند لۆرییەك بەقەراخ ماڵەکاندا تێ پەڕین و ڕووە شاخەکە ڕۆیشتن، بۆیە بەئەسپایی بە«م» وت:

– ئەمە یانی چی؟

دەلیلەکەمان، کە وەك ئێمە، ئەویش لە ژاندرمە دەترسا، زۆر بەسادەیی وتی:

– نازانم!

ماوەیەك بەبێ دەنگی لە ناو بەفرەکەداماینەوە، لەگەڵ ئەوەشدا کە

ماوەی ڕاکردنەکەمان ئەوەندە زۆر نەبوو، کەچی من هەموو گیانم نیشتبووە سەر ئاو، بۆیەش پاش وشك بوونەوەی لەشم تەواو هەستم بەسەرما دەکرد، دیار بوو هاوەڵەکانیشم وەك خۆم وابوون، چونکە پیاو بەئاسانی گوێی لە چوقە چوقی دانیان دەبوو، دیارە ئەوەش بەهۆی ئەوەوە بوو کە کەسمان فریای ئەوە نەکەوتین کە قەمسەلە لەبەر بکەین.

پاش نیو سەعات چاوەڕوانی، لۆرییەکان بێ ئەوەی توخنی ماڵەکان بکەون، سەرەو خوار گەڕانەوە و هەر زووش لە چاو ون بوون.

ئێمە هەر لە شوێنی خۆمان بووین کە خاوەن ماڵەکە، بەهەڵە داوان گەییە لامان و زۆر بەخۆشحاڵییەوە وتی:

– شوکر لە سایی خواوە نەهاتن بۆ لای ئێمە. فەرموون بۆ ماڵەوە!

بەشێنەیی لە جێی خۆمان هەستاین و دوای خاوەن ماڵەکە کەوتین. لە ڕێگا خاوەن ماڵەکە وتی:

– دیارە ئیخبارییەکراوە کە ماڵی قاچاغ دێت!!

من زۆر سەرم سووڕما لەو قسانە، چونکە وەك ئێمە دەمانزانی کەس لەو دیوەوە نەهاتبوو، ئیتر چۆن دەزانرا قاچاغ دێ!؟ کە گەیشتینەوە ماڵەوە، خاوەن ماڵەکە هەر خێرا، زۆپاکەی گڕدایەوە و برێ کۆتەرەی تری فڕێدایە ناوییەوە و ئێمەش هەرسێکمان خۆمان بەدەوری زۆپاکەدا گرمۆڵە کرد. خاوەن ماڵ بەدەم تێکردنی چاوە پێی وتین:

– زۆرجار کە ئیخبارییە بێت، ژاندرمەکان وەك ئەمشەو، تا دەم دەربەندەکە دەچن و لەوێ بۆسە بۆ قاچاغچی دادەنێن.

جارێکی تر لەگەڵ دەلیلەکەماندا کەوتینە گفتوگۆ دەربارەی ڕۆیشتنەکەمان، دەلیلەکەمان هەر لای وابوو کە دەبێ ماوەیەکی تر چاوەڕێ بکەین، بەلایەنی کەمەوە تا زەلامێك لە دیوی تورکیاوە دێ. خاوەن

ماڵەکە تەواو گوێی خۆی قۆلاخ کردبوو بۆ قسەکانمان، ئەویش لەسەر مەسەلەی ڕۆیشتنەکەمان وتی:

– ماشاڵڵا ئێوە هەرسێکتان گەنجن! بەڕای من هەر بەیانی زوو، ناوی خوای لێ بهێنن و بڕۆن چاترە! نەکو خوانەخواستە ژاندرمەکان بزانن پێتان و تووشی چەرمەسەری و بگرە و بەردە ببن!

لام سەیر بوو کە خاوەن ماڵ وا دەڵێ، چونکە هەر خۆی دەمە و ئێوارێ دەیوت گوایە ڕۆیشتن لەو بەفر و تۆفەدا، تەنیا خۆ بەکوشتدانە! کەچی هەر خۆشی دەڵێ بەیانی ناوی خوای لێ بهێنن چاکە، گوایە ئێمە گەنجین!.

لەگەڵ ئەوەشدا من لە مەبەستی کابرا گەیشتم، ئەویش ناهەقی نەبوو، دەترسا و حەزی دەکرد بەزووترین کات، بێ تەنگوچەڵەمە، بەڕێمان بکات، بۆیە منیش ڕووم کردە هەموویان و وتم:

– باشە ئەگەر بەیانی، بەفر نەبارێ و دونیا خۆش بوو، ئەوا دەڕۆین!

ئەو قسانەشم بۆ هاوەڵەکەم ڕوون کردەوە. یەکەمجار بڕوای نەکرد، بەڵام کاتێ بۆم باس کرد کە بەفر بەو ڕادەیە ترسناك نییە و خۆشم چەندجاری هەر لە زستاندا ئەو سنوورەم بڕیوە – هەرچەند لەو دەربەندە نەبووە – بەڵام هەر زستان بووە، ئەویش بەناچاری سەری ڕەزامەندیی بۆ لەقاندم و بڕیارمان دا کە بەیانی، بەمەرجێ بەفر نەبێ، ناوی خوای لێ بێنین.

«م» تەواو چووبووە خەیاڵەوە، لەوە دەچوو دوو دڵ بێ یا بیر لە شتێك بکاتەوە، بۆیە منیش وەك سۆراخێك بەدوای ئەندێشەی وێڵیدا وتم:

– زۆر ئاڵۆز دیاری، بیر لە چی دەکەیتەوە؟

ئەویش وەك تەنیا چاوەڕێی پرسیارێکی لەو بابەتە بێ، یەکسەر وتی:

– هەڤاڵ، بەسێ کەسەوە زۆر زەحمەتە بتوانین ئەو دەربەندە ببڕین،

چونکە تەنیا دەربەندەکە نییە، بەڵکو سەرکەوتنە بەسەر شاخەکەشدا، کە لەم وەرزەدا زۆر سەختە...

منیش بێ سێ و دوو وتم:

– ئەی چار؟

«م» کەوتە بیرکردنەوە، هەمووومان بەتاسوق و بێ سەبرانە تێمان دەڕوانی، ئەویش پاش ساتێ لەسەرخۆ وتی!

ئەمشەو دەچم بۆ «زیوێ» و لەوێ چوار پێنج کەس بەکرێ دەگرم کە لەگەڵماندا بێن و بۆ ڕێ شکاندن، هەروەك تفەنگەکەشم لەوێ شاردووەتەوە لەگەڵ خۆم دەیهێنمەوە...

–چۆنە لاتان؟

زۆر بەو پیشنیارە خۆشحاڵ بووین، تەنانەت خاوەن ماڵەکەش سەری ڕەزامەندیی لەقاند. «م» بەپەلە خۆی کۆکردەوە و لە خواحافیزیدا وتی:

– بەیانی ئەگەر دنیا خۆش بوو، ئەوا خۆم و ئەو زەلامانە دێین بەدواتانا. ئیتر لەسەر خوا...

هەر لە دوای ڕۆیشتنی «م» ئێمەش بۆی ڕاکشاین. هەموو هیوایەکم ئەو شەوە ئەوەبوو کە بەیانی هەڵدەسین دنیا خۆش بیت.

ئەو شەوە چەند جارێك خەبەرم بووەوە و هەموو جارێکیش لە پەنجەرە بچکۆلانەی ژوورەکەوە دەمڕوانییە ئاسمان.

بەیانی سەعات (٥) لە کۆکەکۆکی خاوەن ماڵەکە و تەقوهۆڕی کەیبانووکەی خەبەرمان بووەوە. خاوەن ماڵ بەباوەشێك کۆتەرە دارەوە خۆی کرد بەژووردا، پاش سڵاوکردن، کۆتەرە دارەکانی لە ناو زۆپاکەدا هەڵچنی و بەدەم کەوتە فوولێ کردنی، لەوە دەچوو بیەوێ هەر بەپاشماوەی ژیلەمۆی شەوی زۆپاکە گڕبدا، چونکە ڕاستەوخۆ کەوتە فوولی کردنی .

ژوورەکە لە ماوەیەکی کەمدا بوو بەچڕە دووکەڵی، خەریك بوو بەکابرا بڵێم کە بۆ چەرخێك یا شقارتەیەك بەکارناهێنێ، کە لەناکاودا زۆپاکە کڵپەی لێ هەڵسا، کابرا وەك کارێکی یەکجار گەورەی ئەنجام دابێ، سەری هێنایە دواوە و جگەرەیەکی زلی دەرهێنا و بەئاگری زۆپاکە دایگیرساند و پاشان زۆر بەخۆشییەوە وتی:

– کوڕینە لە سایەی خواوە، ئاسمان دەڵێی بەری دەستە!. ئەو ڕستەیەم هەر دەقا و دەق، بۆ هاوەڵەکەم کرد بەعەرەبی، بۆیە هیچ حاڵی نەبوو، پاشان بەپێکەنینەوە پێم وت:

– مەبەستی ئەوەیە کە ئاسمان سافە و هیچ هەوری پێوە نییە.

کەیبانووی ماڵەکە، تا ئەو کاتە دەنگی هەبوو، ڕەنگی نەبوو، بەسەبەتەیەك نانەوە خۆی کرد بەژووردا، کابرای خاوەن ماڵیش هاواری کچەکەی کرد کە چامان بۆ بهێنێ.

ئێمە تازە دەستمان کردبوو بەنان خواردن کە سەگەکانی دی، کەوتنەوە وەڕین، خاوەن ماڵ سەیری هەردووکمانی کرد و وتی:

– ئەوە «م» بەرەو ئێرە دێ!

دەستبەجێ ئێمەش دەستمان لە خواردن هەڵگرت، خاوەن ماڵ زۆری لێ کردین کە زیاتر بخۆین، چونکە ڕێمان دوورە، بەڵام ئێمە گەلێ سوپاسمان کرد، لە بەردەم هەیوانی ماڵەکەدا، ئامادە ڕاوەستا بووین و چاوەڕێمان دەکرد. کەیبانووی ماڵەکە، زۆر بەشەرمەوە، بەرەو ڕووم هات مشتێ کڵۆشەکری دایە دەستم و لە ژێر لێوەوە وتی: ئەوە لەگەڵ خۆتان بەرن بۆ سەرما باشە.

ئەوەندە نەبوو کە لە هەیوانەکە ڕاوەستا بووین، کە «م» و چوار زەلامی تر گەیشتنە بەردەم ماڵەکە و پاش سڵاو، «م» بێ پێشەکی وتی:

– حازرن؟

پێش ئەوەی بکەوینە ڕێ «م» لە خورجەکەی کوڵیدا دوو جووت پوزەوانەی تازە و هەندێ پەڕۆپاتاڵی داینێ و پێی وتین:

– هەر ئێستە پوزەوانەکان بکەنە پێتان و پەڕوپاتاڵەکەش هەڵگرن، لەوێ پێویستتان دەبێ.

هەر خێرا پوزەوانەکەمان هەڵکێشا و خەریك بوو بکەوینە ڕێ کە خاوەن ماڵەکە بانگی «م»ی کرد و پریاسکەیەکی دایە دەست و پێی وت:

– بۆ ڕێگاتان، برسیتان دەبێ...

وردە وردە بەدەشتەکەدا کەوتینە ڕێ، لە پێشی پێشەوە یەکێك لە بەفر شکێنەرەکان، کە ناوی «هـ» بوو، سەر قافڵەمانی گرت، ئەو شتێکی سەیری بەستبوو بەژێر پێڵاوەکانییەوە، زیاتر لە دوو سەبەتەی بچکۆلانە دەچوو. لە ڕێ بۆمان دەرکەوت کە ئەو جۆرە پێڵاوە بۆ ناو بەفر گەلێ کاریگەر بوو.

بەڕیز یەك لە دوای یەك دەڕۆیشتین، من شەشەم کەس بووم، هاوەڵەکەشم دوایین کەس. تا ڕێگەکە دەگەیشتە سەر ئێمە، بەتەواوی بەفرەکە دەشکا و ئاسان دەبوو، بۆیە لە سەرەتای ڕۆیشتنەکەماندا هەستمان بەهیچ جۆرە هیلاکییەك نە دەکرد.

چیشتەنگاو گەیشتینە دەمی دەربەندەکە، بەفر تا دەهات ئەستوورتر دەبوو، لە ناو دەربەندەکەدا «هـ» ڕایگرتین پێی وتین:

– ناو دەربەندەکە زۆر لە دەشتەکە ساردترە، بۆیە هەموو جامانەکان لە سەر و گویلاکتانەوە بپێچن و پەڕۆپاتاڵەکانیش بەناو فەکتانەوە!

بەناو دەربەندەکەدا کەوتینە ڕێ، هەموو بێدەنگ بووین، تەنیا خرمە خرمی شکاندنی بەفر و مشەمشی خۆمان گوێ لێ دەبوو.

نێو دەربەندەکە دۆڵێکی دووروودرێژ بوو کە دەکەوتە نێوان دوو شاخی

زۆر بەرزەوە، سەر لووتکەی شاخەکان بەئاستەم تیشکی خۆر، خۆی تێ دەسوون. هەموو شتێ لەو دۆڵەدا هەر سپی دەچووەوە و سەرتاسەریشی سێبەر دایگرتبووەوە و کزە بایەکی زۆر ساردیشی دەهات، بۆیە من سەرەڕای جامانەکە کە پێچابووم لە دەمولووتمەوە، دەستیشم گرتبوو، بەسەر لووتمەوە!.

دەمەو نیوەڕۆ، لە ناکاودا «هـ» دەنگی داین و وتی:

– بوەستن!

هەموو ڕاوەستاین و بەسەرسووڕمانەوە سەیری «هـ»مان دەکرد، ئەویش چەندجارێ بەپەلە خۆی چەماندنەوە و سەیری بەفرەکەی بەردەمی خۆی کرد. من وامدەزانی شتی لێ کەوتووە یان بەدوای شتێکدا دەگەڕێ، خۆی قیت کردەوە و زۆر سەرکەوتووانە وتی:

– دیارە ئەم بەیانییە، پیش ئێمە، خەڵکی تر لێرەوە تێ پەڕیون!.

ئەمەی وت و لەسەر ڕۆیشتن بەردەوام بووینەوە، لە ڕێگا چرپاندم بەگوێی «م»دا پێم وت:

– کێ دەڵێ خەڵکی ئەودیو نەهاتوون و ڕێگەیان بۆ نەشکاندووین؟

«م» بزەیەك گرتی و بەدەم ڕۆیشتنەوە وتی:

– نا. هەر لەم دیوەوە خەڵك ڕۆیشتوون، چونکە بەجێ پێکاندا دیارە ڕووەو کێوە ڕۆیشتوون.

شەرمم کرد لەو پرسیارە ناشییانەی کە کردم، چونکە دیارە بەشوێن پێدا دەردەکەوێ، کە هاتوچۆ کەران ڕووەو کێوە ڕۆیشتوون. ئێمە وردە وردە بەناو دۆڵەکەدا سەر دەکەوتین، کە لە پێشمانەوە چەند چەکدارێك بەرەو ڕوومان سەرەو خوار دەهاتن، هەموو بەبینینیان واقیان ورما. کاتێ نزیك کەوتنەوە لێمان، پێنج چەکدار بوون و یەکێکیان یەکسەر تێی خوڕین:

– کێن زەلام؟

«م» یەکسەر هەڵیدایە و وتی:

– من خەڵکی ئەودیوم و ئەوانی تریش ئێرانین!

یەکێ لە چەکدارەکان کە لەوە دەچوو لێپرسراویان بێت، هاتە پێشەوە لێمان، ئەوانی تریش هەر دووانیان بن بەردێکیان لێ گرتین.

من بەوردی ڕوانیمە چەکدارەکان، کەسیانم نەدەناسی و نەشمدەزانی سەر بەکێن، تا ئەوەی هاتە بەردەممان و پێی وتین:

– ئێمە پێشمەرگەین!

ئەمەی وت و دەنگی چەکدارەکانی تری دا کە هەستنە سەر پێ. من لە لای خۆمەوە هەستم بەدڵخورتییەك کرد و لە دڵی خۆمدا وتم:

– ئەمجارەش تووش بووینەوە!

لێپرسراوەکەیان زۆر بەوردی سەرنجی منی دەدا، تۆزێ لێم هاتە پێشەوە و بەسەرسوورمانەوە وتی:

– ئێوە کێن و خەڵکی کوێن؟

منیش ڕاستەوخۆ وتم:

– جەعفەر، خەڵکی مەهاباد.

لێپرسراوەکە وتی:

– بۆ کوێ تەشریف دەبەن؟

لە وەڵامدا وتم:

– بۆ ئەودیو...

سەیری زەلامەکانی تری کرد کە لەگەڵمدا بوون، پاشان وتی:

– بۆ؟

منیش یەکسەر وتم:

– بۆ چەك کڕین!

کابرا بەسەرسووڕمانەوە وتی:

– بۆ کێ؟

ماوەیەك دامام، لە ڕاستیدا نەمدەزانی چی بڵێم، پاشان وتم:

– بۆ خۆمان!

لێپرسراوەکە چاوی بەناو هەموومان‌دا دەگێڕا، وتی:

– خۆتان کێن؟...

منیش زۆر بەسادەیی وتم:

– خۆمان! کوردی ئێران!

لێپرسراوەکە زەردە خەنەیەك گرتی و وتی:

– بۆ؟...

منیش زۆر بەجیدییەوە وتم:

– بۆ دژایەتیی شای ئێران.

لێپرسراوەکە بەتەوسەوە وتی:

– توخوا؟

منیش هەر تەواو خۆم گێل کرد و وتم:

– بەخوا!

لێپرسراوەکە یەکسەر دایە قاقای پێکەنین و زیاتر هاتە پێشەوە لێم و پێی وتم:

– تۆ ئەوە نەبوویت کە «میوانمان» بوویت لە پێداو!!

کە ناوەکەمی وت، یەکسەر واقم وڕما و ئینجا بیرم کەوتەوە، هەموو چەند مانگێك لەوەوبەر بوو کە لەگەڵ «ئەواندا» تووشی شەڕێکی یەکجار قورس و گران بووبووین لە دێی (بازێ) بۆیە منیش ئیتر نکۆڵیم نەکرد و لە وەڵامدا وتم:

– بەڵێ ڕاستە...

پاشان لێپرسراوەکە، پێی ڕاگەیاندین کە مادام ئێمە بە ناوچەی ئەواندا تێ دەپەڕین، پێویستە ڕوخسەتی ئەوانمان پێ بێ. ماوەیەك کەوتینە وتووێژ.

پاشان وەك سازانێك بە لێپرسراوەکەم وت:

– باشە ئێمە ئێستە، جارێ لەدیوی ئێرانین. دیارە کە چووینە ئەودیو، برادەرانتان دەبینین و لەوێ داوای ڕووخسەتیان لێ دەکەین. ئەگەر هێشتیان بڕۆین، ئەوا دەڕۆین، ئەگەر نا، دەگەڕێینەوە.

لێپرسراوەکە ڕاکەمی قبووڵ کرد، جا نازانم لەبەرئەوە بوو کە بڕوای نە دەکرد ئێمە بتوانین ئەو شاخە سەختە ببڕین کە ئەوان خۆیان لێ دابوو، نەیانتوانیبوو، گەڕابوونەوە، یان هەر ویستی مۆڵەتمان بدات بڕۆین.

بەهەرحاڵ کەوتینە ڕێگا، بەڵام ئەمجارەیان تا ڕادەیەکیش عەزممان شکابوو، بەوەی کە پێش ئێمە هەوڵدرا بوو ڕێ بشکێنرێ و سەرنەکەوتبوون.

ئێمە لەسەر ڕۆیشتنەکەمان بەردەوام بووین، هەوا تا دەهات ساردی دەکرد بۆیە سەیرێکی ئاسمانم کرد، ئاسمان گەوالە گەوالە هەوری دەگرت و تا دەهاتیش چڕتر و تاریکتر دەبوو، جاروبار بۆ دڵنیایی ئاوڕم لە هاوەڵەکەم دەدایەوە، دیار بوو تۆزە تۆزە هیلاکی و شەکەتی سەری، لێ هەڵدەدا، بۆیە لە ئاوڕدانەوەیەکدا پێی وتم:

چەند سەعاتمان ماوە بگەین؟

لە ڕاستیدا ڕێگەکە خۆی بەڕۆژی ئاسایی هەر هەشت سەعات دەبوو، بەڵام لە ڕۆژێکی وادا پیاو نەیدەتوانی وەخت دیاری بکات، لەگەڵ ئەوەشدا هەر بۆ هێور کردنەوەی وتم:

– دەمەو ئێواریێ هەر دەگەین.

پاش نیوەڕۆ پروشەی بەفر دەستی پێ کرد، لە سەرەتادا بەکەمی، بەڵام تا دەهات زیاتر دەبوو، تا دەشچووینە پێشەوە بەفرەکە ئەستوورتر دەبوو، کاتێ گەیشتینە قەد پاڵی شاخەکە، کە دەبوو پێش ئێوارێ پیا سەرکەوین، تەواو شەکەت بووین، بەتایبەتی هاوەڵەکەم کە قاچەکانی بەدوای خۆییدا زۆر بەزەحمەت ڕادەکێشا.

هێدی هێدی بەشاخەکەدا، ملی سەرەو ژوورمان گرت، لەگەڵ ئەوەشدا کە لە پێشمانەوە ڕێگەیان بۆ دەشکاندین، هەر بۆ ئێمە، بەتایبەتی بۆ هاوەڵەکەم، سەخت بوو.

ئەو تەواو هەناسە بڕکێی پێ کەوتبوو، لە کاروانەکەشمان تا دەهات دوا دەکەوت، بۆیە چەند جارێ ڕاوەستام تا پشووی بەخۆیدا بێتەوە، پاشان دەکەوتینە ڕێ. تا بەرەو سەروو دەڕۆیشتین، بەفر خەستتر دەباری، هاوەڵەکەم جاروبار دەکەوت و منیش لەگەڵ شەکەتیی خۆمدا، پەلامارم دەدا و هەڵم دەستاندەوە.

ڕەشەبایەکی توند هەڵی کرد، بەفرەکەی لوول دەدا و دەیدا بەچڕوچاوماندا، دەنگە دەنگ کەوتە ناو بەفر شکێنەرەکانەوە، هەریەکەو مەترسیی خۆی بەجۆری نیشان دەدا، لەگەڵ ئەوەشدا هەر داوایان دەکرد کە خێراتر بڕۆین. هاوەڵەکەم تەواو پەکی کەوتبوو، چەند جارێ هاواری لێ کردم کە ناتوانێ زیاتر ڕێ بکات، بەڵام من هەر ورەم دەدایە بەری و جاروباریش لەتە کلۆیەك شەکرم دەدایە.

گەیشتبووینە ناوەڕاستی شاخەکە، گەردەلوولی ڕەشەبا، هەموو جارێ بۆ ماوەیەك لە جێی خۆمانی قەتیس دەکردین.

هاوەڵەکەم هەر ئاخ و ئۆف و ناڵە و باوکە ڕۆی بوو، کە لە پڕێکا یەکتەختە لەسەر بەفرەکە لێی کەوت، بۆیە منیش هاواری بەفر شکێنەرەکان و «م»م کرد. هەموو دەوری هاوەڵەکەماندا، «هـ» بەدەستی کەوتە ڕاوەشاندنی دەستوپەلی، یەکێکیش کەوتە شێلاندنی قاچوقولی، بەڵام ئەو، بێ جووڵە، لێی کەوتبوو، بەحاڵ زمانی دەبزواند.

گەردەلوولی بەفرەکە چەند جارێك لوولی داین و تێکڕا سەروچاوی هاوەڵەکەمی پڕکردەوە. بەدەستی ئیشارەتی بۆ دەکردم، بۆیە منیش خۆم نەوی کرد و گوێم نایە پەنا دەمیەوە، بەزەحمەت پێی وتم:

– دەمرم. دەمرم... بەجێم بهێڵن!

بەفری وای نەدیبوو، بەفرەکە لای خۆمان هەرگیز لەگەڵ ئەم تووشی و زریانەدا بەراورد نەدەکرا، ئەوە سەرەڕای ئەوەش کە خۆی خەڵکی خوارووی عێراق بوو.

گەردەلوولی بەفرەکە لەمبەر شاخەکەوە دەیدا بەوبەردا و لێشاوی بەفریشی بەسەر گوێلاکی ئێمەدا دەدا. ئەو هەر کەوتبوو، هەموو لەگەڵیدا هەوڵمان دەدا، ڕامان دەوەشاند و هیمەتمان وەبەر دەدا. بێهوودە بوو، لە جێی خۆی هەر نەدەجووڵاند، بۆیە بەبەفر شکێنەرەکانم وت:

– چار چییە؟ چی بکەین؟

هەموو سەرسام ئەبلەق تێیان دەڕوانیم، لەوە دەچوو چاوەڕێی من بن پێشنیارێك بکەم کە «هـ» وتی:

– با بگەڕێینەوە! گەر نا هەموو دەمرین!

هەموو سەیری یەکتریمان کرد. «م» ڕووی کردە من، وتی:

– ئەی تۆ چی دەڵێیت؟

لە ڕاستیدا نەمدەزانی چی بڵێم، پرسیارێکی چاوەڕوان نەکراو بوو، حەوت سەعات بەو بەفرەدا بەڕێوە بووین، گەڕانەوەش شەش حەوتێکی تری هەر دەویست بۆیە بە «م» وت:

بەچەند سەعاتی تر دەگەینە سەر لووتکەی شاخەکە؟

سەری بۆ لووتکەی شاخەکە هەڵبڕی وتی:

– هەر دوو سەعاتی تر دەخایێنێ.

لەسەر چۆك لە تەنیشت هاوەڵەکەمەوە هەڵتڕووشکام، سەرم نایە پەنا گوێی و تکای ئەوەم لێ کرد، کە هەر چۆنێك بێت هیمەتێك بداتە بەرخۆی.

بێدەنگ سەری نارەزاییی دەبزواند، یەکجار کەساس و کەسیرە و پەککەوتە دەهاتە پێش چاو، ڕەنگی تەواو زەرد هەڵگەڕابوو، لێوەکانی شین و قلێشاو بوون، شەختەی بەفر سمێڵ و برۆکانی داپۆشیبوونە. نەترسکایی و نەهیچ سیمایەکی وزە لە سەروچاویدا بەدی دەکرا. لەوە نەدەچوو بەهیچ شێوەیەك ڕێ ڕۆیشتنی پێ مابێ، بۆیە بە«م»م وت:

– باشتروایە ئەم برادەرانە لەگەڵیدا بگەڕێنەوە بۆ ناودێ. سەیری جەستە شەکەت و لاوازەکەی بەردەمم کرد و بەردەوام بووم!

– هەر کاتێ ڕێ شکێندرا، بێینەوە بۆ ئەودیو بۆ کوردستانی تورکیا.

پێشنیارەکەم لای هەمووان سەرسوورهێنەر بوو، لەوە نەدەچوو بڕوا بکەن، حەوت سەعات، لەو کرێوەیەدا، بەفرشکاندن و ئێستاش، گەڕانەوە؟! بەڵام کە بۆ جاری دووەم، دووپاتم کردەوە، ئیتر گومانیان لە بڕیاری بنجبڕم نەماو سەری ڕەزامەندییان بۆ لەقاندم.

پەلی هاوەڵەکەمیان گرت و بەناو بەفرەکەدا، سەرەو خوار کێشیان کرد، بۆیە هاوارم لێ کردن.

– ڕاکێشان مانای چی؟

یەکێ لە بەفرشکێنەرەکان لە وەڵامدا وتی:

– کاکی برا، ئەمە سەر بەرەو خوارە و بۆمان ناکرێتە کۆڵ، هەر لەم داگەڕانە ڕزگار بووین، ئیتر ئاسوودە بن، دڵتان هیچ نەکات، بەکۆڵ دەیگەینینە ناو دێ.

کە لەوان جیابووینەوە ورد ورد بەشاخەکەدا هەڵدەزناین، ئەمجارەیان ڕەوتمان گەلێ سەختر بوو. زریانی بەفر لەگەڵ هەر سەرکەوتنێکماندا بەهێزتر دەبوو، جاری وا هەبوو چەند مەتری دەیگێڕاینە دواوە و ناوبەناو «م» دەیوت:

– بەقوربانە دەست و بردکە، هەر بگەینە سەر شاخەکە ئیتر تەواو، ئەودیوە تەنیا داگەڕانە.

بۆیە منیش هەموو هێز و توانام دەدایە خۆم و بەچنگەکڕی و هەندێ جار بەسنگەخشکی بەشاخەکەدا دەکەوتمەوە ڕێ، تا بەرەو لووتکەی شاخەکەش سەر دەکەوتین بەفر تەنکتر دەبووەوە، بەڵام ڕەشەبا و گەردەلوول بەهێزتر دەبوو، ماوەیەکی مابوو بۆ سەر لووتکەکە، کە هەستم بەوە دەکرد کە جێ پێکانمان تەواو لووس بوون و سەرکەوتنیش، بەو پێیە، زەحمەتترە. هەردووکمان بەسنگەخشکێ دەڕۆیشتین، دەستەکانم تەزی بوون، لێوەکانم بۆ نەدەبزوا، پیلوی چاوەکانم بەفر گرتبوونی، بەر لووتم یەك پارچە بوو بوو بەسەهۆڵ، تاوە تاوە لەتە کلۆیەك شەکرم لە گیرفانم دەردەهێنا و دەمنایە ناو دەممەوە، لە ڕاستیدا هیچ سەیتەرەم بەسەر لێوەکانمدا نەمابوو، چونکە چەند جارێ لە تەکلۆکان لە دەمم دەکەوتنە خوارێ. «م» ناو بەناو ئاوڕی لێ دەدامەوە و بەدەمێکی لەرزۆکەوە دەیوت:

– بەقوربانت بم هەر تۆزێکمان ماوە دەگەینە سەر لووتکەکە. وردە وردە نزیك لووتکەکە دەکەوتینەوە، گەردەلووکە ئەوەندە بەهێز بوو کە من تەواو

ترسی ئەوەم لێ نیشت، کە جارێ بەیەکجارەکی، بۆ ناو دۆڵەکە فڕێمداتە خوارێ و هەپرون بە هەپڕون دەبین، هەر بۆیەش هێندە توند چنگم لە بەفرەکە گیر دەکرد.

چەند جارێك لە پەلوپۆ کەوتم و تەنیا بەهاندانی «م»، کە لە پێشمەوە سنگەخشکێی دەکرد، دەکەوتمەوە ڕەوت.

لووتکەی شاخەکە بەڕوونی دەبینرا، لەگەڵ ئەوەشدا هەر نەدەگەیشتین، بۆیە خەریك بوو بگەمە ئەو بڕوایەی کە دەبێت هەردووکمان دووچاری تراویلکە بووبین، گەرنا، بۆ هەر نەدەگەیشتین.

هێشتا سەد مەترێکمان مابوو بۆ سەر لووتکەکە، من بەتەواوی لە پەلوپۆ کەوتم، دڵم ئەوەندە بەتوندی لێی دەدا، کە دەنگەی لە سەرمەوە دەهێنا، دەموت هانا، ها ئێستە لە قەفەزەی سنگمەوە دەردەپەڕێت.

بەرچاوم تاریك بوو، هیچم بەباشی بۆ بەدی نەدەکرا، یەك دووجار سەرم دای بەبەفرەکەی بەردەممدا و خەریك بوو خەوی یەکجارەکێم لێ بخا.

«م» پاشەوپاش گەڕایەوە و چەند جارێك ڕای وەشاندم و بەدەنگی بەرز هاواری لێ کردم.

– بەقوربانە هەر ئەم تۆزە... کوڕە وا گەیشتین.

چاوم بەئەزیەت هەڵهێنا و نواڕیمە سەروچاوی «م»، زۆر سەیر هاتە پێش چاوم، سەروپوتەلاکی یەك پارچە بووبوو بەشەختەی بەفر و سمێڵ و بڕۆکانی تێکڕا سەهۆڵ گرتبوونی.

بەنووزەوە پێم وت کە کلۆپك شەکر لە گیرفانم دەربهێنێ و بیخاتە سەر زمانم و ئەویش دەستبەجێ، شارەزایانە، ڕاسپاردەکەمی جێبەجێ کرد، هەر پاش کرۆشتنی شەکرەکە، ڕاستەوخۆ وزە و توانام پیاهاتەوە و خستمیەوە سنگەخشکێ.

هەر چۆنێك بوو گەیشتینە سەر لووتکەی شاخەکە و لەوێوە سەیری دۆڵەکەی خوارمانەوە کرد. چ هەزار بەهەزارێك بوو، هەرگیز بڕوام نەدەکرد کە ئێمە توانیبیتمان بەو شاخەدا سەرکەوتبین. لەو سەرەوە لابەلای لووس و ڕژد و سەختی شاخەکە بەدی دەکرا.

سەرمـا دەرزی ئـاژنـی سەروو ڕووی دەکـردیـن، بـۆیـە زۆر بـەسەر لووتکەکەوە نەماینەوە و بەپەلە داگەڕاین. هەر ئەودیوی لووتکەکە بووین ئیتر زریان و ڕەشەبا و گەردەلوولی بەفر نەما. ئەم دیو شاخەکە، بای بەفر، نەی دەگرتەوە.

ماوەیەك خۆمان دایە پاڵ گابەردێکی گەورە کە لاتەنیشتی بەفر زۆر داینەگرتبووە و بۆ ساتێك پشوومان دا.

من هەر تەواو ماندوو کەسیرە بووم، بەڵام «م» هێشتا گوڕوتینی هەر تێدا مابوو، دەستی دا بەسەر شانمدا و وتی:

– وا چاکە بکەوینەوە ڕێ، با شەومان بەسەر نەیەت.

بەناچاری تێنم دایەوە خۆم و بەشاخەکەدا داگەڕاین، کارێکی ستەم بوو، هەر لە یەکەم هەنگاودا، بەفر تا ناوەندی «م» هات. لە سەرەتا بڕوام نەکرد، بەڵام کاتێ هەنگاوی دووەمی نا ئیدی گومانم نەما.

«م» ئاوڕێکی پڕ بەزەییانەی لێ دامەوە و زۆر بەکەساسییەوە وتی:

– دیارە ئەمدیو شاخەکە نسێیە و بەفر تەواو گرتوویەتەوە. ساتێ بێ دەنگ بوو، پاشان هەر بۆ دڵنیاییم بەردەوام بوو:

بەڵام گرنگ نییە! سەر بەرەو خوارێیە!

هیچم نەوت. لەو هیلاکەتییەی مندا شێلانی بەفر بەو شێوەیە مەحاڵ بوو. «م» هەر خۆی دەکوتا، بۆیە منیش بەناڕەزاییەوە دوای کەوتم.

لە ڕاستیدا ڕیشکاندنێکی بێ ئەندازە زەحمەت بوو، بشمزانیبایە بەو

ڕادەیە دووچاری ئەزیەت دەبین، هەرگیز ملم نەدەنا و لەگەڵ ئەوانی تردا، بێ سێ و دوو دەگەڕامەوە، بەڵام تازە چیم بکردایە.

بەهەرحاڵ ناچار بووین بڕۆین، کاتێ سەیری کاتژمێرەکەم کرد، تەنیا یەك سەعات ڕۆژی مابوو، بۆیە منیش هەرچی تین و توانا و وزەم هەیە دامە بەرخۆم و بەجێ پێکانی «م»دا دڕم بەبەفرەکە دەدا.

سەیرێکی دەوروپشتی خۆم کرد، هەتا چاو برکات هەر بەفر بوو، هەموو دنیا سپی دەچووەوە، هیچ شتێکی وام لەو دەوروبەرەدا بەدی نەدەکرد کە نیشانەی ژیان و ئاوەدانیی پێوە دیار بێت.

ئەگەرچی بەڕواڵەت جەستە خەستە و بێ هێز، دەمنواند، بەڵام دۆخی دەروونیم گەلێ لەودیوە چاتر بوو.

تاریکی وردە وردە دەهات، لەگەڵ ئەوەشدا دەوروپشتمان هەر ڕووناك بوو، سپیاییی ئەو هەموو بەفرە تەنانەت بەشەوێکی وا تاریك و نووتەکیش هەر دانەدەپۆشرا.

لەمدیو بەفر نەدەباری، لەوە دەچوو بەفرەکەی ئەودیویش زیاتر ئەنجامی ڕەشەباکە خۆی بووبیت، کە بەفری سەر لووتکەی شاخەکانی لوول دەدا و دەیکرد بەناو دۆڵ و لاپالی شاخەکەدا و پاشانیش دەیهێنا و بەسەروچاوی ئێمەیدا دەکێشا.

یەك سەعات بوو بەڕێوە بووین کە لە دۆڵەکەی خوارمانەوە چەند پەڵە ڕەشاییەکمان بەدی کرد. «م» هاواری لێ هەستا و وتی:

– بڕوانە، خەریکە دەگەینە ئاوەدانی.

ئەمەی وت تفەنگەکەی سەرشانی داگرت و دووسێ فیشەکەی، لە خۆشیدا، ڕووەو ئاسمان گرِدا.

کەوتینەوە ڕێ، تا بەرەو خوارتر دەبووینەوە، بەفر کەمتر دەبووەوە، بەڵام

هەر لە ئەژنۆمان نەدەهاتە خوار! «م» وەك بەبینینی ئەو پەڵە ڕەشاییانەی خوارمانەوە، هێزێکی نادیاری تیا پەیدا بووبیت، زۆر لەوەو پێش خێراتر دەڕۆیشت و لە ماوەیەکی کەمدا سی چل هەنگاوێ لێم دوورکەوتەوە. من سەرگەرمی بەفر شکاندن بووم کە بەدەنگێکی بەرز پێی وتم:

– من تۆزێ خێرا دەڕۆم، بەڵکو بەزوویی بگەمە ناو دێی «گەلیشم» و لەوێوە وڵاخێك و چەند کەسێکت بۆ بنێرم. من بێدەنگ بووم، پاش ساتێ دووبارە هاواری کرد:

– تۆش هەر بەجێ پێکانی مندا وەرە خوارێ!

ئەوەی وت و هیچ چاوەڕێی وەڵامی منی نەکرد و کەوتەوە ڕێ، بەڵام ئەمجارەیان گەلێ خێراتر، بەڕاستی تێ نەدەگەیشتم کە چۆن ئەو دەتوانێت، دوای ئەو هەموو هیلاکییە، وا خێرا بڕوات... چ وزەیەکی نادیار لە جەستەی (م)دا بوو.

من هەر تەواو پەکم کەوتبوو، ئەوەی باش بوو سەر بەرەو خواری بوو، ڕەشاییش لە نێو دۆڵەکەدا بەدی دەکرا، ئەوەش کە بۆ من بزوێنەرێکی لەباربوو، بۆیە بەردەوام هەر تەکانم بەخۆم دەدا.

لە ماوەیەکی کورتدا «م» لە بەرچاو ون بوو، منیش لەسەرخۆ– لە ڕاستیدا هەر ئەوەندە وزەم پێ مابوو– بەشاخەکەدا، داگەڕام، تا دەشهاتمە خوارەوە، ناو دۆڵەکە چاکتر بەدی دەکرا، هەچۆنێك بوو خۆم گەیاندە نێو دۆڵکە. جۆگەیەك، سەرەو خوار سەرچاوەی بەست بوو، هەردوو کەناری پڕ بوون لە دەوەن، بەفرەکە تا دەهات تەنکتر دەبوو، بەڵام من لەوزە بەدەر هیلاك بووم. چەند جارێك لە قەراخ جۆگەکە، لەسەر تاوێرە بەردێك دادەنیشتم و پشووم دەدا.

ناو دۆڵەکە گەلێك سامناك و بەتەواوی تاریك بوو، بەرچاوی خۆم بەباشی بەدی نەدەکرد، هەر ئەوەش بوو کە وای لێ کردم قەراغی جۆگەکە

بـەرنـەدەم و لـێی دوور نـەکـەومـەوە. چـونـکـە – وەك تـاقـیـکـردنـەوەی پێشمەرگایەتی – دەمزانی جۆگەی ئاو هەر پیاو دەگەیەنێتە ئاوەدانی.

خورەی ئـاو سەر بەرەو خوار، تەنیا دەنگێك بوو کە لەو دۆڵە چۆڵ و تـاریـکـەدا دەبـیسترا، نـەمـدەزانـی چـەند دەبێت کە بـەقـەراغـی جـۆگـەکـەدا دەڕۆیشتـم کـە لـە دوورەوە ڕۆشنـایـیـیـەکـم هـاتـە بـەرچـاو، لـە بریسکـەی ئەستێرەیەکی دووری دەکرد، لە سەرەتادا زۆر سەرسام بووم، بەڵام پاش تاوێك لەوە گەیشتم کە دەشێ خەڵکی ئاواییەکە بیت، کە بەرەو پیرم دێن. ڕۆشنـاییـیەکە تـا دەهـات نزیکتر دەبووەوە و تـاریکیی نێو دۆڵەکەش، کەم کەم، دەڕەوایەوە.

ئەوەندەی نەبرد، تارمایی چوار زەلام، کە یەکێکیان لۆکسێکی بەدەستەوە بـوو بـەدی کـرد، یـەکـێکـیـان وڵاخـێکـی پێش خـۆی دابـوو، کـە تـەواو نـزیك کەوتنەوە، خورپەی خوشییەك سەراپای گیانمی گرتەوە. کاتێ گەیشتنە لام، زۆر بەگەرمی بەخێرهـاتنیان لێ کردم، یەکێکیان، پریاسکەیەکی کردوە و پـارویەك نـان و پەنیری دایە دەستم، ئەوانی تریش. بەتـانییەك، کە دابوویـان بەپشتی وڵاخەکەدا داگرت و دایان بەشانمدا و پاشان سواری وڵاخەکەیان کردم. یەکێکیان جڵەوی وڵاخەکەی ڕادەکێشا و لۆکس بەدەستەکەش، لە پـێشمـانـەوە، هـەنـگـاوی گـورج و پـتـەوی دەنـا و دوانـەکـەی تـریش، کـە سەروپۆتەلاکی خۆیان، بەجامانە، داپۆشیبوو، بەملاولای وڵاخەکەدا ملی ڕێیان گرتەبەر. خرمەی بەفری بەستووی ژێر سمی وڵاخەکە، ئیقاعێکی یەك نەواختی دەدایە بەرگوێمان. یەکێك لەوانەی تەنیشتم، جامانەکەی لەسەر دەمی لابرد و وتی:

– باشە ئێوە چۆن بەم ڕۆژە تووشە و لەم زریانەدا وێراوتانە خۆتان لە قەرەی ئەم شاخە سەختە بدەن.

هیلاك و کفت و شەکەت و بێ تاقەت بووم، بەهەزار حاڵ خۆم بەسەر

ولاخەکەوە ڕاگیر دەکرد. لە وەلامدا لە ژێر لێوەوە وتم:

– ئەوە لە کاك «م» بپرسن!

ڕاستیان دەکرد، لە ناوەڕاستی مانگی دیسەمبەردا، کێ سەرە ڕۆیی وا دەکات، و بەڕۆژێکی وا تووش، خۆی دووچاری شاخێکی وا بەرز، لە کوێستاندا، دەکات.

کابرای تەنیشتم ماوەیەك بێدەنگ بوو، پاشان بێ ئەوەی ڕووم تێ بکات ، وتی:

– بەهەرحاڵ، کارێکی لە ئەقڵ بەدەرتان ئەنجام داوە. تا ئێستە نەبیستراوە کەسێك لە مانگی دوانزەدا، لەم سنوورەوە، هاتبێتە ئەمدیو!

قافلەکەمان ورد ورد دەڕۆیشت، هەموو بیدەنگ بووین، کە لەناکاودا سەگوەڕێك ڕایچڵەکاندم، ئەگەرچی سەگوەڕ، زۆرجار، وەزع لە پێشمەرگە تێك دەدات، هەرواش زۆر کەڕەت دەبێتە مایەی دڵخۆشی، چونکە سەگوەڕ یانی ئاوەدانی.

کاتێ گەیشتینە ناو دێ، سەگەکان دەوری ولاخەکەمیان دا، نەیاندەهێشت دابەزم، بۆیە یەکیك لە پیاوەکانی تەنیشتم، پڕی دایە کۆتەرە دارێك و سەگەکانی لێ دوور خستمەوە.

خەڵکی ناو دێ زۆربەیان هاتبوونە دەرەوە، هاتنی غەریبەیەك لەو شاخەوە کارێکی ئاسایی نەبوو، خەڵکەکە بەرەو پیرمەوە هاتن، یەکێکیان زۆر بەرێزەوە پێی وتم:

– فەرموو، دابەزە مامۆستا!

کە جوان سەرنجم دا «م» خۆی بوو، پاك و تەمیز و پوشتە و پەرداخ و زپ و زیت هاتە پیش چاوم، دەتوت ئەسڵەن ئەو هەر بەو شاخەدا تێ نەپەڕیوە!. چۆن فریاکەوت وا زوو خۆی بگۆڕێ؟ لە ولاخەکە دایانگرتم،

قاچەکانم تەواو گۆت بووبوون، خۆم بەپێوە نەدەگرت، بۆیە دوو پیاو هاتنە ژێر باڵم و بردمیانە ناو ماڵێکەوە، دیار بوو «م» زۆر بەسەلیقانە، پێش ئەوەی من بگەمە دێ، هەموو شتێکی ئامادە کردبوو.

بەچرپە بە «م»م وت:

– کوێیە ئێرە؟

لە وەڵامدا بەپێکەنینەوە وتی:

– ئێرە بەحیساب تورکیایە و ئەم دێیەش (گەلیشمە).

تورکیا؟ زۆر لەسەری نەڕۆیشتم، دیار بوو سنوورمان شکاندبوو، بەڵام بەهۆی بەفرەوە میلەکانی سنوورمان نەدی بوو.

زۆپای ماڵەکە گرمەی دەهات، خاوەن ماڵیش خێرا خێرا، بەمەقاشێك ئاگرەکەی سەرەو ژێر دەکرد. هەر زوو هەستم بەتینی ئاگری ژوورەکە کرد.

خاوەن ماڵ تەشتێك ئاوی گەرمی هێنایە بەردەمم و لەگەڵ «م» دا هەوڵیان دا پووزەوانەکانم – کە خۆم نەمدەتوانی – لە پێ دابکەنن، هەوڵێکی بێ سوود بوو، بەهیچ جۆرێك دانەدەکەندرا، خوریی پوزەوانەکە چوو بووەوە یەك، کە ناچار بووم، داوای چەقۆیەك بکەم، بەڵام خاوەن ماڵ وەك پیاوێکی دنیا دیدە، کە زۆر لەو بابەتەی منی دەبینێت وتی:

– یەك سەعاتی تر پووزەوانەکانت وشك دەبنەوە و بەئاسانی دادەکەندرێن. حەیفە، لە هیچە، مەیاندڕێنە.

ئەو شەوە زۆربەی خەڵکی دێ هاتنە لام، هەمووشیان، گەلێك بەو کارەمان سەرسام بوون، یەکێ لە دانیشتوانی گوندەکە وتی:–

– ئێمەی گوندی لەگەڵ ئازار و سەختیدا پەروەردە بووین.

ئیشارەتی بۆ «م» کرد و ڕووی کردە من .

– ئەوا ئەو قەیناکە... خۆی کوڕی ئەم هەردوو کێوەیە... ئەی توخۆت بۆ تووشی ئەم گێرمە و کێشەیە کرد؟

خەریك بووم وەڵامی بدەمەوە کە «م» بەشانازییەوە وتی:

– هەڤاڵیشمان پێشمەرگەیە.

کە دانیشتووان زانییان پێشمەرگەم، ئیتر هیچ سەریان سووڕنەما. کەسێك ببێتە پێشمەرگە ئیتر سڵ لە شاخ و کێو و سەرما سۆڵە و نارەحەتی ناکات، ئەوە بەڵگە نەویست بوو.

خەڵکی ئاوایی یەك لە دوای یەك بەجێیان هێشتین. خانمی ماڵ، شوربایەکی گەرمی بۆ هێنایین. یەك دوو کەوچکم خوارد. ئەگەرچی لە سەرتاسەری ئەو ڕۆژەدا – جگە لەو پارووە پەنیرەی کە پێشوازی کەرانم بۆیان هێنام – هیچی ترم نەخواردبوو، کەچی ئەوەندەم بۆ نەخورا. بەڕادەیەك خاوەن ماڵەکە بە سەرسووڕمانەوە تێی ڕوانیم و وەك هاندانێك وتی:

کەسێك لەم زستانە سەختەدا، کێوێکی وا وزە بەزینی لە ڕۆژێکی وا سەرما و تووشدا بڕیبێت، چۆن وابەقەدەر چۆلەکەیەك نان دەخوات؟

وەڵامم پێ نەبوو. داوای لێبوردنم لێ کرد، ڕادیویەك کە لە نزیکمەوە دانرابوو سەرنجی ڕاکێشام، دەستم دایەوە، بەپەلە میلی ڕادیۆکەم گێڕا، هەواڵەکانی ئێران و خۆپیشاندانی خەڵکی دژی ڕژێمی شا، لە هەموو ئیستگەکانی جیهان باس دەکران و سەرەتای کۆتاییی ڕژێمی گەندەڵی شای شایان بەڕوونی ڕادەگەیاند، هەموو جموجۆڵەکانی خەڵکی ڕاپەڕیو و خرۆشاوی نێو ئێران، هەر ئەوەیان دەسەلماند، کە عەرشی دوو هەزار و پێنج سەد ساڵەی کوورشی کە بیر – ئیتر مەحاڵە بتوانێت بەردەوام بیت.!

خەوێکی قورس تینی بۆ هێنام، هەواڵە دڵخۆشکەرەکان و وزە هێنەرەکانی نێو ئێرانیش هێرشی وەنەوزمی بۆ ڕانەدەگیرا، پیلوی

چـاوەكـانـم بـەئـەزیـەت بـۆ هـەڵدەبـڕدرا، لـەوە دەچـوو خـاوەن مـاڵ هـەستـی بەڕادەی شەكەتیم كردبێت، چونكە ڕاپەڕی و دوشەكێكی بۆ هێنام، زۆر هـەوڵی دا لـەسـەری بنووم، بـەڵام من ڕازی نـەبووم، تـەنیا داوای بـەتـانییـەكم كرد و هـەر لـە جێی خۆم ڕاكشام .

«م» چراكەی كز كرد و چەند لـەتـەدارێكی هـاویشتیە نـاو زۆپـاكـەوە و لـە سووچـێكـی ژوورەكـەدا خـۆی لـە لـێفـەیـەكـەوە گرمـۆڵـە كرد. تـیشكـی گڕی زۆپـاكە بـەسـەر دیواركـەی بـەرامـبـەرمـەوە سـەمـای دەكرد.

بـەیـانـی زوو – دوای سووكە بـەرچـاییـیـەك – لـە دێ دەرپـەڕین، ئـەویش لـەسەر پێشنیـاری «م» بوو كە دەیوت:

– ئێرە توركیـایـە و پیـاو دەبیت زۆر وشیـار بیت.

بـەقـەراخ جۆگەكەدا سـەر بـەرەو خـوار بووینـەوە، بـەفر ئـەو نـاوەی ئـەوەنـدە نـەگرتبووەوە، تـەنیـا پـەڵـە پـەڵـە، لێرە و لـەوێ بـەدی دەكرا، دار و دەوەنێكـی زۆر ئـەمبـەر و ئـەوبـەری جۆگەكـەی تـەنیبوو.

مـاوەیـەك بـەڕێوە بووین، سـەرم بـۆ ئـاسمـان هـەڵبڕی، شین و سـاف و بـێ گـەرد بوو، تـا ئـەو كـاتـە هـەستم بـەوە نـەكرد بوو كـە چ ڕۆژێكـی خـۆشـە – هـەر لـە زستـان نـە دەچـوو – چـەند پێچـەوانـەی دوێنـێ بوو كـە سروشت، هـەرچـی، تـاوتین و توانـای خـۆی هـەبوو – بـێ بـاكـانـە – بـەسـەردا هـەڵڕشتین.

تیشكی زێڕینـی خـۆر لا پـاڵـی گردەكانـی تـەنیشتمـانـەوەی داگرتـەوە، ئـاورم دایـەوە، شـاخـەكـەی دوێنـم دی، چ دیـمـەنێكـی هـەست فـڕێن و نـاخ بزوێن و چ تـابلـۆیـەكـی بـەسـام و بـەهـەیبـەت بوو، بـەفری سـەر لووتكە بـەرزەكـان، وەك ئـاوێنـە، شـەوقیـان دەدایـەوە و ئـاوی چـاویـان دەبرد.

چـەند مـاڵێك هـاتـە سـەر ڕێمـان، لامـان نـەدا، ئـەویش هـەر لـەسـەر بڕیـاری «م» بوو كـە بـەدەم ڕێگـەوە دەیوت:

– چاکتر وایە کەمترین کەس، لەم ناوچەی سەر سنوورەدا بمانبینێت...

دەمەو نیوەڕۆ گەیشتینە تاقە ماڵێك، «م» وتی:

– لێرە، لەم ماڵە چاوەڕێم بکە. من تا دێی «گاریێ» دەچم. زۆری لەسەر نەڕۆیشت، لە ماڵەکە دایمەزراندم، خاوەن ماڵ لەوێ نەبوو، بۆیە «م» بەکەیبانووی ماڵەکەی وت:

میوان ڕادەگرن.

دیار بوو ناسیاوی بوو، چونکە زۆر دۆستانە بەرەو پیرمانەوە هات و وتی:

– کەرەم کەن، ماڵی خۆتانە.

«م» لەگەڵ ژنەکەدا کەمێ چرپەی کرد و پاشان ڕوخسەتی خواست.

خۆم کرد بەژووردا، ماڵەکە یەکجار هەژار دەهاتە بەرچاو، لەسەر لبادێك دانیشتم، لای خواروومەوە پارچە بەرەیەکی شڕەڵەی، کون کون، ڕاخرابوو کە بەئەزیەت لەگەڵ زەوییەکەدا جیا دەکرایەوە.

کەیبانوو کەوتە گەرم کردنی زۆپاکە و منیش شانم دایە سەر سەرینێك و ئانیشکم لێ دادا، هەستم دایەوە گەشتەکەمان و ئەو دەردیسەریانەی تا ئەو کاتە هاتبووە ڕێگەمان، قسەکانی دوێنێ شەوی ئاوایی «گەلیشم» دەهاتەوە یاد کە دەیانوت: چۆن توانیوتانە ئەو شاخە ببڕن.

ژنەکە چایەکی نایە بەردەمم، سەرنجی ژوورەکەم دا، بنمیچەکەی بەدووکەڵ ڕەش دا گەڕابوو، دەستێك نوێن لەسەر سندوقێکی کۆن هەڵچنرابوو، بەجاجمێك. کە لەوە دەچوو زۆر لە کۆنەوە نەشورابێت، نیوەی داپۆشرابوو، چەند کوولەکەیەك، بەدیوارەکەی بەرامبەرمەوە ئاوێزان بوو. ئایەتێکی قورئانیش کە لەبەر شڕی و کۆنیی، نەدەخوێندرایەوە لە ژێریەوە، بەبزمار، چەسپێندرابوو. بەدەم چا خواردنەکەوە ویستم بابەتی دەمە

تەقێیەك دابمەزرێنم، بەڵام هیچی وام بەخەیاڵدا نەدەهات، بۆیە زیاتر خۆم سەرقالی چا خواردنەوەکەم کرد، کە ژنەکە بێ ئەوەی سەیرم بکات وتی:

– خەڵکی کێ دەری ؟

زۆر خۆشحاڵ بووم کە پەردەی بێدەنگی دڕێندرا، وتم: خوشکێ... من خەڵکی ئەودیوم!

بەئاوازێکی سەرسووڕماوییەوە، بێ ئەوەی سەر بەرز بکاتەوە وتی:

– کام دیو... برا؟

ڕاستی دەکرد، ئەو شوێنەی لێی بووین نزیك هەردوو سنووری عێراق و ئێران بوو، بۆیە وەك ڕوونکردنەوەیەك – زیاتر بۆ داپۆشینی نەشارەزاییم – وتم:

– خوشکم... دیوی عێراق.

ئیتر ژنەکە قروقە پێ لێ کرد و هیچ لەسەری نەڕۆیشت، پیاڵە و قۆرییەکەی گرد کردەوە و لە چاو ون بوو.

جارێکی تر کەوتمەوە بیرکردنەوە، ئەمجارەیان بیرم لە ڕێگەکەی بەردەممان دەکردەوە. ڕێی زەحمەت – لای من – تەنیا گەیشتن بوو بە«شەمزینان»، چونکە لەوەو دوا، بۆ شارە گەورەکان، ڕێگەی ئۆتۆمبێل هەبوو.

ئەوەندەی نەبرد ژنی ماڵەکە هاتە ژوورێ، سینەیەکی بەدەستەوە بوو لەگەڵ برێ نان و دەورییەك هێلکە و ڕۆن.

زۆر سوپاسی ژنەکەم کرد، زۆریشم برسی بوو، بۆیە بێ سێ و دوو تێی نیشتم.

دەستم لە خواردنە کەدابوو کە «م» خۆی کرد بەژووردا، ئەمجارەیان تەواو خۆی گۆڕی بوو، خەریك بوو، نەیناسمەوە، جلە کوردییەکانی لەبەردا

نەبوو، لەباتی قەمسەڵە و پانتۆڵێکی پۆشیبوو، کاسکێتیکێ ئینگلیزی چرچ و لۆچی لە سەر نابوو. زۆر بەسەرسوورمانەوە، تیم دەڕوانی بۆیە وتی:

– چییە؟ سەیری جلەکانم دەکەیت؟ کەمێك ڕاوەستا و دەستی بۆ کاسکێتەکەی سەری ڕاکێشا و وتی:

– لێرە بەدواوە جلی کوردی ناخوات دەبێ جلی ڕەسمی بپۆشین.

«م» ڕاستی دەکرد، هەموو کەسێك لە تورکیا – بەپێی فەرمانی ئەتاتورك – دەبووایە چاکەت و پانتۆڵی بپۆشیبایە. لای ئەتاتورك وابوو کە جل گۆڕین دەتوانێت وڵات پێش بخات و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانیش بگۆڕێت و بەرەو ئاستێکی دی بەرێت!

هەرچەندە بەنیسبەت کوردستانەوە، مەبەست پێشکەوتن و گۆڕینی پەیوەندییەکان نەبوو، بەڵکو مەبەست تەنیا نیشاندانی ڕەگەز پەرستی شۆڤینیەتی خۆی بوو، گەر نا، ناچار کردنی دێهاتی و شوان گاوان، لەو ناوچە سەخت و دوور دەستانەدا، بۆ پۆشینی «چاکەت و پانتۆڵ»، تەنیا لە گاڵتە و مەسخەرە پێ کردن، زیاتر هیچی تر نەبوو. دیمەنێکی تەواو نەگونجاو دڵتەزێن بوو، کاتێك کە پیاو، شوانێکی نەخوێندەواری قوڕبەسەری بەچاکەت و پانتۆڵێکی، هەمە ڕەنگی، شرەوە دەبینی، هەر کسپە لە جەرگییەوە دەهات.

لەگەڵ «م» دا کەوتینە ڕێ، هەستم کرد کە تەواو لاڕێی دەگریت، بۆیە وتم:

– ئەم ناوە هیچ مەترسیی هەیە؟؟

بێ ئەوەی ئاوڕم لێ بداتەوە وتی:

– ئەی چۆن، ئەم ناوە پڕە لە قەرەقوول(*)

(*) مەخفەری جەندرمە.

سەیری کردم، زەردەخەنەیەك گرتی و وتی:

– بەشوێنێکدا دەڕۆین کە تووشیان نەبین...

«م» دەیویست لە پێشدا بمبات بۆ دێیەکەی خۆیان و لەوێ جلەکانم پێ بگۆڕێ. ئەوەی باش بوو برادەرێکی خۆم، کە لەو ڕێگەیەوە گەڕابووەوە بۆ کوردستان، جلەکانی خۆی لەوێ بەجێ هێشتبوو.

دەمەو ئێوارێ گەیشتینە دێی «گارێ»، باوکی «م» پێشوازییەکی گەرمی کردین، خواردنێکی سەرپێیمان خوارد و پاشان خۆم گۆڕی. «م» سەرنجی دایە جلەکانم وتی:

– ئێستا کەس نازانێت کە لەو شاخ و داخەوە هاتوویت...

لە ماڵەکە دەرپەڕین، تاریکی باڵی کێشا بوو بەسەر دێدا، خەڵکی زۆر بەدەرەوە نەبوون ئوتومبێلێك لەسەر سووچی ماڵەکە ڕاگیرا بوو «م» چرپاندی بەگوێمدا:

– بەرەو شەمزینان دەمانبات...

ئوتومبێلەکە ڕێی شەمزینانی گرتە بەر. ماوەیەك بوو بەڕێوە بووین. «م» بەئەسپایی پێی وتم:

– پێش شەمزینان دادەبەزین. کۆنترۆڵی سەربازی هەیە... لە لۆفەکانی پێش شەمزینان دابەزین، بەلای ڕاستدا لامان دا و چەند گردۆڵکەیەکمان بڕی. تاریکی هەڵگەڕانی بەسەرگردەکاندا سەخت کردبوو، بەڵام شارەزایی «م» لەو شەوە ئەنگوستە چاوەدا سەرسووڕهێنەر بوو. بەسەر گردێکدا سەرکەوتین و کاتێ داگەڕاین گڵۆپەکانی «شەمزینان» لە بەردەمماندا بوو، «شەمزینان» ئەوەندە گەورە نەبوو وەك بەخەیاڵمدا دەهات، شارۆچکەیەکی خنجیلانە کە کەوتبووە نێوەند کۆمەڵی شاخی سەختی ڕووتەوە کە بەفر لووتکەکانی ڕۆژهەڵاتی داپۆشیبوو. وردە وردە سەر بەرەو خوار ڕێمان کرد

تا گەیشتینە گەڕەکەکانی ڕۆژهەڵاتی شار، ئەوسا بەئاشکرا سەربازگەیەکی یەکجار گەورەم بەدی کرد، قوللەی پاسەوانی دەوری سەربازگەکە بەئاشکرا دەبینرا، پرۆژیکتەرە بەهێزەکان سەرانسەری دەوری شارەکەی ڕۆشن کردبووەوە.

«م» لێم نزیك کەوتەوە و ئانشکێکی تێوەژاندم.

– بەزووترین کات دەبێ لە بەرچاو ڕۆشنیاییی پرۆژێکتەرەکان ون بین دەنا تەقەمان لێ دەکەن...

هەنگاوەکانمان گورج تر کرد و خۆمان خزانە نێو یەکەمین کۆڵانەوە، چرای ئەلەکتریکی کۆڵانەکان کزکز دەسووتان، کەس بەدەرەوە نەبوو، هیچ جموجۆڵێکیش لەو ناوە دا بەدی نە دەکرا. لەوە دەچوو سەرما تێکڕای خەڵکی شارەکەی خزاندبێتە ژوورەوە، چونکە تەنانەت ورتەیەکیش نەدەبیسترا.

بەچەند کۆڵانێکی پێچاوپێچی پڕ لە قوڕ و لیتەدا، بێدەنگ دەڕۆیشتن کە «م» لە ناکاوێکدا لە بەردەم خانووەیەکدا ڕاوەستا. سەیرێکی ئەملا و ئەولای خۆی کرد و وتی:

– ئەم سەرما و سۆڵەیە بۆ ئێمە گەلێك لەبار بوو. سەیر، لە سایەی خواوە کەس نەیدین.

لە دەرگای ماڵەکەی دا، کاتێك دەرگا کرایەوە، لەگەڵ خاوەن ماڵەکەدا، کە درزێکی کردبووە نێو دەرگاکەوە، چەند وشەیەکی بەتورکی گۆڕییەوە، کە من هەر هیچی تێ نەگەیشتم. چووینە ژوورەوە، ماڵەکە پێشوازییەکی گەرمیان لێ کردین، ئەگەرچی من تاکە وشەیەکیش لە تورکی حاڵی نە دەبووم، لەگەڵ ئەوەشدا، هەستم کرد کە ماڵەکە تەواو میوان دۆست بوون.

«م» هەر زوو تێی گەیاندن کە من لە تورکی ناگەم، بۆیە لەگەڵ مندا

بەکرمانجی دەدوان، کەچی لە ناو خۆیاندا هەر بەتورکی بەردەوام بوون،

ئەو شەوە لەو ماڵە ماینەوە، «م» هەر لەگەڵ کوڕی خاوەن ماڵەکەدا سەرگەرمی دەمەتەقێ بوو، جاروبار هەندێك لە قسەکانیان بۆ تەرجوومە دەکردم. ئەوەندەی من حاڵی بووم، کوڕی خاوەن ماڵەکە دەیویست بەیانی ئوتومبێلێکمان بۆ پەیدا بکات و بەرەو شاری «گەڤەڕ» ڕەوانەمان بکات.

کوڕی خاوەن ماڵەکە کە گەنجێکی(٢٠) ساڵان دەبوو. ڕووی تێ کردم و وتی:

– تازە ئەمشەو هیچ. بەم پەلە پەلە هیچ پەیدا نابێت، سبەینێ هەوڵ دەدەین ئوتومبێلێك پەیدا بکەین.

سەیرێکی «م»ی کرد و پاشان بەردەوام بوو.

– زۆر حەز دەکەم چەند ڕۆژێك لامان بمێننەوە و هەندێ لە هاوڕێیانمان ببینن، چونکە لام وایە، ئەوانیش تامەزرۆی دەنگوباسی شۆڕشی نوێی کوردستانی عێراقن؟.

بەلاچاو سەیری «م»م کرد، ئەو پشتی لە گڵۆپی ژوورەکە بوو، بۆیە هیچ جووڵەیەکم لە سەروچاویدا، کە ڕەنگدانەوەی. ئەرێ یا نەرێ بێ بەدی نەکرد.

خۆشحاڵیی خۆم بۆ پێشنیارەکەی نیشان دا و وتم:

– من هیچ پەلەم نییە و تەواو ئامادەم، کەی دەخوازن، باسی شۆڕش و کوردستانی ئەودیوتان بۆ بکەم، دەیکەم.

کوڕی خاوەن ماڵەکە گەشکە گرتی و وتی:

– سبەینێ دوو هاوڕێ دێنە لاتان.

سەری ڕەزامەندیم بۆ لەقاند. ئەو شەوە تۆزێ باسی لای خۆمانم بۆ کرد

و هاوکات سەرسوورمانی خۆشم لە تورکی ئاخاوتنی نێو ماڵیان نیشان دا.

کوڕەکە پشتگیری بۆ چوونەکانی منی کرد و وتی:

– هاوڕێ، تۆ نازانیت چەند دڕەندەن لەسەر بچووکترین شت بیانوو بەپیاو دەگرن.

کەمێك ڕاوەستا و پاشان هەستایە سەر پێ و پەردەی سەر پەنجەرەی ژوورەکەی هێنایەوە یەك و بەردەوام بوو.

– بەتایبەتی بەدانیشتووانی «شەمزینان». ڕەنگە خۆت هەرزوو هەستت بەو سەربازگە گەورەیە کردبێت، کە خۆی بەتەنیا لە نیوەی شارەکەمان گەورەترە، زێدە ڕۆیی ناکەم، گەر بێتو، بڵێم ژمارەی سەرباز و کارمەندانی سەربازگەکە و سیخور و چڵکا و خۆرانیان، ڕەنگە، لە ژمارەی دانیشتووانی «شەمزینان» زیاتر بن.

خۆشم هەستم بەو ڕاستییە کردبوو کە سەربازگەکەی «شەمزینان» یەکجار گەورە بوو. ڕژێمی تورکیش، وەك داگیرکەر، لەگەڵ خەڵکی کوردستاندا ڕەفتاری دەکرد، گەر نا ئەو هەموو سەربازگە و قەرەقوول و ژاندرمە و ڕەبیە چی بوون، کە لەو ناوچە شاخاوی و دوور دەستانەدا، قوتی کردبوونەوە.

زۆری ترمان قسەکرد تا باویشکە یەك لە دوای یەکەکانی «م» بەئاگای هێناینەوە و کاتی نووستنی بیرخستینەوە.

بەیانی دوای بەرچایی، دوو هاوڕێی ڕێکخراوی «کاوە» هاتنە لام. دەربارەی وەزعی خۆیان گەلێك دوان، سەبارەت دۆخی ناهەمواری کوردستان زۆر ڕاستییان خستە پێش چاوم. ئەگەرچی ڕژێمی «ئیجاڤید»، دەسەڵاتی سیاسی لە «ئەنقەرە» دەبرد بەڕێوە و لە بەرچاوی جیهان،

بەتایبەتی ڕۆژئاوا، دەمی لە دیموکراسی و سۆسیالیزم و خۆشگوزەرانییەوە دەکوتا، کەچی لە ناوچە کوردییەکاندا، دەسەڵات هەر بەدەست عەسکەرەوە بوو. هیچ نیشانەیەکی دیموکراتی و ڕژێمی مەدەنی لەو ناوچانەدا، بەدی نەدەکران و کوردستانیشیان نوقمی داوکەوتوویی کرد بوو. دیارە هەر ئەوەش وای لە ڕێکخراوە کوردییەکانی نێو تورکیا کردبوو کە خەباتیان نهێنی و چالاکی سیاسییان ژێرزەمینی بێت.

دەربارەی کوردستانی عێراق پرسیاری زۆریان کرد، ئەوەی بەلای ئەوانەوە گەلێ سەرسوورهێنەر بوو، ئەوە بوو کە چۆن ئێمەی کوردی عێراق دوای تێکشکانە گەورەیە، توانیومانە جارێکی تر، دەست بدەینەوە چەك و سەر لە نوێ خەباتی چەکداری بەرپا بکەینەوە.

دەمەو نیوەڕۆ جێیان هێشتین و لە خواحافیزیدا وتیان:

– ئێوارێ دوو برادەری تر دێن و مەسەلەی ڕەوانە کردنیان بۆ شاری «گەڤەر» ڕێك دەخەن.

ئەو پاش نیوەڕۆیە لەگەڵ کوڕی خاوەن ماڵەکە و «م»دا کەوتینە وتووێژ. من باری سەرنجی خۆم دەربارەی دیاردەی زێدە چەپڕەویی زۆر لە ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستانی تورکیا نیشان دا. کوڕی خاوەن ماڵەکە دەیویست پاساوێك بۆ ئەو بان – چەپییەی نێو خۆیان بدۆزێتەوە، بەڵام سەرکەوتوو نەبوو، وەڵامەکانی و ڕەتکردنەوەکانی، بێ ئەزموونی و ئاستی سیاسیی تەنکی – بەڵام دڵسۆزی– دەنواند.

ڕژێمی تورکیا بەو سیاسەتە سەرکوتکەرانەی کە لە ماوەی زیاد لە نیو سەدە پەیڕەوی دەکرد، وای لە خەڵکەکە و ڕێکخراوە کوردییەکان کردبوو، کە ئەوانیش، داواکانیان و ئامانجی ڕێکخستنەکانیان دوور لە واقیع دابڕێژن.

خەباتیان زیاتر لە کاردانەوەیەکی دژ بەزوڵم و زۆر دەچوو، وەك، لەوەی پرۆگرامێکی سیاسیی گونجاو بێت کە داهاتوویەکی ڕۆشن بۆ گەلەکەیان

دەستـەبـەر بـکـات، چـونـکـە زۆربـەی ڕێکـخـراوەکـان ئـەگـەرچـی تـورکـیـا ئەندامێکی گرنگ و چالاکی ناتۆش بوو، زۆر دژ بەسۆڤیەت بوون، ئەوا دەیانویست سۆسیالیزمێکی نوێ، لە جێی ئەو سۆسیالیزمە، لە وڵاتێکی ژێر دەستی وەکو کوردستانی تورکیا دابمەزرێنن!!

دەمەو ئێوارە لە دەرگا درا، بەنیگەرانییەوە سەیری یەکترمان کرد، کوڕی خاوەن ماڵەکە ڕاپەڕی و درزێکی خستە پەردەی سەر پەنجەرەکە و پاش ساتێ ئاوڕی لێ داینەوە و بەزەردەخەنەیەکەوە کە نوقمی سەرکەوتن بوو وتی:

– برادەرانن!

گورج خۆمان گرد کردەوە و لە بەردەم دەرگای دەرەوەدا، کوڕی خاوەن ماڵەکە، خواحافیزییەکی گەرموگوڕی لێ کردین و داوای سەرکەوتنی بۆ کـردیـن و ئـێمـەش دوای ئـەو دوو بـرادەرە کـەوتـیـن. ئـەوەی لـە سەرەتـا دا سەرنجی ڕاکێشام سیمای سەیر و سەرسووڕهێنەری ئەو دوو برادەرە بوو. یـەکـێکـیـان سەری پـاك تـاشی بـوو، بـەڵام بـەپێچـەوانـەوە ڕیشێکی درێژی هێشتبووەوە، ئەوی تریان سمێڵی تاشی بوو، چەند خاڵێکی دەستکردی لەسەر ڕوومەتەکانی وەك ئەکتەرێکی سەرنەکەوتوو نەخشاندبوو، سەرەڕای ئـەوەش چـاویـلـکـەیـەکـی ڕەشی لـە چـاو دابـوو ئـەگـەرچـی ڕۆژ بـەرەو ڕۆژئاوابوونیش دەچوو.

لەوە دەچوو ئەو خۆ گۆڕینەیان، بەو شێوە زەقە، کە مرۆڤی نەشارەزاش هەستی پێ دەکرد، بۆ ئەوە بوو بێت، کە بەو کارەیان هەڵدەستن – ئەویش پەیدا کردنی ئوتومبێلە – نەناسرێنەوە!

ئەوان یەك بەدوای یەکدا و ئێمەش بەدوایاندا، دەڕۆیشتین سەر سافەکەیان خێرا خێرا ئاوڕی لێ دەداینەوە و هەڵوێستەیەکی دەکرد و بەسەری پەنجە ئـامـاژەی بـۆ بـرادەرەکـەی دەکرد و ئـەویش بـەدەوری خـۆی، بـەشێوەیـەکـی

میکانیکی، دەقاودەق ڕەفتاری دەکرد. ئەوان مەسەلەکەیان زۆر بەگەورە گرتبوو، هەڵسوکەوتیان پیاوی دەخستە پێکەنین و منیشی تەواو دڵخورت دەکرد، بۆیە زیاتر خۆم لە «م» نزیك کردەوە و بەچرپە پێم گوت:

– گەر ئەمانە ئەوا ڕێنماییمان بکەن، بێگومانم تووشی بەڵایەکمان دەکەن.

ئەو جۆرە ڕەفتارەی ئەوان، هەر دەبووە مایەی سەرنجڕاکێشانی خەڵکی، بەڵام سوپاس بۆ خوا، کۆڵانەکان ئەو سەر لە ئێوارەیە هێندە خەڵکی پێوە نەبوون. تەنیا یەك دوو کەسمان هاتە ڕێ، ئەوانیش لەبەر سەرما، کاسکیتەکانیان تا سەرچاویان ڕاکێشابوو، ملیان کوڕ کردبوو و مل پێچەکانیان لە دەمولووتیانەوە ئاڵاندبوو، بەلاماندا تێ دەپەڕین – وەك هەر هەستیان بەبوونیشمان نەکرد بێت – تارماییی ئاسا لە بەرچاو غەیب دەبوون. کاتێك گەیشتینە ماڵەکانی ڕۆژئاوای «شەمزینان»، دەوروبەر تەواو تاریکی کردبوو، لە پەنا کەلاوەیەکدا، ڕێنمایی کەرانمان ڕایان گرتین و خۆیان لە چاوترووکانێکدا، تاریکی قوتی دان.

لە پەنا دیواری ڕووخاوی کەلاوەکەدا هەڵترووشکام «م» هەر بەپێوە بوو. سەرنجی ئەملاو ئەولای دەدا. لێم پرسی:

– چ پێویست بەم دوو برادەرە بوو، مەگەر خۆت خەڵکی ئەم ناوچەیە نیت؟.

سەری ڕەزامەندیی لەقاند و لە ژێر لێوەوە وتی:

– با چۆن نا، بەڵام ئەوان خۆیان حەز دەکەن... حەز دەکەن خزمەتێکت بکەن!

هیچ لەسەری نەڕۆیشتم، هەردووك بێ ورتە چاوەڕوان بووین، شوێنەکەمان مەترسیدار بوو، چونکە هەرکەسێك لەوێدا بەدی بکردینایە

گومانی لێ دەکردین، لەوە دەچوو خۆمان حەشار دابێت و لە بوسەدابین، بەڵام تازە... تازە ناچار بووین.

ماوەیەك، بە بێدەنگی، لەو شوێنەدا بووین، کاتێك گوێمان لە دەنگی ئـوتـومـبـێـلـێك بـوو، کـە لـێمـان نزیك دەکـەوتـەوە، کـە ڕاوەسـتـا، یـەکێك لـە برادەرەکان بەهەڵە داوان بەپیرمانەوە هات و بەهەناسە بڕکێوە پێی وتین:

ئۆتۆمبیل... ئۆتۆمبیل... ئامادەیە.

کە لە کەلاوەکە هاتینە دەرەوە و بەدەوروپشتی خۆمدا ڕوانیم، هەر بڕوام نەکرد. گەڵابەیەك وەستابوو، چەند کرێکارێك لە پشتی گەلابەکەدا بەپێوە ڕاوەستا بوون.

بەسەرسووڕمانەوە بەبرادەرەکەم وت:

ئا ئەمەیە... ئۆتۆمبیلەکە!؟

ئەو هیچ ورتەی نەکرد، هەر بەدەست ئاماژەی بۆ ئۆتۆمبیلەکە دەکرد. بەدەنگێکی لەرزۆرکەوە وتی:

بەڵێ... بەڵێ... هەڤاڵان... بەپەلە سوار بن تا کەس نەیدیون!

زۆ شلەژابوو، دەنگی لەرزۆك و گیربووی ڕادەی نیگەرانی و بێ سەبریی نیشان دەدا.

کە لە ئۆتۆمبێلەکە نزیك کەوتمەوە، بەبرادەرەکەی تریانم وت:

چۆن وا وا بەئاشکرا بڕۆین، نازانی ئێمە قاچاغین.

ئەویش ئەوەندە پەشوکابوو کە لەوە نە دەچوو هەر گوێشی لە قسەکانم بێت. هەر سەیری ئەملاولای خۆی دەکردو وەك فەرمانی سەربازی بدات وتی:

خێراکەن... درەنگە... سواربن... سواربن. کرێکاران و شوفێری گەلابەکە

بەسەرساميیەوە تییان دەڕوانین و لەم کەینوبەینە تێ نە دەگەیشتن...

لەوە زیاتر خۆمان دوا نەخست، دیار بوو، مشتومڕمان بێ سوود بوو، بەپشتی گەلابەکەدا هەلزناین و لە ناو کرێکارەکاندا ئێمەش بەپێوە وەستاین.

لە دڵی خۆمدا وتم:

– کاری نهێنی هەر وا دەبێت.

گەلابەکە کەوتە کار و برادەرەکانیش – وەك زەوی قوتی دابن – لە چرکەیەکەدا لە بەرچاو نەمان.

ئۆتۆمبیلەکە کەوتە ڕێ، لە ڕاستیدا ئەو هەڤالانە کارێکی زۆر سەرپێییان کرد و ئێمەشیان تووشی دۆخێکی زۆر نالەبار کرد، لە لایەك سەرمای پشتی گەلابەکە پیاوی دەتەزان و لە لایەکی تریشەوە سوار بوون بەو شێوەیە هیچ سەلیقەیەك و لێزانینێکی بەخۆیەوە نە دەنواند.

لە پشتی ئۆتۆمبێلەکەدا هەڵتەك هەڵتەکمان بوو، سەرنجم دایە کرێکارەکان، هەموو لە سەرما شین و ڕەش داگەڕا بوون، ڕیشیان هاتبوو، بەچاکەت و پانتۆلە کورت و کوێر و چڵکنەکانیانەوە ئاستی هەژاری و نەبوونیانی، بەزەقی، ڕادەگەیاند. یەکێکیان لێم هاتە پێشەوە و بەدەنگی بەرز وتی:

هاڤالۆ... خەڵکی کێ دەری؟

زۆر سەرم سووڕما، چۆن، بەچیدا، زانی خەڵکی لای ئەوان نیم، بەجلەکانمدا کە زۆر تازەبوون، بەسەروسیما و هەیئەتمدا یا بەسواربوونی نا بەدڵی پشتی گەلابەکەدا؟ نازانم، لەگەڵ ئەوەشدا زۆر بەکورتی وتم:– ئەودیو... ئەودیو.

ئاوازی وەڵامدانەوەکەم بەکورتی و بێ سەبری بوو، هیچ مۆڵەتی

پرسیاری تری نەدەدا، بۆیە کرێکارەکە بەسەرسامییەوە تێی ڕوانیم و پاشان ڕووی وەرگێڕا و هیچی تری نەگوت، منیش هەر بۆ ئەوەی نەکو پرسیاری ترم لێ بکا خۆم بەسەیری شاخەکەی ئەوبەرەمانەوە خافڵاند.

سەرما و بای توندی پشتی تومبێلەکە تینی بۆ هێنام، بۆیە بەچیچکانەوە دانیشتم و ویستم پاڵ بەدیواری گەلابەکەوە، بدەم کە «م» بەتوندی شانی ڕاوەشاندم و ئاگاداری کردمەوە کە ئەو کارە نەکەم. قەراغ و لێواری و زەمینی گەڵلابەکە یەکپارچە قور و لیتە بوو، بۆیە بەناچاری هەستامەوە سەرپێ و خۆم بەناڕەزایی دایەوە بەر تەوژمی هەوا ساردەکە.

شاخی ڕۆژئاوای شەمزینان سەراپای بەفر گرتبووی و تەنیا ڕێی ئۆتۆمبێلەکان ڕەش دەچووەوە و ئەویش تا زیاتر سەر دەکەوتین بەفر و بەستەڵەك دای دەگرتەوە.

دەستم – لە سەرما – خستبووە ناو گیرفانی پانتۆڵەکەم و دەمویست تەوازنی خۆم تاقی بکەمەوە کە لە ناکاودا ئوتومبێلەکە لە کار کەوت و لە جێی خۆی ڕاوەستا. شوفێرەکە هەرچی هەوڵی دا بیخاتەوە کار، بەڵام بێ سوود بوو.

لەگەڵ کرێکارەکاندا دابەزین و دەستەوەستان دەمانڕوانییە ئۆتۆمبێلەکە، شوفێرەکە داوای لێ کردین، کە بەهەموومان، پاڵ بنێین. هەوڵێکی بێ بەر بوو، ئوتومبێلەکە یەك بست لە جێی خۆی نەبزوا.

بێ هیوا و سەرزەنشتکەرانە دەمڕوانییە «م» ئەویش بێ ئومێدانە دەستی نابووە ژێر چەناگەی و لە نیگای چاوەکانم ڕای دەکرد.

کەس نەیدەزانی چی بکات، شوفێرەکە هەر بۆ دڵنەوایی ئێمە دابەزی و وتی:

– بەشکو ئەمە خوایە ئۆتۆمبێلێك پەیدا ببێت و بەرەو «گەڤەڕ» بتانبات.

چراكانی شەمزینان، لەو بەرزاییيەوە، بەئاسانی، بەدی دەكران. چەند تویەڵە ڕۆشناییيەك لە دۆڵەكەی خوارمانەوە، لێرە و لەوێ دەبینران، كرێكارەكان هەندێكیان لە نزیك ئۆتۆمبێلەكەوە هەڵتروشكا بوون، شوفێرەكەش هەر بۆ نیشاندانی هەستی بەتەنگەوە بوونی، بۆنیتی ئۆتۆمبێلەكەی هەڵدایەوە و سەری بەناو مەكینەكەدا شۆڕ كردەوە. «م» هەر بۆ ئەوەی لە پرسیار و تانووت و سەر كۆنەی من ڕزگاری بیت، چوبووە تەنیشت شوفێرەكەوە خۆی – لە هیچە – سەرقاڵ دەكرد.

سەرم هەڵبڕی، ڕۆشناییی چرای ئۆتۆمبێلێك، لە ژوورمانەوە، تیشكی بەسەرماندا دەپرژاند و لە ناو تەمی ئاسماندا بزر دەبوو.

چراكانی، جاروبار، لە پێچ و لۆفەی شاخەكەدا، دیار نەدەمان، وردە وردەش ورەی ئۆتۆمبیلەكە دەهاتە بەر گوێ و ترس و سامی ئەو بێ دەنگییەی نێوان خۆمانی دەرەوانەوە و هیوای نوێی دەخستە دڵمانەوە، كە هەرنەبێ، لەسەر ئەم شاخە، بەجێ نامێنین و ڕەق هەڵنایەین. لە دڵی خۆمدا وتم:

«هەرنەبێ دەمانگێڕێتەوە بۆ شەمزینان»

«م» بەخۆشحاڵییەوە هاتە لامەوە وتی:

«خوامان لە پشتە»!

هیچ وەڵامم نەدایەوە، لە ڕاستیدا پەست بووم لێی

ئۆتۆمبێلەكە لە ماوەیەكی كورتدا گەیشتە لامان. جێبێكی كورت بوو. تەنیا شوفێرێكی تێدا بوو. جێبەكە وەستا و شوفێرەكە هاتە خوارێ و یەكسەر كەوتە هەواڵ پرسینی شوفێرەكەمان، دیار بوو ئاشنای یەكتری بوون. برێ قسەیان پێكەوە، بەتوركی، كرد و چەند جارێك ئاماژەیان بۆ سەر لووتكەی شاخەكە كرد.

بەپەلە بە«م»م وت:

«فریابکەوە و بەشکو ئەم شوفێرە ڕازی بکەیت کە تا «گەڤەڕ»مان بەرێت؟»

«م» خەریك بوو قسە بکات کە یەکسەر پێم وت:

«چەندیش داوا دەکات دەیدەینێ...»

«م» هەروەك چاوەڕێی ئەو فەرمانە بوو‌بێ، ڕاستەوخۆ چووە لای شوفێرەکە و لەگەڵی کەوتە دەمەتەقێ. کابرای شوفێر ئیشارەتی بۆلای خوارەوەمانەوە، کە شەمزینان بوو، دەکرد و «م»یش ئاماژەی بۆ لای، سەروو دەکرد کە ڕێگای «گەڤەڕ» بوو جێبەکە ڕووی بەرەو گەڤەڕ وەرگێڕا، (م) تەواو بەخۆشحاڵییەوە کە سەرکەوتنی لێ دەتکا.

وتی:

«هەرچۆنێك بێت قەناعەتم پێ کرد فەرمووو با سواربین...»

کرێکارەکان بەچاوی گومانەوە تێیان دەڕوانین. یەکێکیان کە لە هەموویان زیاتر شین هەڵگەڕابوو، سەرێکی ناڕەزاییی لەقاند و لەبەر خۆیەوە هەندێ پرتە و بۆڵەی کرد. گومانم لەوەدا نییە کە جنێوی دابێ یا، بەلای کەمەوە، وتبێتی:

«ئەو پۆشتە و پەرداخانە لە هەموو شوێنێك هەر جێمان دێڵن»

جێبەکە سەرەو ژوور کەوتە ڕێ. من لە نێوان شوفێرەکە و «م»دا، دانیشتبووم. بەکوردی بەشوفێرەکەم وت:

«ماوەی نێوان «شەمزینان» و «گەڤەڕ» چەند دەبێت؟»

شوفێرەکە بەسەرسووڕمانەوە سەیری کردم و وتی:

«هەر سەد کیلۆمەترێك دەبێت»

منیش هەر بۆ دروست کردنی بابەتێکی وتووێژ وتم:

«یانی یەك کاتژمێر»

شوفێرەکە، بێ ئەوەی سەیرم بکات، زۆر بەکورتی، کەلەوە دەچوو نەیەوێت زیاتر لەسەری بڕۆین وتی:

«نەخێر، سێ کاتژمێر»

نەمکردە مشتومڕ لەگەڵیدا، ئەو خۆی شارەزا بوو. ئەو ڕێگە سەختە، بەشەو، بەناوەڕاستی زستان و بەوبەفرە خەستە، گومانی لە وتەکانی شوفێر دەبڕی. ئەو حساباتەی من بۆ جادەیەکی قیرتاوی تەخت و لە ناوەڕاستی هاویندا دەگونجا، نە بۆ ئەم شاخ و داخە ڕژد و دوور دەستە.

بەلاچاو سەیری شوفێرەکەم کرد، ولاّخدارەکەی ڕێی (سەردەشت)م بیرکەوتەوە کە دەیوت؛ (بەشەو، لە ڕێگە ڕۆشتندا، قسە جایز نییە بۆ ڕێبوار). سەروپۆتەلاکی توند و هیلاکی ئەمیش هەر ئەو ڕاستییەی دەدرکاند.

قاچاغچی بەولاّخ بێت یا بەئۆتۆمبیل هەرهەمان ڕەفتار دەنوێنێ.

جێبەکە گەیشتە سەر لووتکەی شاخەکە و لە داگەڕانیدا وام دەزانی بەرەو تەختایی دەڕۆین کەچی بەپێچەوانەی بۆچوونمەوە، تا چاو بڕی دەکرد هەر شاخ و هەڵەت و گرد و ڕەقەنی بوو. لە دڵی خۆمدا وتم:

"لەوە ناچێت لەم سەرزەمینە تەختایی هەبێت"

شەش مانگ لەوەوبەر، کاتێك لەگەڵ سەدان چەکدار و بێ چەکدا، بۆ هێرش بردنە سەر (ق.م)یخ درابووین و ئەو ناوچانەمان تەی دەکرد دەموت ڕەنگ بێ ئەو ناوچانە هەمووی وا سەخت و تەلان نەبن، بەلاّم دیارە. بەهەڵەدا چووبووم چونکە ئەم ناوچەیەی کوردستانی ژووروو هەر هەمووی شاخ و کێو و سەختی بوو. تەنیا ڕێگایەك کە دەهاتە پێش چاو، لەم ناوچە شاخاوییە دا هەر ئەم جادەیە خۆمان بوو، کە ئەویش قیرتاو نەبوو.

هـەرسێکـمـان بێدەنگ بـووین، شوفێرەکە وەك هـەستی بـەبێ تـاقـەتیـم کردبێ سویچی ڕادیۆکەی کردەوە و کەوتە بادانی میلەکەی کە لەبەر خشەخش و زیکە و فیکەی تێکەڵبوونی ئێستگەکان، بەتووڕەییەوە یەکسەر دای خست.

بەچرپە بە«م» وت:

«هیچ بـازگە لـەسـەر ئـەم ڕێگـایـە هـەیـە؟»

ئەویش بەدەوری خۆی ئەو پرسیارەی لە شوفێرەکە کرد کە لە وەڵامدا بەکوردی وتی:

«قەرەقووڵ هـەیە، ئەوان کـاریـان بـەسـەر موسافیرەوە نییە!»

زۆرم دەربـــارەی ئـــەو قـــەرەقـــووڵانـــە بـیستـوو کــە چـۆن لــە نـــاوچــە کوردییەکاندا ئازار و ئەشکەنجەی خەڵکی بێ تاوان و هـەژاران دەدەن و چۆن بەسووکی ڕەفتار لەگەڵ گوند نشینەکان دەکەن و چۆن ئاغاکانی ئەو ناوچانەش چاوترسێنی جووتیاران بەو قەرەقووڵانە دەکەن.

ئوتومبێلەکە هەر دادەگەڕا، کاتێك گەیشتە بناری شاخەکە، شوفێرەکەمان بێ ئەوەی سەیرمان بکات، ئیشارەتی بۆ لای ئێمە کردوو وتی:

"لەو بەرتانەوە قەرەقووڵێك هەیە"

هیچی تری نەوت و لەسەر لێخووڕین بەردەوام بوو، لە ڕاستیدا من هیچم لێ بەدی نەکرد، هـەرچەند ملم بۆلای پەنجەرەکەی «م» وەرچەرخاند، بەڵام لە تاریکیی بناری شاخەکە زیاتر هیچی ترم نەدی، خەریك بوو پرسیار لە «م» بـکـەم کـە سیـخـورمـەیـەکـی توندی تێوە شاندم. سێ ژەندرمە لـەسـەر جـادەکـە ڕاوەستـابـوون و بـەدەستـیـان ئـیشـارەتـی ڕاوەستـانـیـان دەکـرد. ئوتومبێلەکەمان وەستا. من دڵم تەواو داخورپا. شتێکی چاوەڕوان نەکراو بوو. ئەمانە لە کوێوە پەیدابوون.

ژندرمەکان هاتنە لای شوفێرەکە و بەتورکی کەوتنە ئاخاوتن، من فزەم لە خۆم بڕی بوو بەلاچاو سەیری «م»م دەکرد ئەویش تەواو ڕەنگی پەڕیبوو، ژەندرمەکان لەگەڵ شوفێرەکە بەردەوام بوون، بەڵام هیچیان لەگەڵ ئێمە نەوت بۆیە منیش زاتم دایە خۆم بەئەسپایی لە «م» پرسی:

«ئەمانە چییان دەوێت؟»

«م» هیچ خۆی تێك نەدا، لە ژێر لێوەوە وتی:

«ئەمانە دەڵێن ئەستێرە بەشانەکەیان تا سەربازگەیەکی نزیك لەگەڵمان دێ!»

ئەستێرەبەشان، مەبەستی، ئەفسەر بوو. یەکێك لە ژەندرمەکان ئوتومبێلەکەی بەجێ هێشت و دوانیشیان بەدیارمانەوە مانەوە. هەر دەمە تەقەیان بوو.

پاش چەند دەقیقەیەك ئەفسەرەکە هات و یەکسەر لای «م»ەوە سوار بوو هەندێ قسەی کرد، دیار بوو سڵاو بوو من هەر بێ ورتە بووم و دەستە سڕێکم خستبووە سەر لا شەویلگەی ڕاستم و، بە«م» پێش گەیشتنی ئەفسەرەکە وتبوو؛ گەر قسەیان لەگەڵدا کردم من وەڵام نادەمەوە و گوایە تووشی دان ئێشەیەکی یەکجار سەخت بووم و بۆ گەڤەڕم دەبەن.

ئۆتۆمبێلەکە کەوتەوە ڕێ، هەموو بێدەنگ بووین و منیش بەشێوەیەك دانیشتبووم کە ئەفسەرەکە نەیدەتوانی بەئاسانی، بمبێنێ. پاش ساتێك ئەفسەرەکە لەگەڵ «م» کەوتە دەمەتەقێ. نەمدەزانی باسی چی دەکەن. دڵم هەزاران خەتورەی جۆراوجۆری دەکرد، تۆ بڵێی باسی من نەکەن، لە سەرکەوتنی ئەفسەرەکەدا تۆ بڵێی جلەکانم -کەبڕێك تازەبوون- سەرنجیان ڕانەکێشا بێ یا گەر پرسیارێکی لێ کردم وەڵامم چی بێ؟

شوفێرەکە لەوە دەچوو هەستی بەناڕەحتیم کردبێ، چونکە چەند جارێك بەئەژنۆ لە «م»ەوە وەژاند و دەمویست تێی بگەیێنم کە بەجۆرێك دابنیشێ

که ئەفسەرەکە هەر نەم بینێ، چونکە جاروبار «م» لە کاتی قسەکردنیدا بێ ئاگا پاڵی دەدایەوە و مۆڵەتی بینینمی بۆ ئەفسەرەکە دەڕەخسان، کە خۆشبەختانە ئەو لای نەدەکردەوە و هەر سەیری جامی پێشەوەی تومبێلەکەی دەکرد و زۆر بەوردی –کە ڕەنگە لە ترسان بووبێ– لە جادە قوڕینەکەی کە بەئاستەم بەتیشکی لاوازی لایتی ئۆتۆمبێلەکە ڕووناک دەبووە و بەرزی و نزمیی دەردەکەت، سەرنجی دەدا.

شوفێرەکە، هەر بۆ دڵنەواییم، جارێکی تر ڕادیۆکەی کردەوە و کەوتە بادانی میلەکەی کە دوای خشەخشێکی زۆر، لەسەر گۆرانییەکی تورکی گیرسانیەوە.

دەنگی زوڵاڵ و بەسۆزی گۆرانیبێژەکە هەردوو ئەفسەر و «م»ی بێدەنگ کرد. شوفێرەکەش کە دیار بوو چەندان شەوانی دوورودرێژی لەم ڕێگە سەخت و هەڵەتە، بەئۆتۆمبێلەکەی تەی کردووە، کەوتە بادانی سەری، ئەگەرچی بزوانی سەری بەتەواوی لەگەڵ ئیقاعی مۆسیقاکەشدا نەدەگونجا، بەڵام ئەم سەری نەشئەت و خۆشیی هەر بادەدا.

ڕۆشناییيەکی بەهێز لە ناکاودا تەواوی جادە و دەوروپشتمانی ڕۆشن کردەوە و پاش ساتێك شوفێرەکە ڕاوەستا. چەند سەربازێك لێمان هاتنە پێشەوە و سەریان بۆ ناو ئوتومبێلەکە ڕاکێشا و کاتێ ئەفسەرەکەیان دی یەکسەر قیت بوونەوە و پاشان هاتنە لای دەرگای ئەفسەرەکەوە، ئەفسەرەکەش برێ قسەی لەگەڵ شوفێر و «م»دا کرد و بێ ئەوەی هیچ پارەیەك بدات یەکسەر دابەزی.

سەربازەکان داری سەیتەرەکەیان بۆ بەرزکردینەوە و بێ ئەوەی هیچ پرسیارێکمان لێ بکەن مۆڵەتی ڕۆشتنیان داین.

هەر لە سەربازگەکە دوورکەوتینەوە «م» دەستێکی بەسەروچاویدا هێنا و بەدەنگێکی بەرز وتی:

«بەخوا چاك بوو لەم بەڵایە ڕزگارمان بوو»

شوفێرەکە دەنگی ڕادیۆکەی کزکرد. «م» ڕووی کردە من و بەردەوام بوو:

«باشە گەر پرسیارێکی لێت بکردایە وەڵامت چی دەبوو»

وەڵامم نەدایەوە و لە باتی ئانیشکێکم لە کەلەکەی داو ئیشارەتم بۆ دەستەسڕەکەی سەرشەویلگەم کرد بۆیە دایە قاقای پێکەنین و وتی:

«باشترین وەڵام».

ئوتومبێلەکە وردە وردە ڕووەو تەختایی ملی دەنا و تا دەهات ڕێگەکە ڕێك دەبووەوە، دەشتێکی پانوبەرین لە بەردەماندا دەرکەوت «م» وتی:

«ئەمەش دەشتی گەڤەڕە، بەڵام هێشتا ماومانە»

(م) خۆی هێنایە پێش و پرسیاری لە شوفێرەکە کرد:

«بەچەندی تر دەگەینە گەڤەڕ» ؟

شوفێرەکە ئاوڕی لێمان دایەوە وتی:

«نیو سەعاتێکی تر – ئیشەڵڵا – دەگەین»

پاڵم تەواو دایەوە. چاوم نووقاند، لە ڕاستیدا هیلاك بووم و دەمویست گەر بۆ ساتێکی کورتیش بێ، سەرخەوێك بشکێنم.

بەپێی بڕیاری «م» دەبوو شەو لە «گەڤەڕ» لە ماڵی ناسیاوێکی بمێنینەوە، ڕۆژی داهاتوو بەرەو (دیاربەکر) مل بنێین.

نازانم چەند بوو چاوم لێك نابوو کە لەناکاودا «م» ئانیشکێکی توندی لێ دام و بەئاگای هێنامەوە. چاوم هەڵبڕی، ئۆتۆمبێلەکەمان بەتیژی بەناوەڕاست جادەکەدا دەڕۆیشت، ئەم لاولای جادەکە هەمووی بەفر بوو، هیچ خانوو یا ئاوەدانییەك لە کەناری جادەکە نەدەبینرا، بەڵام لە دوورەوە، هەر لەسەر جادەکە، لایتێکی سوور دادەگیرسا و دەکوژایەوە. دڵم داخورپا و بە«م» وت:

«ئەو لایتە سوورە چییە وا لە دوورەوە دادەگیرسێ و دەکوژێتەوە»؟

«م» سەری بادا و هەمان پرسیاری لە شوفێرەکە کرد. شوفێرەکەش بۆ دڵنیاییمان وتی:

«هیچ نییە. جاروبار مەفرەزەی گومرگ، لەسەر ئەم جادەیە، ڕادەوەستێ و بۆ ماڵی قاچاغ دەگەڕێ»

کەمێك ڕاوەستا و پاشان وتی:

«ئەوانە هەقیان بەسەر موسافیرەوە نییە و ئۆتۆمبێلی باریش نەبێ هەر ڕای ناگرن»

نیگەرانی تینی بۆ هێنام، چەند جارێك خەریك بوو بە«م» بڵێم با دابەزین و خۆمان دووچاری سودفە نەکەین، بەڵام شەرمم دەکرد و هەروەك نەشمدەویست ئەو هەست بەدڵخورتیم بکا، بۆیە منیش بێدەنگ بووم و بەگومانەوە سەیری دیمەنەکەی بەرامبەرم دەکرد.

تیشکی سووری لایتەکە تا دەهات ئاشکراتر دەبوو، گومانم تەواو لەوەبوو کە ئەمانە بۆ قاچاغ چی ڕاوەستابن. پیاو گەر بیەوێ قاچاغی بگرێ، بۆسەی بۆ دادەنێ، وا لە نێوەڕاستی شەقامدا بۆی ناوەستێ. ڕووم کردەوە «م» پێم وت:

«زۆر بەگومانم، لەم لایتە، با دابەزین»

«م» پەشۆکاو بوو، لەگەڵ ئەوەشدا قیت دانیشتبوو. وتی:

«تازە ناکرێ، هەردوو لامان بەفر و چۆڵەوانییە و هیچ ئاوەدانییەکیش لەم نزیکانە نییە»

پاشانیش ڕووی تێ کردم، وتی:

«هەر ڕاشوەستین زیاتر سەرنجی ئەوانە ڕادەکێشین و ڕەنگە یەکسەر بێنە سەرمان»

هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا و پاڵی دایەوە وتی:

«لەسەر خوا»

پەساپۆڕتێکی عێراقیی کۆن و هەندێ نامەی نهێنی لە گیرفانمدا بوون، نامەکان بۆ لێپرسراوانی بەرزی سووریا بوون و زانیاری مەترسیدارییان تێدابوو، بۆیە تەواو نا ئارام بووم، پەساپۆرت و نامەکانم دەرهێنا و بە«م» وت:

«چارەسەرێکی ئەم بەڵایانەم بۆ بکە»

پەساپۆرت و نووسراوە چکلێتییەکانی لێ وەرگرتم و دایە دەست شوفێرەکە و پێی وت:

«لە شوێنێکی باشدا ئەمانەمان بۆ بشارەوە تا دەگەینە گەڤەڕ»

لبادێکی چڵکن کە بەسەر داشبوڵی ئۆتۆمبێلەکەیدا (لەبەر جوانی؟) ڕای خستبوو، هەڵدایەوە و زۆر بەهێمنی، پەساپۆرت و نامەکانی لە ژێردا دانا، زەردەخەنەیەکی سەرکەوتووانە گرتی و بەڵنیاییەوە دەستی دا بەسەر لبادەکەدا وتی:

«کەس گومان لەم شوێنە ناکات ...»

هەر سەیری لایتە سوورەکەم دەکرد کە لەناکاودا سەرم بەرزکردەوە، ئاسۆی بەرامبەرمان بەو شەوە وردە وردە ڕۆشنایی تیێ دەزا.

سەرم سووڕما، بەئەسپایی بە«م»م وت:

«ئەم ڕۆشناییە چییە؟»

ئەویش هەر سەرنجی بەرامبەری خۆی دەدا و بێ ئەوەی دانیشتنەکەی خۆی تێك بدا لەبەر خۆیەوە، کە بەئاستەم گوێم لێ بوو، وتی:

«ڕۆشنایی چراکانی گەڤەڕە!»

تا لە لایتەکەش نزیك دەبووینەوە، تەمی دیمەنەکەی بەرامبەرمان زیاتر دەڕەوییەوە، وردە وردە نزیك دەبووینەوە تارماییی دەیان مرۆڤ لەمبەر و ئەوبەری ڕێگەکە دەرکەوتن. دڵم تەواو داخورپا، پۆلیسی گومرگی چی ئەمانە هەمووی سەربازی کۆماندۆی پڕ چەك و جبەبوون.

گەیشتینە بەردەم لایتەکە و ئەوسا بەئاشکرا سەربازەکانمان بەدی کرد کە هەموو لە دۆخی ئامادەباشی دابوون.

شوفێرەکە ئۆتۆمبێلەکەی ڕاگرت، دەیان (ژێ– سێ) هێنرایە سەرپێ لێمان. شریخەی ڕاکێشانی میلی تفەنگ و هاواری ئەفسەری پشتی لایتەکە و هەڵمەتی سەربازەکان بۆ سەر ئۆتۆمبیلەکەمان گومانی لە کەوتنە ناو بووسەیەکی سەربازییەوە، بڕی، لوولەی تفەنگەکانیان لە پەنجەرەی ئۆتۆمبێلەکەوە لەسەر سنگمان چەقاند و سەربازێکی سێ خەت بەلایتێکی گەورەی گەلێ بەهێزەوە، کەوتە تیشك لێدانمان. مۆڵەتی هیچیان نەداین، و دەرگای ئۆتۆمبێلەکەیان بەتوندی کردەوە و بێ هیچ پرسیارێك بەڕاکێشان فڕێیان داینە خوارێ و لەسەر بەفرەکە، لەسەر دەم، پاڵیان خستین. یەکێك لە سەربازەکان قوناغە تفەنگێکی بەهێزی لە پشتم دا و دوو سەربازی تریش هەریەکەو، دەستێکیان گرتم و لە پشتەوە کەلەپچەیان کردم. دەمم لە بەفرەکە چەقی بوو، هەستم بەساردی بەفرەکە دەکرد کە وردە وردە لە ملیوانی فانیلەکەمەوە بۆ سنگم ڕۆدەچوو، سەربازێك پۆستاڵەکەی لەسەر پشتم دانا و بەتوندی گوشاری بەلاقی دەدا و وەك ئەوەی بیەوێ هەر لەوێدا بمتاسێنێ، ملم کەمێك بەلای چەپدا وەرچەرخاند، وەزعی «م» لە من چاتر نەبوو، ئەویش لە سەردەم کەوتبوو بەڵام ڕووی لە من نەبوو هاوکات گوێم لە هاواری شوفێرەکەمان بوو کە لە ژێر لێداندا دەیباڕاند.

دوو سەرباز دەستیان دایە بن هەنگڵم و بەرزیان کردمەوە و بردمیانە بەردەم ئەفسەرەکەیان. ئەفسەرەکە چەند پرسیارێکی لێ کردم کە دیارە

هیچی لێ تێ نەگەیشتم بۆیە بەهەمووو توانای زللەیەکی تێ سرەواندم.

بەلەقە کەوتنە سەر پشتی «م» پاشان، وەك من، دەستیان دایە ژێر شانی، ئەویشیان هێنایە بەردەم ئەفسەرەکە، چاوێکی خێرام بەدەوروپشتی خۆمدا خشاند، دەیان سەربازی خودە بەسەر بەدەورمانەوە بوون. ڕەنگوڕووو و جل و بەرگ و چەکەکانیان هەمووی نیشانەی ئەوە بوون کە ئەمانە سەربازی تایبەتین و پۆلیسی قاچاغ نیین.

ئەفسەرەکە، جارێکی تر، زۆر بەتوندی، بەسەرمدا هەڵشاخی و منیش بۆ ئەوەی وای نیشان بدەم کە منیش خەڵکی ئەو ناوچە سنووریانەم وتم:

«ئەز تورکی نازانم!»

ئەفسەرەکە دایە قاقای پێکەنین و دەقاودەق لاسایی کردمەوە و وتی:

«ئەز تورك نەزان!!» ئەمەی وت و هەتا توانیی زللەکی تری کێشا بەپەناگوێمدا و هەندێ قسەی تری لەگەڵدا کردم کە دیارە هیچ حاڵی نەبووم بۆیە شانی «م»ی ڕاکێشا و هێنایە بەردەمم و جارێکی تر کەوتەوە هاوار هاوار بەسەرما. «م» وتی:

«ئەڵێ خەڵکی کوێی؟»

یەکسەر بێ بیرکردنەوە وتم:

«سووریا!»

ئەفسەرەکە چاوی زەق بوو، وتی:

«سورریا؟؟»

پاشان تا توانی بۆکسێکی لێ دام و فەرمانی بەسەربازەکانی دا، لە چاو ترووکانێکدا من و «م»یان فڕێ دایە پشتی لۆرییەکی سەربازییەوە و چەند سەربازێك لەگەڵماندا سوار بوون.

بۆسە سەربازییەکە تایبەت بوو بە ئێمە، چونکە کە ئێمەیان گرت، ئیدی بوسەکەیان هەڵگرت و ئەو ناوچەیان بەجێ هێشت، کە ئەوەش زیاتر دڵخورتی کردم، و هەر ئەوەش سەلماندی کە ئەو بۆسەیە بۆ ئێمە دانرابێ و سوپای تورکی، پێشەکی، لە هاتنەکەی ئێمە ئاگادار کرابێ.

زۆ بەزەحمەت، لە پشتی لۆرییەکەدا، خۆم بۆ ڕادەگیرا، چونکە دەستم کەلەبچە کرابوو ناچاربووم قاچم بەتوندی لە بنی لۆرییەکە گیر بکەم، بەلاچاو سەیری «م»م کرد، ئەویش نوقمی بیرکردنەوە بوو، بەئەسپایی پێم وت:

«ئەو بەڵایە چی بوو؟»

یەکێك لە سەربازەکان گوێی لە دەنگم بوو، بۆیە بەهەموو هێزی قۆناغە تفەنگێکی لە سینگم دا و لەسەر کورسیەکە ختسمیە خوارێ، یەك دوو سەربازی تر بڕێ قسەیان کرد و هەڵیان ساندمەوە و لە جێگەی پێشووم دایان نامەوە. پشتی ئۆتۆمبێلەکە بێ ئەندازە سارد بوو، کورسییە ئاسنینەکانی ژێریشمان هەر پارچەیەك سەهۆڵ بوون.

سەربازەکان کەوتنە گۆرانی وتن، دیار بوو زۆر بەگرتنمان کەیفداربوون، یەکێك لە سەربازەکان جاروبارسەری لە من دەهێنایە پێشەوە شتێکی دەوت.

لە تاسەیەکدا بە«م» وت:

«ئەوە چی دەڵێ؟»

«م» بێدەنگ بوو، لە فرسەتێکدا لە ژێر لێوەوە وتی:

«جنێو دەدات!»

ئەوەی بەخەیاڵمدا نەدەهات ئەوە بوو کە بکەوینە داوێکی واوە. من، زیاتر، ترسم لە سەیتەرەکان هەبوو کە لێی دەرباز نەبین، کەچی تووشی بۆسەی سەربازی بووین.

لۆرییەکە زۆر بەخێرایی دەڕۆیشت و لە هەموو هەڵبەز و دابەزینێکدا، گەرپەنجەم لە ئەڵقەیەکی چادرەکەی پشتەوەم گیر نەکردبا، بیگومان بەسەردا دەکەوتم، ڕووناکیی ئەلیکتریکەکانی سەرجادەکان ڕادەی نزیکبوونەوەمانی لە گەڤەڕ نیشان دەدا.

هێندەی نەبرد گەیشتینە شاری «گەڤەڕ»، بەوەی کەس لەسەر شەقام و کۆڵانەکاندا نەدەبینران درەنگ وەختی شەوی نیشان دەدا. تابلۆیەکی گەورە لە داخڵ بوونی شاردا لێی نووسرابوو: یوکوساکوڤا:

لورییەکە، ماوەیەك بەناو شاری گەڤەڕدا، ڕۆیشت، بەڵام لە هیچ شوێنێك نەوەستا و پاشان لۆرییەکەمان لە شار دەرچوو، شاریش وردە وردە لە چاو ون دەبوو. لە دڵی خۆمدا وتم:

«تۆ بڵێی بۆ ئەنقەرەمان نەبەن؟»

کە تەواو گڵۆپەکانی شاری، گەڤەڕ لە بەرچاو، نەمان لۆرییەکەشمان خێرایی هێواش کردەوە و پاشان بەیەکجاری لە بەردەم سەربازگەیەکدا ڕاوەستا، لە ڕاستیدا هیچ تێی نەدەگەیشتم، بۆچی بۆ سەربازگەمان دەبەن، لە پشتی لۆرییەکە دایانگرتینە خوارێ، چاوم گێڕا شوفێر و ئۆتۆمبێلەکەیم نەدی بەوەش کەمێ دڵخۆش بووم و لە دڵی خۆمدا وتم:

«بەشکو ئەمە خوایە یەکسەر بەریان دابێ»

چەند سەربازێك لە پشتمانەوە دەڕۆیشتن، چوار پێنجێکیان، کە لوولەی تفەنگەکەیان لە پشتمان چەقاندبوو، لە دوامانەوە بوون، لە بەردەم بینایەکی بەرز و نوێدا کە دیکۆرەکەی نا ئاسایی ڕێکوپێك بوو، ڕایان گرتین و پاش ساتێ بردینیانە نێو بیناکەوە، ئیتر هەر لەوێ ڕاستەوخۆ لە یەکتریان جوێ کردینەوە.

منیان بردە ژوورێکی نزیك دەرگای دەرەوە. ئەوەی لە ژوورەکەدا

سەرنجی ڕاکێشام ئامێرێکی بێ تەل بوو کە لەسەر مێزێك دانرابوو، سەربازێك لەگەڵمدا هاتە ژووری، زنجیرێکی بەدەستەوە بوو، سەرێکی زنجیرەکەی بەکەلەپچەکەمەوە گرێ داو و سەرەکەی تری بە شۆڤاجی ژوورەکەوە بەست و پاڵێکی توندی پێوەنام و بەتوندی گوشاری خستە سەرشانەکانم، دیار بوو مەبەستی ئەوەبوو لە پاڵ شۆڤاجەکەدا دابنیشم.

سەربازەکە چووە دەرێ و پاش ساتێ گەڕایەوە، کورسییەکی حەیزەرانی لەگەڵ خۆیدا هێنا و بەرامبەرم دانیشت. من لە پاڵ شۆڤاجەکەدا هەڵتروشکابووم. بای ژوورەکە هیچ لەگەڵ دەرەوەدا جیاوازی نەبوو، لەوە نەدەچوو لەو ژوورەدا هەرگیز ئاگر کرابێتەوە، بۆیە هەستم بەسەرمایەکی جەرگ بڕ دەکرد، سەرمایەك کە هەروەك دڕك لە لەشم هەڵدەچەقی و تا دەهات پتر تەنگەتاوی دەکردم.

ویستم بەجۆرێك ئارەزووی سەرئاوی نیشان بدەم. بەڵام وەڵامی ئەو تەنیا لوولەی تفەنگەکەی بۆ سەر سنگم بوو، بۆیە منیش، کەوتمە هەوڵی ئەوەی مەسەلەی چوونە سەرئاو لە بیر خۆم ببەمەوە، بۆ ئەوەش خەیاڵم دایەوە لای شوفێرەکە و لە دڵی خۆمدا وتم:

«تۆ بڵێی پاسەپۆرت و نامەکان نەگیرابن؟»

نازانم چەندی پێ چوو کە سەربازێك لە دەرگای داو هاتە ژوورەوە بۆ لامان بڕێك بەگوێی سەربازە پاسەوانەکەی مندا چرپاندی و پاشان زنجیرەکەیان لە شۆڤاجەکە کردەوە و سەربازە نوێیەکە پێش خۆی دام. بەپلیکانەیەکدا، بۆ نهۆمی دووەم، سەرکەوتین، ماوەیەك ڕایان گرتم و پاشان بۆ ژوورێك پێش خۆیان دام.

لە ژوورەکەدا هەر ئەو ئەفسەرەی کە لە گرتنەکەمدا بەشداریی کردبوو دانیشتبوو، عەریفێ، بەپێوە، لای ڕاستی مێزەکەیەوە ڕاوەستابوو. ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام گڵۆپی ژووری ئەفسەرەکە بوو کە جاروبار دەکوژایەوە

و پاشان هەڵدەبووەوە لە ڕاستیدا، ئەو کاتە، لەو نهێنییە نەدەگەیشتم، دیمەنێکی سەیر و تەواو ترسناکیش بەو دەوروبەرە دەدا.

وێنەیەکی گەورەی مستەفا کەمال، کە لە پشت سەری ئەفسەرەکەوە، هەڵواسرابوو، لە کوژانەوە و هەڵگیرسانەوەی گڵۆپەکەدا، دەبینرا، وەك تەنیا بەگومانەوە سەیری من بکات، وابوو.

ئەفسەرەکە کەوتە قسە، زۆری ڕست، کە هیچی لێ تێ نەگەیشتم. لام سەیر بوو، بۆ لای ئەمانە هەرچی مرۆڤی سەر ڕووی ئەم زەمینەیە، دەبێ تورکی بزانێ، لە قسەکانی هەر سەرم بادەدا کە لەناکاودا یەك مستەکۆڵەی دا بەسەر مێزەکەیدا بۆیە، منیش بەناچاری، بەئینگلیزی پێم وت:

«من تورکی نازانم گەر ئینگلیزی دەزانن، فەرموون، با قسە بکەین».

قسەکانم، ئەوەندەی تر، هاریکرد، هەستایە سەرپێ و بەتوندی یەخەی گرتم و چەند جارێك ڕای وەشاندم و هەر بەتورکی دەیقیژاند. لە ڕاستیدا سەرم لە بێ ئەقڵیی ئەفسەرەکە سوور دەما، بۆیە ئەمجارەیان پێم وت:

«یان، کەسێك بهێنن، کوردی بزانێت»

بەبیستنی وشەی کورد، ئەفسەرەکە، ئەوەندەی تر، تووڕە بوو، دیارە لای ئەمان، کە بەڕسمی کورد وجودی نەبێ، ئیدی، چۆن دەبێ زمانێك هەبێت کە کوردی بێت.

ئەفسەرەکە ماوەیەك داما و پاشان چووە لای عەریفەکە و برێ بەگوێیدا چرپاند.

عەریفەکە چووە دەرێ و ئەفسەرەکەش چووە پشت مێزەکەی خۆی دانیشتەوە. بەلاچاو سەیری پەنجەرەی ژوورەکەم کرد، دەمویست تۆزێ زانیاری لەسەر دەوروبەر هەڵکرێنم، بەڵام بێ سوود بوو. کرکرەی پەنجەرەکە هیچ مۆڵەتێکی لەو بابەتەی نەدەدا. ئەفسەرەکە پەنجەی دەستی

بێ ئارامانە دەکوتا بەمێزەکەی بەردەمیدا. زۆر پەست و تورە دەهاتە پێش چاو، عەریفەکە هاتەوە ژووریّ و سەربازێکیشی بەدواوە بوو.

سەربازەکە ڕێوەڵەیەکی ڕەنگ پەریو بوو، لەوە دەچوو خۆی زۆر بەبچووك بەرامبەر ئەفسەرەکە بێتە پێش چاو، چونکە وەك سەربازێك، بڕوای بەخۆی بێت، ڕانەوەستا بوو، ئەم زیاتر لە جووتیارێکی زەلیلی بەردەم ئاغایەکی دەکرد.

ئەفسەرەکە کەوتە قسە، ئەمجارەیان سەربازەکە ڕووی تێ کردم و کەوتە تەرجومەی قسەکانی، شتێك حاڵی بووم بەڵام زۆر بەزەحمەت. ئەم سەربازە زازا بوو، بۆیە هەر هیچ لە قسەکانی من نەدەگەیشت و هەر ئەوەش ئەوەندەی تر ئەفسەرەکەی کەللەیی کرد.

عەریفەکە هەستایە سەرپێ و کەوتە پشکنینی هەموو گیانم. لە گیرفانی ناوەوەی چاکەتەکەمدا پێنج سەد دیناری عێراقی و سەد و پەنجا هەزار لیرەی تورکیی دەرهێنا و خستیە سەرمێزی ئەفسەرەکە، ئەویش بەسەرسوورمانەوە کەوتە ژماردنی پارە عێراقییەکان و هەر سەری بادەدا و لەوە دەچوو لە نرخی دراوی عێراقی حاڵی نەبووبێ، چونکە هەر دەیژمارد و دەیژماردەوە و پاشان سەیرێکی عەریفەکەی کرد و فیکەیەکی لێ دا کە دیار بوو مەبەستی زۆری ئەو پارەیە بوو. پارە تورکییەکانیان دایەوە دەستم و پاشان، ئەفسەرەکە، پارە عێراقییەکانی لە کاغەزێکەوە پێچا و خستیە ناو چەکمەجەی مێزەکەیەوە.

ئەفسەر چرپانی بەگوێی عەریفەکەدا و ئەویش پەلی گرتم و بردمیە دەرێ. پاساوانەکەم ڕەق لە بەردەرگا ڕاوەستا بوو، کەلەپچەکانی کردەوە دەستم و بەرەو ژوورەکەی پێشوو بردمیەوە.

لە ژوورەکەدا، وەك جاری پێشوو، بەشۆفاجەکەوە بەستمیەوە و خۆی چووە دەرێ و پاش ساتێك گەڕایەوە، ئەمجارەیان ڕادیۆیەکی پێ بوو، لەسەر

کورسییەکە دانیشت و کەوتە بادانی میلی ڕادیۆکە. زۆرم لا سەیر بوو ئەمانە منیان بەزنجیر بەستووەتەوە کەچی سەربازێکیش بەتفەنگێکەوە هەر لە ژوورەکەدا بەرامبەرم دانیشتووە، سەرم سووڕمابوو لەو هەڵسوکەوتە نەدەگەیشتم. ئەمە زیندانی تایبەتی بێ یا هەر زیندان لە تورکیا بەمجۆرەیە، تۆ بڵێی ئەمانە هێند زانیاریان لە سەرم هەبێ و بزانن کە ماوەیەك لەوەوبەر لە یەکێك لە زیندانە نهێنییەکانی عێراق، کە ناسراوە بەهەیئەی کەرکووك، ڕای کردبێ. گەرنا ئەم ڕەفتارەی ئەمان هیچ پاساوێکی نەبوو. پیاو کەلەپچە بکرێ و پاشان بەزنجبر بەشۆڤاجێکەوە ببەسترێتەوە کەچی سەرەڕای ئەوەش سەربازێك، بەتفەنگێکەوە، بەرامبەری دابنیشێ، تێ نەدەگەیشتم.

سەربازەکە هەر میلی ڕادیۆکەی بەملاو لادا بادەدا، دیار بوو بەو درەنگ وەختە بۆ ئێستگەیەك دەگەڕا، بەڵام بێ سوود بوو، جا بێ کەڵکیی ڕادیۆکە خۆی بوو یا وەك بڵێین ئاووهەوا لەم شارە دوورە دەستە ناجۆر بوو، هەر کامیان بێ ئەوی بەگۆرانی دڵخوازی خۆی شاد نەکرد، هەربۆیەش ڕادیۆکەی لەسەر زەوی بەتووڕەییە دانا کە هەر کرەکرِی بوو، دیار بوو ئەوەش هەر بەشێك لە ئازاردان، بوو گەرنا هیچ مانایەکی تری نەدەبەخشی.

سەرما و تەنگەتاویی، پەستی، دەنگی ناسازی ڕادیۆکەش هاتە سەری، بۆیە بەتەواوی بێ تاقەت بووم و سەرم دنگەی دەهات. ئەگەرچی خەو تەواو تینی بۆ هێنا بووم، بەڵام، بەهیچ شێوەیەك، مۆڵەتم نەبوو ڕاکشێم، بەتەواوی هەستم بەساردی لوولەی شۆڤاجەکە دەکرد، بەڵام ئەوەشم تا سەر بۆ نەدەڕەخسا؛ چونکە هەر پاش ساتێك، هیلاکی تینی بۆ دەهێنام و بە ناچاری پشتم دەدایەوە بەشۆفاجەکەوە. ویستم وەزعی ناجۆرم بەم شێوەیە لە پاسەوانەکەیگەیەنم، بەڵام هەمووو هەوڵێکم هەر بەلوولەی تفەنگەکەی، وەڵامی دەدرایەوە.

پاسەوانەکە جاروبار لە خۆیەوە پێ دەکەنی و هەندێ جاریش بەتوندی لێم مۆڕ دەبووەوە، لەو هەلسوکەوتە سەیرەی نەدەگەیشتم، بۆیە منیش هەوا بەساردییەوە تێم دەڕوانی.

سەربازەکە لەناکاوێکدا هەستایە سەرپێ و برێ سەیری کردم و پاشان چووە دەرێ، پاش ساتێك گەڕایەوە، بەتانییەکی لەگەڵ خۆیدا هێنابوو، لە سەرەتادا دڵخۆش بوو و وەمزانی هەستی بەزەیی بزواوە و بەتانییەکەی بۆ من هێناوە، بەڵام بەهەڵەداچووم چونکە لەسەر کورسییەکەی دانیشتەوە و بەتانییەکەی لە خۆیەوە ئالاند.

ڕادیۆکە هەر کرەکرِی بوو، دیار بوو هێندەی منی بێزار دەکرد، ئەوەندەش سەربازەکەی بێزار دەکرد، هەر بۆیەش بەجووڵاندنیەێکی پەلە کوژاندیەوە.

بێدەنگی باڵی کێشا بەسەر ژوورەکەدا، منیش کەوتمە بیرکردنەوە لە ڕۆژی دوایی، کەچی بڵێم وەك لە وەڵامی پرسیاری ئەفسەرەکەدا، کاتی گرتنەکەم، وتبووم خەڵکی سووریام، دەمویست هەر لەسەر ئەو بانگاشەیە بەردەوام بم، بەڵام دڵخورتیش بووم. من هەرگیز سووریام نەدیبوو نەمدەزانی بڵێم خەڵکی کوێی سووریام، زۆر بیرم لە قامیشلی کردەوە، چونکە بیستبووم شارێکی کوردی سەرسنوورە و هەندێ بارەگای حیزبی کوردستانی عێراقیشی لێیە، بەڵام گەر پرسیار کرا کە خەڵکی کام گەڕەکی قامیشلیم ئەوسا چی بڵێم؟ سەرم گێژی دەخوارد و نەمدەزانی ئەم تەلیسمە چۆن چارەسەر بکەم. ماوەیەك هەوا بەهێواشی ئەم گیروگرفتەم تاووتوێ دەکرد کە لە پڕێکدا خەیاڵم بۆ ئەوە چوو، بڵێم؛ بەڵێ خەڵکی قامیشلیم و ماڵمان لای گەڕەکی مزگەوتی قامیشلییەوەیە.

گومانم لەوەدا نەبوو کە لە هەموو شار و شارۆچکەیەکی کوردستاندا، مزگەوتێ هەبێ، بۆیە ئەو بانگاشەیەش بەعەقڵدا دەچوو.

خەیاڵم گواستەوە بۆ لای «م»، دەبێ، چی وتبێت، چی بەسەر هاتبێت. من

لەلای خۆمەوە بڕیارم دابوو کە بڵێم نایناسم و بەسودفە لە تومبێلەکەدا پێکەوە بووین. من خۆم تووش بووم و بۆ کەسێکی تر تێوە بگلێنم.

سەرنجم دایە سەربازەکە، دیمەنێکی سەیری هەبوو، پاش ئەوەی بەتانییەکەی لە خۆیەوە ئالاند لە پەیکەرێکی ناقۆڵا دەچوو، کە دەستی هونەرمەندێکی نەشارەزا خولقاندبێتی، ئەو خەوی لێ کەوت و منیش لە سەرما، هەر، هەڵدەلەرزیم و چاوەڕێی ڕۆژ بوونەوەم دەکرد.

دەمەو بەیانی تەقوهۆڕ کەوتە ناو ساڵۆنەکەی بەردەممان و هەر ئەوەش پاسەوانەکەی بەئاگا هێنایەوە و بەپەلە بەتانییەکەی لە خۆی کردەوە و سەیری کاتژمێرەکەی مەچەکی کردوو یەکسەر دەرپەڕی. بەتەنیا لە ژوورەکەدا بووم، ناو دەمم بووبوو بەپەلاس. برسیتی تەواو تینی بۆ هێنابووم و هەموو گیانیشم ڕەق هەڵاتبوو، سەرەڕای ئەوەش خەوێکی سەیرم دەهات و ناوچاوەکانم دەبرژانەوە.

کاتژمێر هەشتی سەرلەبەیانی بردمیانە سەرئاو، نوێ بوومەوە، ئای، نەهێشتنی چوونە سەرئاو، چ ئازاردانێکە کە هەرگیز لەگەڵ ئەشکەنجەی فیزیکیدا بەراورد ناکرێ.

لە ژیانمدا ئازاردانی گیانیم زۆر چەشتووە، بەڵام هیچیان، وەك ئەم جۆرە، ئازارە کاریان تێ نەکردووم.

پێش نیوەڕۆ بردمیانەوە بۆ لێپرسینەوە. ئەمجارەیان سەربازێکی تر تەرجومەی دەکرد کە تۆزێ باشتر لە یەك دەگەیشتین. ئەفسەرەکە ڕاستەوخۆ کەوتە پرسیار،

«ناوت؟»

وەك شەو بڕیارم دابوو کە ناو و نیشانی خۆم بگۆڕم و خۆم بەکەسایەتی نوێ پێشکەش بکەم، وتم:

«حەسەن عەبدولقادر!»

ئەفسەرەکە وتی:

«ئاوا... ئەی خەڵکی کوێت؟»

بەدڵنیاییەوە وتم:

«سووریا»

ئەفسەرەکە بەوردی سەیری دەکردم و وتی: کوێی سووریا؟

خۆم قیت کردەوە وتم:

«قامیشلی» ئەفسەرەکە یەکێك لە چەکمەجەکانی مێزەکەی کردەووە و زەرفێکی ئەستووری دەرهێنا و زۆر بەشینەیی ناواخنی زەرفەکەی دەرهێنا و پاشان دایە قاقای پێکەنین. پەساپۆرت و نامەکان لەسەر مێزەکە بوون. ئەفسەرەکە پەساپۆرتە عێراقییەکەی هەڵگرت و برێ تاوتوێی کرد و پاشان کەوتە بەراوردی خۆم و وێنەکەم و دوایی بەتەوسەوە: وتی:

«سووریا؟ قامیشلی؟!»

هەموو شتێ تەواو بوو، هیوای خۆگۆڕین و خۆگێل کردن بەهیچ دەچوو. پەساپۆرت و نامەکان بەڵگەنامەی حاشاهەڵنەگربوون. ئەفسەرەکە بەمۆڕەیەکەوە کە غەزەبی لێ دەتکا وتی:

«تۆ عێراقیت و کابرایەکی یاخیشیت»

نکۆڵی، بێ عەقڵیەتی دەنواند، بۆیە وتم:

«وایە، بەڵام من بابایەکی یاخینیم و پێشمەرگەم»

ئەفسەرەکە چاوی پەڕیە پشتی سەری و بەهەموو هێزی قیژاندی بەسەرمدا: «دەڵێم تۆ یاخیت»

مشتومڕ، بێ سوود بوو، ئەوان، دانیان بە(دە)(*) ملیۆن کوردا نەدەنا، ئیدی چۆن ئەوەیان دەسەلماند، کە کورد، پێشمەرگەی هەبێ.

ئەفسەرەکە هەر دانە جیرەی بوو، جاروباریش شتێکی لەسەر کاغەزەکەی بەردەمی دەنووسی. من هەر سەیری پەساپۆرت و نامەکانم دەکرد، نامەیەك دیار نەبوو، بەڵام خۆی سێ نامەی پێچراوە بوون و سەرمێزەکە تەنیا دوانی لێ بوو، ئەوەش کەمێك دڵخۆشی کردم. نامەی سێیەم بۆ لێپرسراوێکی گەورەی سووریا بوو.

لەگەڵ ئەوەشدا دڵم داخورپا و لە دڵی خۆمدا وتم:

«تۆ بڵێی ئەو نامەیە یان بەتایبەتی، جیا نەکردبێتەوە و تەسلیمی دەستگای پۆلیسی نهێنیی خۆیان نەکرد بێ؟»

ئەفسەرەکە لە نووسین بوووە و سەری هەڵبڕی و بەتورەییەوە وتی:

«ئەم یاخییە بەرنەدرێ»

هەروەك پێشوو، بردیانمە ژوورە ساردەکە، ئەمجارەیان کە بەستمیانەوە کەس لە ژوورەکەدا نەما و دەرگایان لەسەر داخستم.

بەتەنیشت شۆفاجە ساردەکەوە هەڵتروشکامەوە. تینویەتی تەواو تینی بۆ هێنام، لە دالغەی ئەوەدا بووم کە چۆن لەمانە بگەیێنم کەوا خەریکە لە تینوێتیدا دەخنکێم و سەرەڕای ئەوەش بەتورکی دەبێ بەئاو بڵێن چی؟.

دەمەو نیوەڕۆ، دەرگایان لێ کردمەوە و، قاپێك شۆربا و سەموونێکیان لە بەردەمم دانا. ئای بەچ تامەزرۆییەکە ئەو سەموونەم لە شۆرباکە هەڵدەکێشا و بەچ لەزەتێکەوە هەڵم دەلووشی.

ئەوە لە گرتنەکەمەوە یەکەمین وەجبەی نانخواردنم بوو،

پاش نیوەڕۆ هەستم هەر لای پاسەپۆرت و نامەکان بوو، ئێستا، کە

(*) مەزەندەی سالی ١٩٧٨

دەزانن من خەڵكی دیوی عێراقم، بێگومان، دەمنێرنەوە بۆ ئەودیوو. ئای لەو دیویش چ کارەساتێك چاوەڕوانم دەكات. هەر بیرکردنەوە لە دیوی عێراق ئیتر زیندانە نهێنییەکانی بەعس، بەتایبەتی «هەیئە»، دەهاتەوە یادم، ڕۆژەکانی پاشماوەی ژیانم بەپەنجەی دەست دەژمێردرا.

دەمەو ئێواریێ دەرگاکەیان لیێ کردمەوە و پاش کردنەوەی زنجیرەکە پێش خۆیان دام و بردمیانە ژوورێکی ترەوە لەویێ عەریفێکی لاو، بەتەنیا، لە پشت مێزێکەوە دانیشتبوو. بەدەست ئیشارەتی بۆ کردم کە لەسەر کورسییەکی تەنیشت مێزەکەی دابنیشم. ڕەفتارێکی سەرنجڕاکێش بوو کە سەرسامی کردم. هێندەی نەبرد سەربازێك خۆی کرد بەژووردا، هەمان سەربازی یەکەم شەوبوو، بابای زازام. عەریفەکە کەوتە قسەکردن، بەتورکی، دیارە من هیچ حاڵی نەدەبووم، بۆیە هەر سەرم بادەدا و لە ناچاریدا بەئینگلیزی وتم:

«ئەمە چەند ڕۆژێکە من هەر دەڵێم تورکی نازانم کەچی ئێوە هەربەتورکی قسەم لەگەڵ دەکەن»

عەریفەکە سەری لەقاند و بەئینگلیزییەکی یەکجار شەق و شڕ وتی:

«بۆیە ئەم سەربازە هاتووە، تەرجومانی بۆ ئێمە دەکات»

پاشان خۆی پێشکەش کردم، کە ناوی «یوسف»ە و خەڵکی یەکێك لە شارەکانی سەر دەریای ڕەشە و ئێستاش، بەنامە، خەریکی خوێندنە، قسەکانی زازا، ئەمجارەیان بریێ باشتر بوو، گوێم کەمیێ ئاشنا بووبوو وەك شەوی یەکەم یەکجار وشەکانی نامۆ نەدەهاتە بەرگوێم، ئەگەرچی هەر بەزەحمەت تیێ دەگەیشتم.

عەریفەکە کەوتە پرسیارکردن لێم، دەیویست ڕادەی خوێندەواریم تیێ بگات، هەر بۆیەش پارچەیەك کاغەزی سپی دەرهێنا و هاوکێشەیەکی زۆر سادەی ماتماتیکی لەسەر نووسی و داوای چارەسەرکردنی لیێ کردم.

لەوە دەچوو، ئەمانە بڕوا نەکەن کورد خوێندەواریشی تیا بێ.

لە ڕاستیدا من سەرم سووڕما بوو، تێ نەدەگەیشتم. من لەسەر سیاسەت گیراوم و ئێستا تاقیکردنەوەی ماتماتیکم لێ داوا دەکەن!

بەهەرحاڵ من هاوکێشەکەم، کە لە ئاستی پۆلی دووەمی ناوەندیدا دەبوو، بۆ چارەسەرکرد، زۆر بەوردی لە کاغەزەکەی دەڕوانی و بەڕووخۆشییەوە پێی وتم:

«ڕاستە... تۆ خوێندەواری»

پاش تۆزێك داوای چایەکی بۆ کردم و پاشان وتی:

«دەشتوانی، تا لێرە بیت، کەمێ یارمەتیی ماتماتیکیم بدەی!!»

چاکەیان بۆ هێنام، ئەویش وردە وردە کەوتە باسی خۆی، کە تا پۆلی سێی ناوەندی خوێندوە هەر بەردەوامیشە، دەیەوێ پۆلی سێ تەواوکات، ئیتر واز لە سەربازی بهێنێ.

ئینجا کەوتە قسە و بەجۆرێکی تەمومژاوی نیشانی دا کە لایەنگری حزبەکەی ئیجاڤیدایە و خۆشی، تا ڕادەیەك، بەلایەنگری سوسیالیزم دادەنا، هاوکات ڕەخنەی لە حیزبەکەی سلێمان دیمریل دەگرت و نیگەرانی و ناڕەزایی خۆی دەرهەق بەڕاستڕەوان لە نێو سوپادا نیشان دەدا و باسی ئەوەشی کرد کە دەسەڵاتی ڕاستڕەوان، لە نێو سوپای تورکدا، هێندە بەهێزە کە بەدەگمەن ڕێك دەکەوێ، کەسێك لە زانستگای ئەفسەری قەبووڵ بکرێ، گەر ڕاسترەوێکی بێ ئەندازە و شۆڤینیەکی خەستوخۆڵ نەبێ!.

لە ڕاستیدا قسەکانی، هێند، بۆ من نامۆ بوون، کە لە سەرەتادا، وامدەزانی دەیەوێ قسەم لێ دەربهێنێ، کە لە گەوهەردا گومانێکی بێ بنەما بوو، چونکە ئەو قسەی دەکرد و من هەر گوێگر بووم.

بەپێی قسەکانی «یوسف»، لەوە دەچوو لاوێکی هوشیار بێ و حەزیشی

دەکرد، هەر لەو دانیشتنەدا، کە وام نیشان بدات لە گرتنم نارەحەتە، بەڵام ئەو لەو باوەڕەدایە کە هیچی بۆ ناکرێ. لە هەستاندا، تا بەر دەرگای ژوورەکە، لەگەڵمدا هات، لەوێشدا بەپاسەوانەکەی وت کە نەمباتەوە ژوورەکەی پێشووم.

پاسەوانەکە پێش خۆی دام و نەیبردمەوە ژوورە ساردەکەی. پێشووم لەباتی بردمیە ناو هۆڵی ڕستۆرانی سەربازگەکەوە و لەوێ لە سووچێکی ژوورەکەدا، بەشۆڤاجێکەوە بەستمیانەوە.

هۆڵەکە، هەر بەراورد نەدەکرا، لەگەڵ ژوورەکەی پێشوودا، ئێرە تەواو گەرم و فراوان بوو. لە دڵەوە سوپاسێکی گەرمی «یوسف»م کرد.

دەمەو ئێوارێ، پێش نانخواردن، سەربازەکان وردە وردە دەهاتن و لەسەر کورسی و لەدەوری مێزی نانخواردنەکان گرد دەبوونەوە، لەو کاتەدا، یوسف خۆی بەرستۆرانەکەدا کرد، لە دوورەوە سڵاوێکی لێ کردم و پاشان لەگەڵ سەربازەکان کەوتە گفتوگۆ. دیار بوو باسی منی دەکرد چونکە، لە قسەکردنەکەیدا، چەند جارێك ئیشارەتی بۆ من کرد.

پاش چوونە دەرەوەی، سەربازەکان لە دەورم کۆبوونەوە و کەوتنە قسە، کە هەر تەقەی سەرم دەهات، یەکێك لە سەربازەکان هەستا و پاش ساتێك گەڕایەوە و لەگەڵ خۆیدا سەرینێك و بەتانییەکی هێنا و لە تەنیشتمەوە دای نا. بەڕەفتارەکەیاندا لەوە دەچوو (عەریف یوسف) فەرمانی پێ دابن کە ڕێزم بگرن.

ئەگەرچی بەکەلەپچە و زنجیر بەسترابوومەوە، بەڵام هەڵسوکەوتی سەربازەکان گەلێ جیاواز بوو، هەروەك هۆڵی ڕستوانەکەش بۆ من، لەو کاتەدا، بەبەراورد لەگەڵ ژوورە ساردەکەی پێشوومدا، لووتکە بوو.

دوای نانخواردنی ئێوارێ، سەربازەکان، جارێکی تر، دەورەیان دامەوە، ئەمجارەیان سەربازێکیان لەگەڵ خۆیاندا بۆ تەرجوومە هێنابوو.

هەموو گەنجی هەژدە و نۆزدە ساڵان بوون، یەکە یەکە کەوتنە پرسیار لێم، ئەمانە زۆریان لا سەیر بوو، کە پیاوێکی خوێندەوار، زمانێکی ئەورووپی بزانێ و جلوبەرگی ئەورووپی لەبەردابێ، لەگەڵ ئەوەش پێشمەرگە بووبێ.

تەلیسمێك بوو بۆیان چارەسەر نەدەکرا. لەوە دەچوو ئەوانە کوردیان تەنیا لەو شاخ و کێوە، بەهەژاری و نەداری و کەساسی و نەخوێندەواری دی بێ، بۆیە وا بەسەرسوورمانەوە تێیان دەڕوانیم و گوێیان بۆ قسەکانم، کە دەربارەی کوردستانی عێراق و بزووتنەوەی شۆڕشگێڕی بوو، بەبایەخەوە شل کردبوو.

هەر ئەو شەوە بۆم دەرکەوت، کە زۆربەی سەربازەکان، لارییان لە بوونی کورد لە تورکیا نەبوو، جا لەبەرئەوە بووبێ کە ئەوان سەربازی تازەبوون و هێشتا، پڕۆپاگەندەی ژەهراویی کۆنەپەرستان و کەمالیستەکانی نێو سوپای تورکیا کاری تێ نەکردبوون، یاخود خۆیان لاوی هۆشیار و تێگەیشتوو بوون یان سیاسەتی ناواقیعیی ڕژێمی تورك، دەرهەق بەکوردیان، بەئەقڵدا نەدەچوو، هەر کامیان بوو بن یان هەر لەبەر خاتری من بووبێ، ئەوە نازانم، ئەمانە، هیچیان بەرەو ڕوو، لاری لە بوونی کورد لە تورکیا نەبوو.

ڕۆژی دوایی پاش نیوەڕۆ «م»یان هێنا. بەبینینەوەی گەلێ دڵخۆش بووم. زۆرم لا سەیر بوو کەوتی ئەویش ئەو یەك دوو ڕۆژە، هەر لەو سەربازگەیە دا، لە ژوورێکی تەنیا دانراوە، چونکە لەو ماوەیەدا بەهیچ جۆرێك نەم دەدی.

بەسەر و پوتەڵاکیدا دیار بوو کەمێك ئازار درابێ، ئەویش زۆر هیلاك و ناتەواو دەهاتە پێش چاو. بەتەنیشتمەوە، ئەویشیان بەستەوە. سەرم سووڕمابوو، لە هەڵسوکەوتی لێپرسراوان، لەم سەربازگەیە، نەدەگەیشتم. ئەوا من، بەهۆی عەریفێکی لاوەوە، کە دەیەوێ وانەی ماتماتیکی دا بدەم،

هێنرابوومە نێو ڕستورانی سەربازگەکە، ئەی «م» بۆ؟

زۆرم ئەم مەسەلەیە تاووتوێ کرد، بەڵام هیچ نەگەیشتمە ئەنجامێکی بنجبڕ، بۆیە لە «م» پرسی:

«لە تورکیا خەڵك لە ڕستۆراندا زیندانی دەکەن؟»

«م» سەری بادا و زەردەخەنەیەکی سارد گرتی و وتی:

«نەخێر ئێرە سەربازگەیە و زیندانی تێدا نییە، زیندان لە نێو شارە»

پاشان بەدرێژی بۆی باس کردم، کە مەسەلەکە من بووم، منیان بەیاخی بوو لە قەڵەم دابوو، گەرنا یەکسەر تەسلیمی پۆلیسیان دەکردم، وەك کابرایەك، کە بەقاچاغ، سنووری بڕی بێ مەعامەلەیان لەگەڵدا دەکردم.

«م» کەوتە باسی خۆی، چییان لێ پرسیوە و ئەم چی وتووە و بەگشتی، لە ڕاستیدا زۆر بەوردی، هەموو شتێکی بۆ گێڕامەوە و ئەوەشی پێ وتم کە هیچ باسی ئەوەی نەکردووە کە ئەو دەلیلم بووە و ئەویش بەڕێکەوت لەو ئوتومبێلەدا سوار بووە و هیچی تر.

لە ڕاستیدا، منیش، هەروام وتبوو، بۆیە پێم وت؛ کە هیچ نیگەران نەبێ. «م» دەربارەی داهاتووی من زۆر دڵخورت بوو، چونکە وتی:

«ئەم تورکانە نیازیان، لەگەڵتدا، زۆر خراپە»

گومانم لەوە نەبوو، بەڵام دەسەڵاتم چی بوو؟ بۆیە بە«م»م وت:

«باشە ئەی چی بکەم؟ چار؟»

«م» سەیرێکی پاسەوانەکانی کرد کە چەند مەترێك لێمانەوە دوور بوون، وتی:

«با هەوڵی ڕاکردن بدەین»

خەریك بوو بدەمە قاقای پێکەنین، ڕاکردنی چی؟ هەردووکمان کەلەپچە کرابووین و سەرەڕای ئەوەش، بەزنجیر، بەشۆڤاجی ڕستۆرانەکەوە بەسترابووینەوە، ئیتر ڕاکردن مانای چی بوو؟

لەساویلکەیی «م» سەرم سووڕما، بەڵام لێم پرسی:

«باشە تۆ بۆ؟»

بەگومانەوە لە پاسەوانەکەی دەڕوانی و زۆر بەئەسپایی وتی:

«چۆن بەتەنیا بەجێت دەهێڵم»

بیرکردنەوە، لەو وەزعەی ئێمەدا، لە ڕاکردن هەر تەنیا خەیاڵ بوو، لەگەڵ ئەوەشدا هەڵوێستی سادەی «م» گەلێك دڵشادی کردم کە ئەو، لەو کاتە ناسکەدا، داهاتووی خۆی بەمنەوە گرێ بدا.

ئەوە لە کاتێکدا هیوای ڕزگاربوونی خۆی هێندە زەحمەت نەبوو، چونکە ئەو نە قاچاغ بوو نە هیچی لەسەر بوو، هەروەك هاووڵاتییەکی تورکیش بوو. ئەو هەڵوێستەی هەر جوامێری و پیاوەتی نیشان دەدا.

ئەو دوای نیوەڕۆیە «م» هەر باسی ڕاکردنی دەکرد و زۆریش بەجیدی بوو، لای ئەو وابوو گەر کەلەپچەکانمان بکردایەتەوە ئیتر کارەکەمان یەکجار ئاسان دەبوو، کە لە ڕاستیدا وانەبوو، چونکە بەتەنیا کردنەوەی کەلەپچەکان هەموو شتێك جێبەجێ نەدەبوو. ئێمە هیچمان دەربارەی سەربازگەکە نەدەزانی، لەوە زیاتر کە لە دەرەوەی شاری «گەڤەڕە»، کە ئەوەش زانیارییەکی هێندە بەبایەخ نەبوو.

«م» پلانێکی زۆر سادەی بۆ باسکردم. ئەم دەیوت؛ گەر بتوانین کەلەپچەکان بشکێنین! نەمدەزانی چۆن؟ ئیتر لە پەنجەرەکانەوە دەتوانین ڕابکەین!

لەوە دەچوو ئەو قسانە هەر بۆ دڵخۆشیی من بکات، چونکە لەو بڕوایەدا

نەبووم– ئەو خۆی کە پیاوێکی کەم ئەزموون نەبوو– بڕوای بەپیلانی وا زارۆکـانـە بـێ. ئـەو قسانـە هـەر دڵـنـەوایـی بـوون و دەرخستـنـی هـەستـی دڵسۆزی و ناڕەحەتیی خۆی بوو. لام وابوو هۆی گرتنی منی دەخستە ئەستۆی خۆی، کە لە ڕاستیدا هیچ گوناهی ئەوی تیا نەبوو.

من، لەلای خۆمەوە، مەسەلەی کردنەوەی کەلەپچەکانم زۆر بەزەحمەت نـەدەزانی چـونکـە، لـە کـاتـی داخستـنـەوەیدا هـەستـم کـردبـوو گـەر مـەچـەك هـەڵبـەستێنم، ئەوا یەك دوو گرێ فراوانتر دەبێ و کاتی خاوکردنەوەی مـەچـەکم کـەلـەپـچـەکـان شل دەبـوون، ئـەوی دەستـی چـەپـم، بـەئـاسانـی لە مـەچـەکم بـۆ دادەمـاڵدرا. کـەلـەپـچـەکـان ئـەمـریکـی بـوون، لـەوانـەبوون کە دانەکانیان دەگەیشتە دوایین گرێی، ئیتر خۆیان دەکرایەوە.

ئەوانەم هەموو بۆ «م» باس کرد و پێم وت:

«گەر مەسەلە هاتە سەر کەلەپچەکان، ئەوە لەسەر من!»

پاشان ئەوەشم فێرکرد کە مەچەکی چی لێ بکات.

ئـەو شەوە، داوای نـانـخـواردن، سەربـازەکـان جـارێکـی تـر، لـە دەورمـان گـردبـوونـەوە، ئـەمـجـارەیـان بـەهـۆی «م»ەوە کـە ڕۆڵـی تـەرجـومـانـی دەگێڕا، بـەتـەواوی، لـە یـەکتر دەگەیشتین. سەربـازەکـان، تـا ڕادەیـەك، دۆستـایـەتـیی خۆیان نیشان دەداین. لەوە دەچوو هەر هێنانمان بۆ هۆڵی نانخواردنەکەیان مـەسەلـەکـانـی بـڕێك لـە بـەرچـاویـان هـێور کـردبـێتـەوە. لـە ڕاستـیـدا پـاسەوانـەکـانیش، وەکو پێشوو، توندوتیژ نـەبوون، هـەندێ جـار بـۆ، چـەند کاتژمێرێك، کەلەپچەکانیان دەکردینەوە کە دەقا و دەق پێچەوانەی فەرمانی ئەفسەرەکیان بوو کە تەنیا لە کاتی نانخواردن و سە رئاودەستدا بکرێنەوە.

ڕۆژی دوایی دوو سەربازی نوێ هاتن و زنجیرەکەی «م»یان کردەوە، لە سەرەتا دا هیچ تێ نەگەیشتم، پاشان برێ قسەیان لەگەڵ «م» دا کرد و ئەویش بەمنی وت:

«بۆ دادگام دەبەن»

«گەر نەگەڕایتەوە، یان بەربووی، هەواڵی گرتنی من بۆ ئەودیو بنێرە»

سەری ڕاوەشاند و کاتێك لە دەرگای هۆڵەکە چووە دەرێ، ئاورێکی لێ دامەوە و هەردوو دەستە کەلەپچەکراوەکانی بەرز کردەوە و بەرامبەرم ڕای وەشاند کە مانای خۆڕاگرتن و سەرکەوتن دەبەخشن. یەکێك لە سەربازەکان، تا توانیی، قۆناغە تفەنگێکی لە ناوشانی سرەواند.

بەجێ هێشتنی «م» ،گەلێك نارەحەتی کردم، هەرچەند لەلایەك پێم خۆش بوو، چونکە بەبەربوونی هەر نەبووایە هەواڵێکی منی بەدیوی خۆمان دەگەیاند.

بەتەنیا مانەوەم هەستی بۆ لای قسەکانی «م» دەبردم، لە ڕاستیدا منیش کەوتبوومە ئەوەی بیر لە ڕاکردن بکەمەوە و پیلانێك دابنێم، بەجۆرێك لەم تەڵەیە خۆم ڕزگار بکەم، بەڵام هەرچیم بیرکردەوە مەحاڵ بوو.

لە سەربازگەکەدا چل سەرباز هەمیشە لەم بینایەی مندا بوون، پاسەوانی هەمیشەییم هەبوو، هەروەك دەستم کەلەپچەکراو و سەرەڕای ئەوەش بەزنجیر بەشۆڤاجێکەوە بەسترابووم.

ئەگەرچی مەسەلەی کردنەوەی کەلەپچەی دەستم تا ڕادەیەك ئاسان بوو، بەڵام ئەوەشی دەویست کە جارێك لە جاران یەکێ لە پاسەوانەکان دەبووایە کەلەپچەکەم تۆزێ شل بۆ ببەستێ تا بتوانم بەئاسانی لە مەچەکمی دابماڵم.

ئێوارەیەك بردمیانە ژوورەکەی پێشووم، ئەمجارەیان دوو کورسی لە ژوورەکەدا دانرابوون، زۆر سەرم سووڕما و لە نهێنیی هێنانەوەم و لەو دوو کورسییە نەدەگەیشتم، من هەر لە تاووتوێی ئەوەدا بووم کە پیاوێکی پۆشتە و پەرداخ خۆی کرد بەژوورەکەمدا و بەئینگلیزییەکی ڕەوان سڵاوی

لیٚ کردم و لەسەر یەکێك لە کورسییەکان دانیشت و پاشان ئیشارەتی بۆ منیش کرد کە لەسەر کورسییەکەی بەرامبەری دابنیشم.

کابرا خۆی پێشکەش نەکرد و تەنیا وتی؛ کە بیستوویەتی عێراقییەکەم و تورکی نازانم، بۆیە ئەویش هاتووە بۆ سەردانم، کاتێك منیش پرسیارم کرد کە ئەو چ کارەیە لە وەڵامدا زۆر بەکورتی وتی:

«ئەوە گرنگ نییە»

دیار بوو یا پۆلیسی نهێنی بوو، یا لێپرسراوی گەورەی دەوڵەت بوو. بەڵام بۆ هاتبوو بۆ سەردانم؟.

کابرا کەوتە قسەکردن و پرسیارکرد کە چۆن هاتووم، بۆچی هاتووم و چۆن بەبیٚ فیزە هاتوومەتە نێو تورکیاوە و گەلیٚ پرسیاری تریش کە هەر هەمووی نموونەی کاری نهێنی و بۆنی دژایەتی و ڕق و کینەی، دەربارەم، لیٚ دەهات. لە نێوان پرسیارەکانیدا، زۆر بەزوویی، بۆم دەرکەوت کە یەکجار کۆنە پەرست و زۆر ڕقیشی لە کوردە، کابرا بەقەشمەرییەوە وتی:

«نازانم خەڵکی ئەم شارە چین، کە بەیانیان لەماڵەکەم دێمە دەریٚ لەسەر دیواری ماڵەکەم دەنووسن؛ بیجی کوردستان. نازانم کوردستان چییە؟»

دیارە، بیجی کوردستان، مەبەستیان بژی کوردستان بوو کە لەسەر دیواری ماڵەکەی نووسرابوو. بەفرسەتم زانی، وەك شیکردنەوەیەك وتم:

کوردستان وەك تورکستان، ئەفغانستان و ئینگلستان، وڵاتە و کوردستانیش یانی وڵاتی کوردان»

کابرا سەری نا ڕەزاییی ڕاوەشاند و بەتووڕەیییەوە وتی:

– شتی وا نییە. ئەم وڵاتە هەر تەنیا هی تورکە، لەم وڵاتە تەنیا تورك دەژی.

زۆرم دەربارەی شۆڤینیەتی دەسەڵاتدارانی تورکیا بیستبوو بەڵام هەرگیز وا ڕووبەڕووی کەسێك نەبوو بووم کەوا کەللەپووتانە، بڵێ کوردستان وجوودی نییە، بۆیە لە وڵامیدا وتم:

«لێرە تەنیا نە تەنیا تورك بەڵکو، کورد و عەرەب، ئەرمەن و گەلێك کەمە نەتەوایەتیی تریش دەژین»

ئەم وەڵامەم ئەوەندەی تری تووڕەکرد، سوور هەڵگەڕا و نازانم چۆن بۆم هەڵنەسا.

کابرای بەرامبەرم بۆیناخەکەی ملی، بڕێك، توند کردەوە و وتی:

«ئێوە لە دەوڵەتەکەی خۆتان کە عێراقە یاخین، چەندین ساڵە خەریکی ئاژاوەن. ئێستا دەتانەوێ ئاژاوە بێننە ناو خاکی ئێمەشەوە و تورکیاش وەك عێراق لێ بکەن!».

وتووێژی نێوانمان بێ بەر بوو، ئەو لە دیدی تەسکی شۆڤێنەتی تورکییەوە و منیش لە دیدی پێشمەرگەیەکی شۆڕشگێڕەوە، دوو قوتبی دژ بەیەك بووین، لەگەڵ ئەوەشدا باسی ئەوەم بۆ کرد کە ئێمە یاخی نین و لە پێناو مافە سەرەتاییەکانی مرۆڤدا دەجەنگین و لە وەڵامی ئەو داوا ڕەوایانەشدا هەمیشە سەرکوت و ماڵوێران و تووشی کوشتن و بڕین دەبین.

کابرا چەند پرسیارێکی تری لێ کردم کە لە ڕاستیدا ئەبڵەقی کردم، ئەو دەیوت؛ گوایە من نێراوم بۆ تورکیا بۆ ئەوەی کوردەکانی ئەوێ، دژی حکوومەتی تورکی، مان بدەم، هاوکات چەك و تفاقی جەنگیش لەو سۆڤیتەوە بێنم!

بەڕاستی زانیاریەکان بێ سەروبەر بوون. زۆر وتووێژی ترمان کرد، کابرا هەرباری سەرنجی خۆی دا دەسەپاند و هیچ گوێی نەدەدایە قسەکانی من.

مـن پـێم وت کـە مـەسەلـەی بـەرپـاکردنـی شۆڕش و ڕاپـەڕیـن خـەڵك بـەکـەسێکـی لـە دەرەوە هـێنراو نـاکرێ، هـاوردنـی چـەکیش لـە یـەکێتیـی سۆڤیەتەوە– گوایە من خەریکی بم لە خەیاڵی پەتیی بەولاوە هیچی تر نابێ. بەڵام ئەو گوێی لە قسەکانم دەگرت؟

کابرا، کە لەمەودوا زانیم، قائیمقامی شاری «گەڤەر» بوو، بەتەکلیفی سازمانی ئەمنیەتی تورکی «میت»، نێردرابووە لام، چونکە لای «میت» وابوو گەر کەسێك ئینگلیزی بزانێ و لە شاخ و کێوەوە هاتبێ دەبێ زۆر شتی شاراوە لە ژێر سەریدا بێ!.

پاش تەواو بوونی چاو پێکەوتنەکە، هێنامیانەوە شوێنەکەی خۆم و جارێکی تر بەزنجیر بەستمیانەوە.

ئەو شەوە هەر لە خەیاڵی ئەوەدا بووم، کە بۆچی قائیمقامی شاریان ناردووەتە لام. من ترسی ئەوەم لێ نیشتبوو، کە مەسەلەکە هێندە گەورە کرابێ، کە تووشی بەندیخانەکانی ئەستەمبوڵ و ئەنقەرە بم. سەربازەکان، ئەو شەوە، زۆر بەتاسوقەوە دەوریان دام، زۆریان لا سەیر بووکە قائیمقامی شارەکایان، بۆلای زیندانییەك، بۆ چاوپێکەوتن، هاتبێ!.

زۆربەیان پرسیاری ئەوەیان لێ دەکردم کە بۆ قائیمقام هاتووە بۆ دیدارم.

لە ڕاستیدا منیش هیچ وەڵامێکی ڕوون و بەجێم پێ نەبوو. بەڵام وتم:

«دیارە لەم شارەدا تەنیا ئەو ئینگلیزی دەزانێ بۆیە هانیویانە!»

نازانم ڕاستی ئەو بۆچوونەم چەند بوو، بەڵام لەوە زیاتریشم پێ نەبوو، چونکە خۆشم هاتنی قائیمقامی شارم بۆ چارەسەر نەدەکرا.

پاسەوانی «دە» بۆ «دوانزە»ی ئەوشەوە کوڕێکی باریکەلەی چاوشین بوو، سەر و هەیئەتی لە تورك نە دەچوو، هەمیشە لە کاتی پاسەوانیدا سۆز و بەزەیی و دڵناخۆشیی خۆی لە سەرە پاسەوانیدا، نیشان دەدام.

ئەگەرچی تەنیا چەند وشەیەکی ئینگلیزیشی دەزانی، لەگەڵ ئەوەشدا، توانی ئەوەندەشم تێ بگەیەنێ کە دایکی بوڵگارییە و خۆشی بەچەپ دەزانی.

دیارە زۆر قسەی تریشی کرد کە من بەڕاستی هیچی لێ تێ نەگەیشتم. بەهەڵسوکەوت و ڕەفتاری لەگەڵمدا، ناڕەزایی خۆیی لە گرتنم نیشان دەدا. لە کاتی تەواو بوونی سەرە پاسەوانیدا، کەلەپچە مەچەکی هێند بۆ شل کردمەوە کە بەئاسانی بتوانم لە دەستمی دەربهێنم و ئەوەندەشی تێ گەیاندم کە هەرچی ڕوویدا، هیوادارە، لە سەرە پاسەوانیی ئەودا ڕوونەدا.

ئەگەرچی خۆشم دەمتوانی کەلەپچەکان بکەمەوە، لەگەڵ ئەوەشدا زۆر پێ خۆشحاڵیی خۆم دەربڕی و زۆریش سوپاسم کرد و چەندین جار «چۆق مەمنوون»م کە هەر سوپاسی دەگەیاند، پێشکەش کرد.

ئەو شەوە، تا درەنگ، هەر بەئاگا بووم، بیرم بۆلای پلانێکی ئەوتۆ نەدەچوو، کە لام وابێ، سەرکەوتنی تێدا بەدەست دەهێنم.

پاسەوانەکان هەر دوو سەعات جارێك دەگۆڕان، بیرم زۆر کردەوە، بەڵام هەرچیم بەخەیاڵدا دەهات هەر بێ مانا و ناسەرکەوتوو دەهاتە پێش چاو. لە دڵی خۆمدا وتم:

«کەلەپچەکان بەئاسانی لە دەستم دەردەهێنم» و ″دەتوانم پەلاماری پاسەوانەکە بدەم″. ئەی دوایی؟»

بیر لە دوایی، دەستی دەبەستم و هەموو بیرکردنەوەیەکی لەو بابەتەی لا ڕەت دەکردمەوە، بۆیە بەتانییەکەم دا بەسەرخۆمدا و لە ژێرەوە کەلەپچەکانم داکەند و لێی خەوتم.

ڕۆژی دوایی، لە دەمەو عەسردا، دوو سەربازهاتن بەشوێنمدا و بردمیانە ژوورێکەوە.

چەند کەسێك لە ژوورەکەدا، بەجلی مەدەنییەوە، لەسەر کورسی، بەچواردەوری ژوورەکەدا، دانیشتبوون و کورسییەکیش لە ناوەڕاستی ژوورەکەدا دانرابوو کە لەمەوپاش من لەسەری دانیشتم.

ئەوەی هەر لە سەرەتاوە، لام سەیر بوو، یەکێك لە پیاوەکان بوو کە بەکوردییەکی تەواو پێشوازیی لیّ کردم و داوای دانیشتنی لیّ کردم.

پیاوەکانی تر لام نا ئاشنابوون. لە ڕاستیدا، لە سەرەتادا، سەرم لە هاتنی ئەم پیاوانە بەجلی مەدەنییەوە، بۆ نێو سەربازگەیەك، دەرنەدەچوو.

بەڵام زۆری نەبرد کە لە نهێنی هاتنی ئەو پیاوانە حاڵی بووم، ئەوانە هەموویان پیاوانی (میت) بوون و کوردیزانەکەش تەرجومانی تایبەتی خۆیان بوو. کەوتنە پرسیارکردن لێم، هەر لە مێژووی لە دایك بوونمەوە تا ئەوساتەی گەیشتوومەتە لای ئەوان. پرسیارەکان جۆراوجۆر بوون هەر لە باسی منداڵیمەوە تا خوێندن و بەشداری لە بزووتنەوەی کوردا تا دەگاتە ناوی برادەرە نزیکەکانم، ئەوانیش کەوتنە بەر شاڵاوی پرسیاریان، دیار بوو زۆر تامەزرۆی ناسینم بوون!

ئەوەی بەلای (میتەوە) گرنگ بوو، دوو بابەتی سەرەکی بوو، هەمان دوو بابەت کە قائیمقامی شارەکەیان مەبەستی بوو، ئەویش مەسەلەی بەرپاکردنی شۆڕش لە کوردستانی تورکیا و هاوردنی چەك لە یەکێتی سۆڤیەتەوە بوو! بۆ مەسەلەی بەرپاکردنی شۆڕش لە کوردستانی تورکیا، دیارە جارێکی تر بۆ ئەمانیشم باس کرد، کە شۆڕش وەك کاڵا لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکی تر نانێردریّ و زەمینەی زاتی و مەوزوعیی ڕەخسا و کامڵبوونی خۆی دەویّ، بەڵام ئەوان هەر سووربوون، لەسەر ئەوەی کە دەبیّ من بەکارێکی نهێنی نێردرابم، چونکە خەڵکی ئاسایی، بەنیوەشەو، بەنهێنی، بیّ فیزە، بەو سنوورانەدا تیّ ناپەڕیّ و ئەو هەموو کاغەز و نووسرا و وێنە و پاسەپۆرتە بیّ فیزەیە و ئەو هەموو پارەیە لەگەڵ خۆیدا هەڵناگریّ.

دوو بابەت ئەوانی تەواو خستبووە گومانەوە لێم، یەکەم، ئەو مەبلەغەی پێم بوو، کە بریتی بوو لە (٥٠٠) دیناری عێراقی! کە پارەیەکی ئەوتۆ نەبوو لای خۆمان، بەڵام کاتێك بەپارەی بێ ئەرزشی خۆیان، بەراورد دەکرد، هەر فیکەیان لێ دەدا و سەریان سوورِدەما! ئەوەش ئەوانی خستبووە ئەو قەناعەتەی کە من ئەو پارەیەم لەگەڵ خۆمدا هێناوە هەر دەبێ بۆ کرِینی چەك بێ.

دووەم، نامەیەك بوو کە بۆ یەکێك لە لێپرسراوانی باڵای دەوڵەتی سووری نووسرابوو. ئەوەش هەر تەواو پێی سەلماندبوون کە من بەئەرکێکی تایبەتی هاتبوومە نێو تورکیا و بەمەبەستێکی شاراوە بۆ سووریا دەچم.

یەکێك لە پیاوەکان زۆر بەساویلکەییەوە لێی پرسیم:

«باشە هەردووك رِژێمی عێراقی و رِژێمی سووری بەعسین، بۆ ئێوە دژی عیراق و لەگەڵ سووریادا کۆکن؟»

لە رِاستیدا وەڵامیکی بەجێم پێ نەبوو، تەنیا ئەوە نەبێ کە یەکەمیان دژایەتی و سەرکوتمان دەکات و دووەمیان دۆستایەتی، نازانم وەڵامەکەم قەناعەت ئاوەر بوو یان نا، چونکە زەردەخەنەیەکی مەسخەرەئامێز گرتی و هیچی نەوت.

بۆ مەسەلەی هاوردنی چەکیش، لە سۆڤیتەوە، دیارە ئەوان لە گوێی گادا نووستبوون، چونکە چەك لە سۆڤیەتەوە نە دەهات، بەڵکو لە رِێی سووریەوە و بەخاکی تورکیادا دەگەیاندرایە کوردستان و خۆشم لە هاوردنی وەجبەی یەکەم و دووەمی هێنانی چەکدا، بەشداریم کردبوو، کە خۆشبەختانە، ئەوان هیچ زانیارییەکیان، دەربارەی ئەو مەسەلەیە، نەبوو. لای (میت) و دەسەڵاتدارە کۆنەپەرستە عەسکەرییەکانی تورکیا بۆ مەبەستی خۆیان و خۆ بردنە پێشەوەی زیاتر لە ئەمەریکا و هاوپەیمانییەتی (ناتۆ) هەموو

جـمـوجـۆڵـێکـی شۆڕشگـێڕانـەی کـورد، تـەنـانـەت گـەر داوای سادەی پـێشێل نـەکردنی مـافی مرۆڤیش بوایـە، ببـەستنـەوە بـەیـەکێتیی سۆڤیـەتـەوە و بـەگیرە شێوێنی لـە قـەڵـەم بدەن! دیارە ئـەوەش لـە پێناو ئـەوەدا بوو، کـە ئـەمـەریکا، زیـاتر بـایـەخ بـەگرنگیی تورکیا و میلتـاریزمی تورکیا بدات.

پیـاوێکی تریـان سمێل بـابرێکی بـاریکی ڕێوەڵـە بوو، دەربـارەی ئـەوەی کـە چـۆن حـکـوومـەتـی عێراق نـاتـوانـێ بـەسـەر کـوردە شۆڕشگێڕەکـانـدا– ئـەو دەیوت یـاخییەکان– زاڵ بێت، پرسیاری لێ کردم و منیش لە وەڵامدا پێم وت؛ کـە مـەسـەلـە زاڵ بوون نییـە، چونکە ئـەگـەر لـە ڕووی چـەك و تـەقـەمـەنی و تـەکنیکی تـازەی عـەسکـەرییـەوە بێت، ئـەوە ڕژێمی عێراق زۆر زاڵـە، بـەڵام لـە ڕووی بڕواوە زۆر لاوازە، سـەربـازەکان بڕوایـان بـەو شـەڕە نییـە و بـەزۆرە ملـی بۆ کوردستـانیـان کێش دەکـەن، هـەروەك هێزی پێشمـەرگـەش داکۆکی و بـەرگری لـە مـاف و وجوودی گـەلـەکـەمـان بـەتـەواوی دەکـات و شـەڕەکـەش شـەڕێکـە لـە نـێوان هـەق و نـاهـەق، شـەڕێکـی کـە بـەزۆر بـەسـەر گـەلـێکـی بـەستـەزمـاندا داسەپێنراوە و نـاچـار کراوە بیکـا، بۆیـە مـان و نـەمـانی بـەندە بـەو بـەرەنگارییـەوە و نـەکردنی ئـەو شـەڕەش هـەڕەشـە لـە بوونی دەکـات.

دەربـارەی تـەکنیکی تـازەی عـەسکـەریی عێراقیش پێم، وتن، کـە هـەرگیز توانـای عێراق پتر لـە توانـای ئـەمـەریکا نـابێ و خۆشتـان بـەچـاوی خۆتـان دیتـان کـە گـەلێ ڤێتنـامی ئـەمـەریکای بـەچ دەردێك برد و چۆن بـەسـەرشۆڕی لـە خـاکی ڤیتنـام دەری پـەڕاندن، ئـەوە لـە کـاتێکدا کـە هـەموو دنیـاش دەیزانی گـەلی ڤێتنـامی دووچـاری شـەڕێکی نـا بـەرامبـەر بووە، بـەڵام بڕوای گـەلی ڤێتنـام و ڕەوایـیی مـەسـەلـەکـەی وەك دەرکـەوت، گـەلێ بـەهێزتر بوو لـە شـەڕی کیمـاوی و(ب–٥٢)ی ئـەمـەریکا.

کـابرای ڕیوەلـە دیـار بوو. بـەقسـەکـانم زۆر پـەست بوو، چونکـە بـەتوندی بـەپـەنجـەکـانی سمێڵـە ڕەشـە قـەترانییـە پڕەکـەی ڕادەکێشا، زەردەخـەنـەیـەکی

تەوساوی هاتە سەر لێوە وشکەکانی و بە نارەزایییەوە سەری راوەشاند.

پیاوەکان، لە ناو خۆیاندا، پێکەوە، کەوتنە مقۆ مقۆ، پاش ساتێ، یەکێکیان کە خڕەڵەیەکی ورگ زل بوو لە ناوەراستیاندا دانیشت بوو، وتی:

«بەهەرحاڵ تۆ کابرایەکی یاسا شکێن و گێرە شوێن و یاخیت لە دەوڵەت»

ئەمەی وت و یەکسەر کەوتەوە قسەکردن لەگەڵ پیاوەکانی تردا و پاشان بۆ ماوەیەك تێی روانیم وتی!

«لێپرسینەوەی ئەمرۆ تەواو،

برۆ دەرێ!»

کاتێ چوومە دەرێ پاسەوانەکان چاوەروانم بوون و راستەوخۆ بردمیانەوە ژوورەکەی پێشووی خۆم.

لە سووچی هۆڵەکەدا هەڵترووشکام، بیرم لە قسەکانی کابرای خرەلە دەکردەوە، وتەکانی لە گوێمدا دەزرنگانەوە کە دەیوت:

– تۆ یاسا شکێنی و گێرە شوێن و یاخیت لە دەوڵەت.

لە دڵی خۆمدا دەمووت لە وڵاتێکی وا شۆڤێنی و میلیتاریستی وەك تورکیا، دەبێ یاسای سزای یاسا شکێنێ و یاخی لە دەوڵەت چی بێ؟ ئەوان کە لەسەر پۆشینی جلی کوردی خەڵکی تووشی ئازار و ئەشکەنجە و زیندان بکەن، ئەی لەسەر یاسا شکێن و گێرەشێوێن و یاخی بوون لە دەوڵەت! دەبێ چی بکەن؟

ئەو ئێوارەیە، هەر بیرم لای قسەکانی پیاوانی (میت) بوو، بەتەواوی هەستم دەکرد کە تەواو نیازیان گڵاوە بەرامبەرم، لە دڵی خۆمدا دەمووت، تۆ بڵێی خۆیان دادگا و سزام بدەن؟ یا تۆ بڵێ رەوانەی عێراقم بکەنەوە. هەموو شتێکم بەخەیاڵدا دەهات، بۆیە هەر ئەو ئێوارەیە بیرم لە زۆر شت

دەکردەوە، وەکو، ئەگەر هاتوو، دەستم گەیشتە تفەنگێ ئەوا یەکسەر پەلاماری دەدەم و تەقە دەکەم، یا کەلەپچەکان، شەو دەکەمەوە و هەوڵی ڕاکردن دەدەم، یا ئەگەر هەر هیچم بۆ نەکرا، ئەوا هەوڵی خۆکوشتن دەدەم، چونکە بەڕاستی مەسەلەی ڕەوانەکردنەوە بۆ عێراق، هەموو ئازار و یادە تاڵ و سەختەکانی زیندانی (هەیئەی کەرکووک)ی دەخستەوە یادم و بەتەواوی گێژی دەکردم، بۆیە مەسەلەی تەسلیم کردنەوەم بەعێراق وەك گەورەترین و ترسناکترین شت دەهاتە بەرچاو.

شەو هەندێ لە سەربازەکان هاتنە سەردانم، بەڵام من زۆر بێ حەواس بووم، بۆیە هەر زوو پێم وتن کە ناساغم و سەرم دیشێ و حەزیش دەکەم زوو بنووم.

هەر بەڕۆیشتنی سەربازەکان، خۆم خزاندە ژێر بەتانییەکەوە و چاوم لێ نووقان، ویستم بنووم، بەڵام بەهیچ شێوەیەك خەو نەدەچووە چاوم.

کاتژمێر دوانزە کارەبای سەرتاسەری سەربازگەکە کوژێنرایەوە، شەوانە چەند سەعاتێك، گڵۆپەکانی سەربازگەکەیان دەکوژاندەوە، نەمدەزانی بۆ.

پاسەوانی دوانزە بۆ دوو، بەچرایەك و تفەنگێکەوە خۆی کرد بەهۆڵەکەدا، لە سەرەتادا چەند ورتەیەکی کرد کە هیچی لێ حاڵی نەبووم و منیش یەکسەر دەستم کرد، بەپرخە پرخ، سەرباز کە یەك دووجار هاتە نزیك جێگاکەم و چراکەی لە دەم و چاوم نزیك دەکردەوە و منیش زیاتر پرخە پرخم دەکرد. سەربازەکە، کە دیار بوو، زۆر خەواڵووبوو، چووە نزیك مێزێك و چراکەی لە بەردەمیدا دانا، هەر بەدانیشتنەوە چەند جارێك لەتر دا و خۆی بەئانیشکی دەگرتەوە. من چاوم بەحاڵ هەڵبڕی و سەیری سەربازکەم کرد، ورده ورده سەری نزیك دەکردەوە بۆ سەر مێزەکە و لە پڕێکدا یەکسەر سەری خستە سەر هەردوو دەستی و پاش ماوەیەك، ئەویش کەوتە پرخە پرخ.

وەختم هیچ لە کیس خۆم نەدا و بە ئەسپایی کەلەپچەکانم لە دەستم

داکەند و زۆریش هەوڵم دا کە زنجیرەکە هیچ زرەی نەیە، بۆیە بەتانییەکەم بەتەواوی تێوەپێچا و لە تەنیشت شوفاجەکەوە گلۆڵەم کرد. سەبازەکە هەر پرخەی بوو، شەوقی چراکەش کە دەیدا لە سەر و پۆتەلاکی سێبەرێکی یەکجار زەبەلاح و ترسناکی لەسەر دیوارەکەی پشتیەوە دروست دەکرد.

من لە سووچێکی هۆڵەکەدا هەستابوومە سەر چیچکان، شوێنەکەم بە حاڵ ڕووناکیی چراکە دەیگرتەوە و تا ڕادەیەکی باشیش تاریکی باڵی کێشابوو بەو سەرسووچەی کەمنی تیا بووم، ویستم هەستمە سەرپێ، کە چراکە کەوتە پرتەپرت و سێبەرە گەورەکەش لەسەر دیوارەکە کەوتە لەرانەوە، بۆ ماوەیەك هەناسەم لە خۆم بڕی و پاشان هەستامە سەرپێ و زۆر بەئەسپایی، ڕووەو دەرگای هۆڵەکە، شەقاوم نا، دەرگای هۆڵەکە دانەخرابوو، بۆیە زۆربە ئەسپایی کردمەوە چوومە ناو ڕاڕەوەکەوە، لە پێشدا نەمزانی ڕووبکەمە کوێ بۆیە بۆ ماوەیەك بەچوار دەوری خۆمدا تیم ڕوانی، ڕاڕەوەکە تەواو تاریك بوو، وردە وردە بەلای چەپدا ڕووە دەرگای دەرەوە، لەسەر نووکی پێ، هەنگاوم هەڵدەهێنایەوە، کاتێ گەیشتمە نزیك دەرگای دەرەوە، لە پشتیەوە، بۆ ماوەیەك هەڵوێستەیەکم کرد، بەشی سەرەوەی دەرگاکە شووشە بوو، بۆیە کە تۆزی خۆم هەڵبری بەتەواوی دەرەوەم دی، دنیا مانگەشەوێکی یەکجار ڕووناك بوو، تا چاو بڕکا هەر سەهۆڵ و بەفربوو، دەشتەکەی بەردەمم، لەبەر تریفەی مانگەکە، دەتوت یەکپارچە شووشەیە، بریقە دەداتەوە. هەناسەم تەواو لە خۆم بریبوو، ملم تا توانی درێژکرد، دووسەرباز بە تفەنگەوە لەودیو دەرگاکەوە ڕاوەستابوون، بێ ورتە سەیری دەشتەکەی بەردەمیان دەکرد. بۆ ماوەیەك هەر وا ڕاوەستام و پاشان کەوتمە بیرکردنەوە، ویستم یەکسەر دەرگاکە بکەمەوە، ڕابکەم، بەڵام سەهۆڵ بەندانەکەی بەردەمم و ئەوە دەشتە بریقە دارە، پەشیمانی دەکردمەوە. لە ڕاستیدا نەمدەزانی چی بکەم، ڕابکەم کە بێگومان تەقەم لێ دەکەن، بگەڕێمەوە تفەنگی ژێر سەری پاسەوانەکەم بهێنم دیارە ئەویش

بەخەبەر دەهاتەوە و دەبوو بەشەڕ، بیرم لە ڕاكردن جارێكی تر كردەوە بەڵام كە سەیرم كرد بێ پێڵاوم و بەپێی پەتیش ڕۆیشتن و ڕاكردن، بە سەر ئەو سەهۆڵ بەندانەدا بەكارێكی ئاسان نە دەهاتە بەرچاو، یا ڕاستر وایە بڵێم هەر نەشدەكرا، چونكە هیچ مرۆڤێ، بەپێی پەتی بەسەر ئەو سەهۆڵ و بەفرەدا، لە چەند دەقیقەیەك زیاتر، توانای ڕۆیشتنی نەبوو، بۆیە وازم لەو جۆرە ڕاكردنە هێناو بڕیارم دا بگەڕێمەوە بۆ جێگاكەی خۆم و بیر لە پلانێكی سەركەوتووتر بكەمەوە، چونكە ئەوە بەلامەوە تەنیا خۆ كوشتن یا ڕەق بوونەوە بوو.

ورده ورده، لەسەر نووكی پێ، زۆر بە ئەسپایی، هاتمە ناو هۆڵەكە و بەچەند شەقاوێك خۆم گەیاندەوە سەر جێگاكەم و زۆر بە هێمنی بەتانیەكەم لە زنجیرەكە كردەوە و خۆم خزانەوە ژێر بەتانییەكە.

كە ڕاكشامەوە لە دڵی خۆمدا وتم «پیاو كە دەرباز نەبێ، بۆ رابكا؟» سەربازەكە هەر پرخەی دەهات، لەوە دەچوو ڕۆژێكی گەلێك دژواری بەسەر بردبێ، چونكە تا سەرە گۆڕێنی حەراسەت هات و گوێی لە تەقەی پۆستاڵی پاسەوانی داهاتوو نەبوو، لە خەوەكەی ڕانەپەڕی.

بەیانی زوو هەڵیان ساندم و عەریفێك و دوو سەرباز پێكەوە هاتنەلام و پێیان وتم كە پاش نان خواردن خۆم ئامادە بكەم، هیچی تریان نەوت بەڵام من تێ گەیشتم كە دەشێ یا بمگوێزنەوە بۆ شارێكی تر، یا بۆ لێپرسینەوەیەكی تر بێت.

پاش نان خواردن سەربازەكان دەستیان كەلەبچەكردم و پێش خۆیان دام بۆ دەرێ، لەوێ پیكابێك ڕاوەستابوو، عەریفەكە لە پێشەوە سوار بوو، من و دوو سەربازەكەش لە دواوە سوار بووین.

هەتاو تازە، لە دەم كەل شاخەكانی گەڤەڕەوە، سەری دەردەهێنا. ئاسمان شین، وەك دەریایەكی مەنگ و قووڵ دەینواند، بەفر تەواو دەوروبەری

تـەنـیـبـووەوە، کـزەبـایـەکـی یـەکـجـار سارد دەهـات، کـە لـەسەر کـورسییـە ئـاسنەکان دانیشتم، ئنجا بەتەواوی هـەستم بەسەرما کرد، دەتوت لەسەر قـالـبـێك سەهـۆڵ دانـیشتـووم، پـیـکـابـەکـە ڕووەو شار کـەوتـە بـزوان – هـەر بەوەشدا دڵنیابووم کە نـامگوێزنەوە بۆ شاری تر، سەربـازەکان هـەر دووکیـان بـەرامبـەرم دانیشتبوون لـەوە نـە دەچوو – وەك من – هـەست بەو سـەرمـایـە بکەن، جلوبـەرگ، چەك و تفاقیان سەرنجی ڕاکێشام. ئەوان بەجۆرێکی سەیر خۆیـان سازدابوو، لـەوە دەچوو بۆ جـەنگێکی ڕاستـەقینـە ئـامـادەبن، نـەك بەندییەکەی بێ چەك و کەلەبچەکراو، بگەێنن. خودەی پۆلاین، چەك و تەقەمەنییان، مەتارەو جوعبەی فیشەکی زیادیان، ئەوەندەی تر توندوتیژی بەسەرو پۆتە لاکی شینـەوە بۆیـان دەگەیـاند، ئـەوەی کـەلـە هـەموو شتێك زیـاتر سەرنـجـی ڕاکـێشام؛ پـۆستـاڵـەکـانـیـان بـوو، کـە بـێ ئـەندازە زل و قـەبـە و نـاقۆڵابوون، ئـەوە سـەرەڕای «ژ٣» کـانی نێو دەستیـان کـەمن بۆ یـەکـەمجـارم بوو وا لـە نزیکەوە بیـانبینم.

هـەر لـەو ساتـەدا بیرم لـەوە دەکردەوە کە تۆ بڵێی ئـەم سەربـازانـە بـەو جۆرە جلوبـەرگ و بەهـەموو تەقەمـەنی و ئـەو تفەنگە قورسانەوە بتوانن شەڕ بکەن، ڕابکەن، یـا بـەئـاسایی خۆیـان ببزوێنن.

لـەنـاو شاری گەڤەڕدا پیکـابـەکە ڕاوەستـا، پـەلیـان گرتم و دایـان بـەزاندم و لـە بـەردەم بینـایـەکی گـەورەدا ڕایـان گرتم. هـەوڵم دا سەر لـەوحـەی بینـاکـە بخوێنمـەوە، بـەڵام بێ سوود بوو. هیچ حاڵی نەبووم. بردیـانمـە ژوورەوە و لــە داڵانــێکــی سارد و سڕدا، لــە بــەردەم دەرگــایــەکـدا ڕایــان وەستــانــدم، سەرانسـەری ڕاڕەوەکە جگە لـە من – کەسی تری لێ نـەبوو. عەریفـەکە چووە ژوورێکەوە و پـاش ساتێك هـاتـە دەرێ و بـەرەو ژوورێکـی تر کێشیـان کردم. بـەپـەلـە سەر لـەوحـەی هـەموو ژوورەکانم خوێندەوە و هیچیشی لێ حـاڵی نـەبووم، ویستم لـە سەربـازەکان بپرسم. بـەڵام بـە چ زمـانـێ؟

چـەنـد گـەنـجـێك هـاتـنـە نـێو داڵانـەكـەوە و بـڕێ سەرنـجـی مـنـیـان دا بـەسەرسووڕمـانـەوە تـێـیـان دەڕوانـیـم و بـەسەرسووڕمـاویـیـەوە سەیـری كەڵەبچەكانی مەچەكمیان دەكرد. لێمان نزیك بوونەوە و لەگەڵ سەربازەكاندا بەتوركی كەوتنە دەمەتەقێ. یەكێك لە گەنجەكان بەكوردی پێی وتم:

«دەزانین مەسەلەكە چییە، ترست نەبێت. هەوڵی ڕزگار كردنت دەدەین!»

وەك لـە ئـاسمـان بـەرم دەنـەوە. بـڕوام نـەدەكـرد. چـی؟ ئـای چـەنـد پـێ خۆشحاڵ بووم، بۆیە منیش زۆر بە پەلە تێم گەیاندن كە پێشمەرگەم و مەترسیی گەورەشم ئەوەیە كە تەسلیمی عێراقم بكەنەوە، بۆیە پێم وتن:

– هەرچی دەكرێ بەقوربانە با زوو بكرێ، ئەگەرنا لە دەست دەچێت.

یەكێك لە گەنجەكان، كە چوار شانەیەكی باڵا كورت بوو، تێی گەیاندم كە ئەو شوێنە «دادگای مەدەنی»یە.

ئێمە سەرگەرمی قسەكردن بووین كە عەریفەكە لە ژوور هاتە دەرێ و زۆر بە توندی بە سەرباز و گەنجەكاندا هەڵشاخی، لەوە دەچوو، هەر لە ژوورەوە گـوێی لـە قسەكـان بـووبـێت، چـونـكـە یـەك دوو پـاڵـی بـە گەنجەكانەوەنا و لەو ناوە دەری پەڕاندن.

عـەریـفـەكـە قـۆڵـی بـەتـوندی گرتـم و كـردمـی بـەژووردا. لـەوێ دوو پـیـاو دانیشتبوو، یەكێكیان بەرگی دادوەریی پۆشی بوو، من ئەو جۆرە جلانەم تەنیا لە فلیمدا دی بوو، عەبایەكی ڕەشی قەترانی و قژێكی سپیی دەستكرد، زۆر سەرنجی ڕاكێشام و وامدەزانی – لەو ساتەدا – بینەری شانۆگەرییەكم، دۆلابی پشتەوەی دادوەر یەكپارچە كتێبی بەرگ تازەو ئەستوور بوون. پـیـاوەكـەی تـر لای شانـی ڕاستـی، دادوەرەوە دانـیشت بـوو، یـەكسەر بـە كوردییەكی ڕێكوڕەوان خۆی پێشكەش كردو وتی:

«تەرجومانم!»

دادوەر کوڕێکی گەنج بوو، سەر و هەیئەتی ئەو ڕق و کینەیەی تیا هەست پێ نە دەکرا، کە لە زۆربەی زۆری کاربەدەستان و دەسەڵاتدارانی تورکیا بەدی دەکرێت. زۆر بەهێمنی و لەسەرخۆ فایلەکەمی تاوتۆی دەکرد و پاشان زۆر بەهێواشی وتی:

«تۆ هیچت لەسەر نییە! تەنیا ئەوە نەبێ کە بەبێ فیزە هاتوویتە نێو خاکمانەوە و کارێکی نایاساییت کردووە»

کەمێك ڕاوەستا و پاشان سەیری کردم و وتی:

«بۆیە دەبێ بۆ ماوەی (١٥) ڕۆژ بچیتە ناو زیندانی مەدەنیەوە، تا ڕۆژی دادگاییت»، ئەمەی وت و فایلەکەی داخست و لەگەڵ تەرجومانەکەدا کەوتە چرپەچرپ.

تەرجومانەکە پێی وتم:

«تا ڕۆژی دادگا لە زیندانی «گەڤەر» دەبێت چاوەڕێ بیت»

پاش تۆزێك تەرجومانەکە پێی گوتم!

«مەسەلەکەت هێندە گران نییە، نیگەران مەبە!!»

گاڵتەم بەئەقڵی تەرجومانەکە دەهات. منی پێشمەرگە، قاچاغ لە عێراق، سنوور بشکێنم، بێ فیزە، بێمە ناو تورکیا و کۆماندۆی تورکی، لە نیوە شەودا کەمینێکی نهێنیم بۆ دابنێ و دەستگیرم کات، هێشتا نیگەرانیش نەبم! وای لەو ئەقڵە.

تیشکی هەتاو، لە درزی پەردەکانی لای شانی چەپی دادوەرەوە، دەیدا بەسەر شووشەی مێزی دادوەردا و بریسکەی ئاوی چاوی دەبرد، ویستم پرسیار لە دادوەر بکەم کە ئەو بەزەنگێك، عەریفەکەی هێنایە ژوورێ و چەند وشەیەکی لەگەڵدا ئاڵوگۆڕ کرد و عەریفەکەش بەسەر ئیشارەتی بۆ کردم کە لەگەڵیدا بچمە دەرێ. کە هاتینە دەرێ، چاوم بۆ کوڕە گەنجەکان

گێڕا، بەڵام جگە لە سەبازەکان کەسی دیم، بەدی نەکرد.

سەربازەکان، کەلەپچەکەیان کردەوە دەستم، بەداڵانە سارد و سڕەکەدا ،پێش خۆیان دام.

لە نزیك پیکابەکەوە، جارێکی تر، بەپەلە، چاوم گێڕا، کەسی وام بەدی نەکرد کە بۆنی هیوای لێ بێ. تەنیا یەك دوو کەسم لەو بەرجادەکەوە بەدی کرد، کە لە سەرماندا بەتەواوی لە نێو پاڵتۆ کۆن و شڕەکانیاندا، خۆیان گرمۆڵە کردبوو.

پیکابەکە سەر بەرەو خوار کەوتەوە ڕەوت، بە گۆڕینی ڕێیدا دیار بوو بەرەو شوێنێکی تر دەمبەن، بەبێ دەنگی، لە قەفەزی پیکابەکەدا تەنیا بەچاو – دەمڕوانییە نێو شارەکە، خەڵکی خواروی شار کەوتبوونەوە جووڵە. لەسەر شوستەی جادەکان بەرهەمی زستانی و قەفەزە مریشك و گردە پەتاتەم بەدی کرد. خەڵکەکە زۆر ئارام دەهاتەپێش چاوم و، دەنگە دەنگ و قەرەباڵغی و هاتوهاواری نێو بازاڕی لای خۆمان، لێرە بەرگوێ نەدەکەوت.

لە بەردەم بینایەکی کۆندا، ئوتۆمبێلەکەیان ڕاگرت. سەرنجم دایە بیناکە، بەپاسەوانیی بەردەم دەرگاکەیدا، کە خۆیان کزۆڵە لە پاڵتۆ سەوز و چرچ و درێژەکانیانەوە پێچابوو، بەکونی تاریکی قوللەی حەراسەتی سەرگۆشەکان، کە تارماییی سەر و کلێتەی سەوز باوی – جاروبار – دەنواند، بەتابلۆی تەختەی ڕزیو و شێداری سەر دەرگاکەی – نەدەخوێندرایەوە – هیچ گومانی نەدەهێشتەوە کە ئەوەی لە بەردەمیدا ڕاگیراوم، لە زیندانی «گەڤەڕ» زیاتر چیدی بێت.

یەکێك لە پاسەوانەکانی لێمان هاتە پێشەوە، لەگەل عەریفەکەدا بڕێ وتووێژی کرد، پاشان لە دەرگای زیندانەکەی دا.

لەکونی سەر دەرگاکەوە، سەرێك هاتە دەر و کەمێك تێی ڕوانین. عەریفەکە، هەر لەو کونەوە، نامەیەکی دایە دەستی، ئەوەندەی نەبرد دەرگا

کرایەوە و سەربازەکان پێش خۆیان دام. لە دالانی زیندانەکەدا کەلەبچکەیان لە مەچەکم کردەوە، ئەوەی زۆر سەرنجی ڕاکێشام، کابرای پشتی دەرگاکە بوو، کە جلی ئاسایی لەبەر دابوو، خەریك بوو بکەومە گومانەوە کە ئەوەی تێیدام زیندانی نەبێت، بەڵام کاتێك سەربازەکان کشانەوە و هەر خۆم و خۆی ماینەوە، هەر چۆنێك بوو ، تێی گەیاندم کە خۆی لێپرسراوی بەندیخانەکەیە و بۆ سەلماندنی ئەمەش دەستی ڕاستی دەکوتا بەسەر سنگیدا و چەند جارێك لەسەر یەك وتی: «بەن...بەن(*)»

دەستی بۆ هەموو بیناکە درێژ دەکرد، بەهەرحاڵ کاتێك بە دالانەکەدا پێش خۆی دام و گەیشتینە بەردەم محەجەرەکان و زێڕەی کردنەوەی، زنجیر و قفڵ و سەدای شیشەی ژەنگاوی گەییە بەر گوێم، ئیدی هیچ گومانم نەما، بەڵام هەر تێ نەگەیشتم بۆ لێپرسراوی زیندان بەرگی ئاسایی پۆشیبوو.

لە ڕارەوەکەدا، بۆ ساردێکی بێزهێنەر دەهات، دیوارەکان، تەرو پەڵاوی و بۆر و چڵکن بوون، کابرا پێشم کەوت، چاوم بەدەوروبەری خۆمدا گێڕا. بنمیچی بیناکە، لە زۆر شوێندا، شەقی بردبوو. بەگشتی، هەموو دیمەنێکی بیناکە، ترس هێنەر بوو. بە پلیکانەیەکی پێچاوپێچی تەسکدا سەرکەوت و منیش بەسەرسووڕماوییەوە، بێ ورتە، دوای کەوتم، بنمیچی نهۆمی سەرەوە گەلێك نزم بوو، بۆیە من ناچار بووم کە تەواو خۆم کوڕکەم، دەرگایەکی کردەوە، ڕێی نیشان دام و فەرمانی پێ دام کە لەسەر کورسییەك دانیشتم و خۆشی چووە پشت مێزێکی تەختەی ئەستوور و قەبەوە، پاش ئەوەی کەمێك ئاڵوگۆڕی بەپێنوس و شووشە مەرەکەبی سەرمێزەکە کرد، کە لە ڕاستیدا هەر شڵەژانی دەگەیاند، لەوەی کە کارێکی پێویست بێت، چونکە هەر پاش ساتێك شتەکانی وەك خۆی دانایەوە.

لە دۆڵابێکی ئاسنی کۆندا، کە لە پشت سەریەوە بوو، دۆسیەیەکی

(*) بەن: من

دەرهێنا، پاشان نامەیەك، كە عەریفەكە لە كونی سەر دەرگاكەوە دابوویە دەستی، بەشێنەیی كردەوە و كەوتە خوێندنەوەی. جاروبار چاوی لەسەر نامەكە هەڵدەبری و بێ ئەوەی هیچ بڵێت، سەیرێكی گومانـاوی دەكردم و لە دۆسیەكەدا شتێكی دەنووسی. بەتیلەی چاو كەوتمە پشكنینی ژوورەكە، جگە لە مێزەكەی خۆی و دۆڵابە ئاسنینەكەی پشت سەری و كورسییەكەی من، هیچی تری تێدانەبوو (ئەویش هەر زیندانی بوو؟) دوو پەنجەرە سەرنجی ڕاكێشام، لەگەڵ ئەوەشدا كە لە دەرەوە هەتاو بوو، بەڵام هیچ تروسكاییەكی ڕووناكی لەو پەنجەرانەوە بەدی نەدەكران، دەتوت بەقوڕ سواخ دراون.

كابرا نامەكەی خستە نێو دۆسیەكەی و هەستایە سەرپێ و لە ناو دۆڵابە ئاسنەكەدا تۆپەڵە كلیلێكی دەرهێنا و بەسەر ئیشارەتی بۆ كردم كە دوای كەوم. هاتینە خوارێ. سەراپای حەوشەی زیندانەكە بەفر گرتبووی، لەوە نەدەچوو بەفری ئەمساڵ هێشتا پاك كرابێتەوە، چونكە بەفرەكە قات قات لەسەر یەك كەڵەكە بووبوو. سەیرێكی پەلەی دەوروبەرم كرد، دیوارەكان بێ ئەندازە بەرزبوون، لە سووچێكی حەوشەكەدا، مێزێكی شكاو سەرنجی ڕاكێشاوم لە دڵی خۆمدا وتم:

«گەر بێت و لەسەر ئەو كورسییەوە پیاو خۆی هەڵدا، ڕەنگە بتوانێ دەستی لە لێوارەكە گیربێت...»

بەبەستە كلیلەكەی دەرگای ژوورەكەی بەرامبەرمانی كردەوە، بەڕارەوێكی تەنگەبەردا تێ پەڕین، بەلای چەپدا دەرگایەك لەسەر پشت بوو، چووینە ژوورێ. تەواو سەرسام بووم؛ چرپایەكی دووقاتی گەورە، سەراپای ژوورەكەی گرتبوەوە و تەنیا نیوە مەترێك لە نێوان چرپاكەو پەنجەرە داخراوەكان، كە دەیڕوانی بەسەر حەوشەكەدا، مۆڵەت هەبوو.

«چۆن ئەم چرپایە هێنراوەتە ژوورێ!؟ سەرو خواری چرپاكە پڕبوو لە

زیندانی. زیندانەوان سڵاوی لە هەموویان کرد و ئەوانیش زۆر بەگەرمی وەڵامیان دایەوە. چەند وشەیەکی لەگەڵدا ئاڵوگۆڕکردن و بەدەستیشی ئیشارەتی بۆ من دەکرد و پاشان بەجێی هێشتم. منیش هەروا بەسەرسوورماوی ڕاوەستابووم، لە ڕاستیدا نەمدەزانی چی بکەم. یەکێك کە خەریکی چێشت لێنان بوو، کڵاوێکی شوکاکی لەسەر دابوو، لەسەر تەباخێکی کۆنە، بەکرمانجی پێی وتم: «ڕۆنیشە برا»، پاشان بە شانازییەوە وتی: من شوکاکم. لە سەر لێواری قاتی خوارەوەی چرپاکە دانیشتم، زیندانییەکان زۆر بەوردی سەرنجیان دەدام.

لەوە دەچوو، زیندانەوان، پێی وتبن کە من دانیشتووی تورکیا نیم. کەس خۆی تێ نەگەیاندم، زۆرم لا سەیر بوو، وەك عادەت لە زینداندا، کاتێك بەندێکی نوێ دێتە ژوورێ، هەموو دەوروخولی دەدەن و دەیان پرسیاری جۆراوجۆری لێ دەکەن، چۆن گیراوی... بۆ و لە کوێ، کە چی ئەمانە هەر هیچ. ئەوان تەنیا بە چاوی گومان و بێ بایەخییەوە تێیان دەڕوانیم.

ژووری زیندانەکە لام سەرنجڕاکێش بوو، بەتایبەتی بەو چرپایەوە کە دیمەنێکی سەرسووڕهێنەوری دەدا بەژوورەکە، لە سەرەتادا لە نهێنیی ئەو چرپایە نەدەگەیشتم، زیندان و چرپا؟! بەڵام پاشان بۆم دەرکەوت کە مەسەلەکە تەنیا بۆ ئەوەیە کە زۆرترین بەند، لەو ژوورەدا قەتیس بکەن، چونکە بەو شێوە نووستنە، دوو ئەوەندە زیندانی جێگایان دەبووەوە.

تا نیوەڕۆ، بە بێ دەنگی، دانیشتم و بیرم لە زیندانەکە دەکردەوە. دیمەنی زیندانەکە، لای من زۆر، نا ئاسایی بوو.

نیوەڕۆ، کاتی نان خواردن، قاپێ ساوەریان نایە بەردەمم و هەر یەکە لە لای خۆیەوە شتێکی پێشکەش کردم، یەکێك کەوچك و یەکێك پەرداغ و دوای نان خواردنیش، بەتانی و سەرینێکیان دامێ، بەڵام بێ ئەوەی هیچ پرسیارێکم لێ بکەن، لە لای دەرگاکەوە، جێگەیان بۆ دیاری کردم.

ئـەو پـاش نـیـوەڕۆیـە، لـەسەر جـێگـەکـەم، ڕاکشام، هـەر هـەستـم لای زیندانەکە بوو، کە تـا ڕادەیەك سادە و ساکار دەهـاتە بەرچاوم. نەتەلبەندی دڕکاوی، نەدەرگای پۆلایین و نە پەنجەرەی ئاسنین وجودی هەبوو. زیاتر لە خانوویەکی ئاسایی دەچوو، ئەگەرچی دیواری زیندانەکە چوار پێنج مەتریکیش بڵند بوو.

بەتانییەکەم لەسەرخۆم لادا، چاوم بەملاولای خۆمدا گیڕا و سەیرێکی پەنجەرەکانم کرد. دەرەوە تاریك بووبوو،

سەریشم بڕێك قورسییەکەی دەمی نیوەڕۆی نەمابوو، بۆیە لەوە دەچوو نووستبێتم، ئەگەرچی تا هەستام، هەر گوێم لە وتووێژی زیندانییەکانی تـر بـوو، کـە بـە بـەبـاشیش تـێی نـە دەگـەیشتم، چونکـە تـورکـیـیـەکـەی لـە کوردییەکەی زیاتر بوو.

هەستام، نەمدەزانی چی بکەم، بۆیە هەر لەسەر جێگەکەی خۆم دانیشتم کە لە ڕاستیدا لەوە زیاتریشم بۆ نە دەرەخسا، چونکە چەرپاکە سەراپای ژوورەکەی گرتبووەو مۆڵەتی هیچ جموجۆڵێکی نەدەدا.

زیندانییەکان سەر گەرمی ئامادەکردنی شیوی ئێواریێ بوون، هاوکات کەسیشیان هەرخۆی تیێ نەگەیاندم کە ئەوەندەی تر باری دەروونی ئاڵۆز دەکردم. هۆی چی بیێ ئەم زیندانییانە، بەهیچ شێوەیەکی، توخنم ناکەون، پرسیارێکم لیێ ناکەن، ناپرسن لە کوێوە هاتووم، یان لەسەر چی گیراوم؟ تۆ بڵێی مەسەلە زمان بیێ و لە من نەگەن؟

بادینەیەکەم ئەوەندەی بڕ دەکرد کە شەرحی حاڵی خۆمی پیێ بکەم و لەو زیندانییانە بگەیەنم کە هۆی گرتنم، خەباتە، دژی ڕژێمی عێراقی و من پێشمەرگەم.

کاتیێ شیو پیێ گەیشت، دەورییەکیان بۆ منیش دانا، برنجی سادە بوو، لەگەڵ ئەوەشدا کە هیچ جموجۆڵێکی فیزیکیم ئەنجام نەدابوو، کەچی

هەستم بەبەرسێتییەکی تەواو دەکرد، بۆیە زۆر بەتاسوقەوە کەوتمە خواردنی برنجەکە.

دوای شیو، کاتی چا خواردن، لێپرسراوی زیندانەکە هاتە ژوورمان و هەموو لەبەری هەستان. بۆ من کارێکی سەرسوورهێنەر بوو کە لێپرسراوی زیندانێك، ئاوا بەشەو، سەر لە زیندانییەکانی بدا؛ بەڵام لەوە سەیرتر ئەوەبوو کە لە ژوورەوە لامان دانیشت، زیندانییەکانیش دەوریان دا، دیار بوو ئەمە یەکەمین جاری نەبوو، چونکە زیندانییەکان، زۆر بەگەرمی و خۆشحاڵییەوە پێشوازییان لێ کرد. هەر خێرا چایەکیان لە بەردەم دانا و پاشان یەکێك لە زیندانییەکان، کە لە هەموویان بەتەمەنتر بوو، کارتۆنێکی نوشتاوەی لەژێر سەرینەکەی دەرهێناو لە بەردەم لێپرسراوی زینداندا کردیەوە و ڕایخست، هاوکات لە توورەکەیەکی نزیك سەرینەکەیدا، پڕیاسکەیەکی کە داشی دامەی تێدابوو، دەرهێنا.

هەردووك کەوتنە دامەکردن، لەوە دەچوو بەرنامەی شەوانەیان بێ؛ چونکە زیندانییەکان وەك کارێکی ئاسایی و ڕۆژانە، بێ سەرسووڕمان، تێیان دەڕوانی.

یارییان دەکرد، جاروبار لێپرسراوەکە بەدەنگی بەرز دەیوت: بلەیزە! کە لەڕاستیدا لێی حاڵی نەدەبووم. لە جموجوڵی داشەکانی زیندانییەکەدا، بەئاشکرا هەست پێ دەکرا کە لە لێپرسراوەکە چاکتری بزانێ، لەگەڵ ئەوەشدا، بەلێپرسراوەکەی دۆڕاند، کە نازانم مەبەستی ئەوەبوو کەوای نیشان بدات لێپرسراوەکە شارەزاترە یا ئەو هاتوچۆیەی شەوان تێك نەدا، یان هەر بۆ دڵنەواییی لێپرسراوکەبوو. بەهەرحاڵ، ئەگەرچی زیندانییەکەی خۆمان گەلێ باشتر دامەی دەزانی کەچی دۆڕاندی!.

چەند ڕۆژێك تێپەڕی، هەڵویستی زیندانییەکان، لەگەڵمدا، هەروا سارد بوو، تا نیوەڕۆیەك ئەو زیندانییەی کە ئێواران دامەی لەگەڵ لێپرسراوی

زیندان دەکرد، هاتە لام و پرسیارێکی لێ کردم و وتی:

تە خەلکی کێدەری؟

(تۆ خەڵکی کوێی؟)

زۆر پێ خۆشحاڵ بووم بەشکاندنی ئەو تەوقە بێدەنگییەی کەبەدەورمدا کێشرابوو. بۆیە یەکسەر وتم:

«سلەیمانی»

سەروچاوی هیچ کاردانەوەیەکی تیا بەدی نەدەکرا. لەوە نەدەچوو ناوی سلەیمانی بیستبێ؛ چونکە هیچ دەربارەی ئەوەی نەوت و لەباتی وتی:

«تە سەربەست ناس دکەیت؟»

سەربەست یەکێك لە لێپرسراوانی پارتی بوو کە لە دێی پێداو دادەنیشت و بەهۆی شەڕ و شۆڕی ناوەخۆوە یەکترمان دەناسی، بۆیە وتم:

«بەڵێ سەربەست ناس دکەم!»

هەموو زیندانییەکان، گوێ قولاخ بوون، وەك تەنیا چاوەڕێی ئەو وەلامە بووبن، هەموو لە ناو خۆیاندا کەوتنە مقۆ مقۆ و لەبەر خۆیانەوە دەیانوت «سەربەست ناس دەکات»، کابرای دامەچی وەك کارێکی گەورەی ئەنجام دابێ و نهێنییەکی گەلێ گرنگی ئاشکرا کردبێ، ئاوڕی لە زیندانییەکان دایەوە و پێ وتن: «هەڤاڵ؛ سەربەست ناس دەکات».

منیش هەر بۆ پشتیوانیی قسەکانی وتم!

«نەتەنیا ناسین بەڵکو برادەریشمە»

ئەمەی دوایان ڕاست نەبوو، ئەگەرچی لە دوای شەڕی هەکاری، یەکتریمان دی بوو، بەلام بەمەفهومی برادەری، برادەر، نەبووین، لەگەڵ ئەوەشدا ئەو ڕێزێکی گەلێ زۆریشی لێ گرتین ئەگەرچی ئێمە زیندانی و ئەویش زیندانەوان بوو.

ناسینی سەربەست بوو، بەخێر بۆم، چونکە هەر دوای ئەوە ئیدی هەڵوێستی تێکڕا زیندانییەکان، بەرامبەرم، گۆڕا و هەموو کەوتنە گفتوگۆ لەگەڵمدا و هەوری بێدەنگی لە دەورم بەموعجیزەی سەربەست ناسین ڕەوییەوە، یەکەیەکەی زیندانییەکان ناوی خۆی پێ وتم. دەمەو ئێوارێ سەرقاڵی خواردنی شیوی ئێوارە بووین، کە بریتی بوو لە نان و ژاژی، کاتێك لێپرسراوی زیندانەکە خۆی کرد بە ژووردا و کەوتە ژماردنمان. زۆر هەوڵیان لەگەڵ دا کەساتێك دابنیشی، بەڵام ئەو قبووڵی نەکرد و هەندێ قسەی بە تورکی کرد و خێرا دەرپەڕی. لە هەڵوێستی نەگەیشتم. پرسیاریشم نەکرد.

پاش نان خواردن، زیندانییەکانی سەرەوەی چرپاکە لە دەوری مام عەدۆ، کە یەکێك لە زیندانییەکانی ژوورەکەبوو، کۆبوونەوە و ئێمەی قاتی خوارەوەش چوونیە سەرەوەی چرپا کەو لە سەرەتادا هۆی ئەم کۆبوونەوەیە تێ نەگەیشتم.

مام عەدۆ، بەڕەنگ و ڕووی، کەمێك گەنجتر بوو لە دامەچی، لەگەڵ ئەوەشدا، سەراپای سەروڕیشی سپی بوو.

مام عەدۆ چاوی بەناوماندا گێرا و وتی:

«کەسی تر ماوە سەرکەوێ؟»

کەس نەمابوو بۆیە برادەرە شوکاکەکە، بەسەر، ئیشارەتی پێدا. لەوەی تەنیشتم پرسی:

«دیارە نیازی یاریتان هەیە؟»

لەسەر عورف و عادەتی زیندان، کە ئێواران، جۆرە یارییەك بۆ وەخت کوشتن دەسازێنن، ئەمەم وت. بەڵام بەندییەکەی تەنیشتم، کە بۆ ماوەیەك وەڵامی نەدامەوە، پاشان بێ ئەوەی سەیرم بکات وتی:

«یاری نا. گوێ لە حیکایەتی ڕۆستەم و زۆراب دەگرین!»

مام عەدۆ وردە وردە، دەستی کرد بە گێڕانەوەی حیکایەتی ڕۆستەم و زۆراب – بەبادینی –دیار بوو شەوانی پێشووتر چەند ئەڵقەیەکی گێڕا بووەوە، چونکە لە باسی هاویشتنی گورزەکانی ڕۆستەمەوە دەستی پێ کرد.

ماوەی نیو سەعاتێك گوێ قوڵاخی داستانی دێرینی ڕۆستەم و زۆراب بووم، سەرنجم دا، دانیشتووان زۆر بەتاسوقەوە گوێڕایەڵ بوون و زۆر بێدەنگ و بێ جووڵە دانیشتبوون.

مام عەدۆ کە دیار بوو چەندین جار ئەم داستانەی گێڕابیتەوە ئەویش خۆی تەواو چووبووە ناو داستانەکەیەوە و بەپێ ڕووداوەکان، ئەمیش، دەست و گورزی دەوەشاند، چاوم بەناو سەروچاوی زیندانییەکاندا گێڕا، سەروچاوی هیلاك و ڕەش داگیرا ساویان. جلی شڕ و پەڕپووتی بەریان، کەسایەتیی نێو داستانەکەی زیاتر لە بەرچاوم بەرجەستەتر دەکرد.

لە ڕاستیدا سەیرم پێ دەهات، لەم عەسرەدا، خەڵکانێ هەبن ئاوا بە حەز و خۆشییەوە بۆ داستانێکی هەزار ساڵەی خەیاڵ ئامێز، ئاوا گویڕایەڵ بن. بێ کاری بوو، کات بردنەسەر بوو، یان خۆیان لەو عەسرەدا دەژیان، هەرکامیان بێ ئەمان لەزەتێکی سەرسووڕهێنەری، لە گێڕانەوەکەی مام عەدۆ، دەچێژت.

وردە وردە لەگەڵ زیندانییەکاندا بووم بەئاشنا، تەنیا یەکێکی سوورفل نەبێ، کە هەر بەتورکی قسەی دەکرد و دەیویست ڕەگەزی خۆی، بەتورکی ئاخاوتن، بگۆڕێ. لەگەڵ ئەو بەندە سوورفلەدا، هەر ئاشنایەتیم پەیدا نەکرد. زیندانییەکان هەریەکەو بەسەرهاتی خۆی بۆ دەگێڕامەوە و چۆنیەتی گرتنی خۆی، بۆم، باس دەکرد. تاوانەکانیان لە سێ تاوان بەدەرنەبوو. یا کوشتن، یا دزی و ڕێگرتن یا شەڕ و تێکهەڵدانی نێوخۆ بوو، کە بەداخەوە لە هەموو تاوانەکانی تر زێتربوون، کە دیارە ئەویش ئاوێنەی پەیوەندییە

کۆمەڵایەتییەکانی نێو کوردستانی تورکیای ئەو ڕۆژەی دەنواند.

بەپێی قسەکانیشیان وایان نیشان دەدا، کە سەریان لە سیاسەت بخورێ و هەندێکشیان هۆی گرتنەکەیان دەگەڕانەوە بۆ سیاسەت. ئەگەرچی نەیاندەتوانی بە بەڵگە بیسەلمێنن.

ڕووداوی گرتنی یەکێك لە زیندانییەکان کە لاوێکی تازە پێگەیشتووی ڕەنگ گەش بوو، کە لە ڕەفتار و هەڵسوکەوتیدا برێك سادە و تا ڕادەیەك گێلوکەیی پێوە دیار بوو، سەرنجی ڕاکێشام، کاتێك لێم پرسی کە لەسەر چی گیراوە، زۆر بەسادەییەوە وتی:

«لەسەر پیاو کوشتن»

هەر تاوانێکی تری بووتایە بڕوام دەکرد، بەڵام کوشتن؟ گەنجێکی وا سادە و ساکار و گێلۆکە و قەتڵ!.

خۆی پێشکەش کردم، کە شوانە و ئەوەش ئەوەندەی تر سەری سووڕماندم و هەندێ لە ڕەفتارە ساویلکەکانیشی بۆ چارەسەرکردم.

شوانەکە، وەك درکی بەسەرسامیم کردبێ، دووبارە وتی:

«بەڵێ لەسەر پیاو کوشتن!»

کەمێك ڕاوەستا و پاشان بۆ زیاتر ڕوونکردنەوە وتی:

«ئەوەی کوشتم کابرایەکی ئەڵمانی بوو!»

ئەوەندەی تر تامەزرۆیی زانینی نهێنی ئەو قەتڵە بووم، بۆیە خۆم پێ ڕانەگیرا وتم:

«جا تۆیەك شوان، چی تووشی کابرایەکی ئەڵمانیی کردی؟»

یەکێك لە بەندەکان کە گوێڕایەڵی وتووێژمان بوو، بۆنیشاندانی ئاستی وشیاریی خۆی وتی:

«کابرای ئەڵمانی قەپتیالیست بوو!»

مەبەستی ئەوە بوو بەحوکمی ئەوەی ئەڵمانییە، ئیدی، دەبێ کەبیتالیست بووبێ!!

مەسەلەی کوشتنی کابرایەکی ئەڵمانی لەم شوێنە دوور دەستەی کوردستاندا، جێی سەرسوورمان بوو، بەتایبەتی کە لە لایەن شوانێکی نەفامەوە، بێ مەبەست ئەنجام درابێ، چی وای، لە شوانێکی کورد، کردبێ کە دەستی بچێتە خوێنی بابایەکی ئەڵمانی، هەر ئەمەش بوو کە ناچاری کردم کە خۆم بەوردی پرسیاری لێ بکەم.

دەمەو عەسرێك بەندەکان سەرقاڵی دامەبوون، کە شوانەکەم بانگ کردە نزیك خۆم و پێم وت:

«پێم ناڵێی چۆن و بۆ ئەو ئەڵمانییەت کوشت؟»

هیچ لە سەروچاویدا ڕەنگی نەدایەوە، وەکو ئەو نەبووبێت کە ئەو قەتڵەی کردبێ، زۆر بەسادەیی وتی:

«بەیانییەك وەك هەموو ڕۆژەکانی تر، تاریك و ڕوون بەرەو شاخ ئاژەڵەکانم پێش خۆم دا. من هەر بە دوای ئاژەڵەکانەوە بووم کە لە دوورەوە تارماییەکم دی، هەڵدەستا و کەمێك ئاشکرا دەبوو پاشان لە ناو دەوەنەکاندا ون دەبوو، بۆیە دەنگم لێ کرد و تارماییەکەش هیچ وەڵامی نەبوو، کە بۆجاری دووەم دەنگم دا، وەڵامی نەبوو. تا پڕەکەم هێنایە سەرپێ، هیچ گومانم نەبوو کە ئەو تارماییەیە دەبێ ورچ بێ یا گورگ و بۆیە وا بێدەنگ و وەڵامی دەنگدانم ناداتەوە. کە بۆ جاری دوایین دەنگم دا و وەڵامم نەبیست، یەکسەر تا پڕێکم پێوە نا، ئینجا هاواری لێ هەستا. ئاژەڵ نەبوو، مرۆڤ بوو! سوور کارێکی کەتە و زەبەلاح، کە تا ئەو ساتە کەسی وا گەورەم نەدی بوو. قەمسەلەیەکی سەوزی بارانیی لەبەردا بوو، کلێتەیەکی خۆڵەمێشیشی لە سەردا بوو.

کامیرایەکی لە ملدا بوو و جانتایەکی بچووکە لەش بەلاملیدا هەڵواسرابوو، لە ڕاستیدا هەر زەندەقم چوو، بۆیە یەکسەر تا پڕەکەم فڕێ داو ئاژەڵەکانم بەجێ هێشت و بە ڕاکردن گەڕامەوە نێو دێ.

پاش تۆزێ وتی:

«بڕوابکە وەمزانی گورگە»

لەڕاستیدا بە ئەقڵمدا نەدەچوو،، چۆن مرۆڤ ناتوانی جیاوازیی مرۆڤێك و گورگێك بكات. خەریك بوو پرسیار بكەم، كە یەكێك لە بەندەكان كە ئەویش هەر لە سەرەتاوە بەبێدەنگی گوێ قولاخی وتووێژەكانمان بوو، یەكسەر وتی:

«دەستی سەوز دەبێ! كافرێكی كوشتووە!»

بەندێكی تر ملی شۆڕ كردەوە، لە خۆهەڵواسینی سەربەرەو خواری شەمشەمە كوێرە دەچوو، ئەویش وتی!

«ڕەنگە بەم زووانە بەری بدەن، هیچی لەسەر نییە!»

وتوێژ بێ سوود بوو، بۆیە هەر بەسەر لەقاندن كۆتاییم بەوتوێژی نێوانمان هێنا.

لەمەودوا هەندێ زانیاریم سەبارەت بەو قەتڵە چنگ كەوت. ئەڵمانییەكە شوێنەوارناس بوو بوو و هاتبووە كوردستان بۆ كۆكردنەوەی زانیاری و وردەشتی مێژوویی و ئەو سەرلەبەیانییە، كە دنیا تەم بووە، چووتە سەرشاخ و وەك ڕۆژانی تر، گەڕاوە بەشوێن كەلوپەلی كۆندا، كە شوانەكەمان لە گێڵێتیی خۆی ونە شارەزایی، تەقەی لێ كردووە.

لەناو زیندانییەكاندا، لە هەموویان زیاتر، شوكاكیەكە بوو بەبرادەرم. پیاوێكی قورس، نیشتمانپەروەر، بەهەیبەت و جوامێر بوو، هەرچەند تۆمەتەكەی ئەمیش هەر قەتڵ بوو، بەڵام ئەمی ئەو لەسەر مەسەلەی عەشائری

بوو کە وەك باسی دەکرد ـ فیتی لێپرسراوانی ناوچەکەشی تێدا بووە کە شەڕ و پشێوی و ئاژاوە بخەنە نێوان عەشرەتە کوردەکانەوە و بەیەکدییەوە ئاڵۆزیان بکەن بۆ ئەوەی نەپەرژێنە سەرخۆیان و هیچ داواکارییەك لە حکوومەتی تورکی بۆ چارەسەری باری ژیانی دواکەوتوویان بکەن.

بەرنامەی ڕۆژانەمان بریتی بوو لە خەوهەستان لە حەوتی بەیانیدا، ئەویش بەلێدانی دەرگاکەمان، کە پاسەوانێك یان بەشەق یان مستەکۆڵە چەند جارێك لێی دەدا. دوای بەرچایی، دەروبەری کاتژمێری نۆ، گەر کەسێك لێپرسینەوە یان دادگایی بوایە، ئەوا دەبرا و گەرنا پاش کاتژمێری (دە)، هەموومان دەچووینە نێو حەوشەی زیندانەکەوە، بۆ ماوەی نیو کاتژمێر پیاسەمان دەکرد. لە حەوشەکەدا دیوارەکان، کە زۆر بەرز نەبوون، بیریان دەبزواندم. لە پرسیاری ئەوەی کە ئایا ئەوانە دیواری دەرەوەی زیندانن، وەڵام بەڵێ بوو.

ڕۆژێکیان، کە لەگەڵ هاوەڵە شوکاکیەکەمدا، دوو قۆڵی بەحەوشەی زیندانەکەدا پیاسەمان دەکرد، لێم پرسی، کە تا ئێستە هیچ زیندانییەك لەم زیندانە ڕای کردووە. لە وەڵامدا وتی، ئەوەندەی ئەو ئاگای لێ بێ، نەبووە.

ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام، ئەو ڕۆژە، سندووقە شکاوەکە بوو، کە لە پاڵ دیوارەکەدا دانرابوو. بەرزیی دیوارەکە سێ چوار مەتر دەبوو، کە سەرکەوتن بەسەریدا زەحمەت بوو، بەڵام بە بوونی سندووقەکە، ئەو مۆڵەتە دەرەخسا. هەر ئەوەش بوو، خستمیە داوی بیرکردنەوە. گەر بتوانم لە ژوورەکەمان بێمە دەرێ و ئەم سندووقە لە حەوشە بێ، ئەوە بەئاسانی دەتوانم بەسەر دیوارەکەدا سەرکەوم و بازبدەمە ئەو دیو، کە نەمدەزانی ئیدی چی دەبێ.

لە پرسیاری ئەوەی کە دەبێ لەودیو دیواری زیندانەکەوە چی هەبێ، لە شوکاکیەم پرسی و لە وەڵامدا وتی :

دەرەوەیە!.

ئەی پاسەوان؟ لە وەڵامدا وتی:

«پاسەوان، تەنیا لەبەر دەرگا و لەسەر سووچی دیواری پێشەوە هەیە، لەپشت زیندانەکەوە هیچی لێ نییە. ئەو زانیارییە، بۆ من گەلێك دڵخۆشکەر بوون.

بە هاتنە ژوورەوەمان کەوتمە بیرکردنەوە لە ڕاکردن. بەڵام چۆن لەم ژوورە لەعنەتییە ڕزگار بم، کێ دەرگام بۆ بکاتەوە؟

لە جێگەکەماندا پاڵ کەوتبووم و خەیاڵم لای دانانی پیلانێك بوو. بەڵام چۆن؟ من لە خۆم ڕادەپەڕموو، کە گەر بتوانم بچمە دەرەوەی ژوورەکە، ئیدی بەسەر دیوارەکەدا سەرکەوم و بازبدەم پاشان چی دەبێ بابێ؟

من هەر هەست و بیرم لای ئەوەبوو کە بیرم بۆ پلانێکی سەرکەوتوو چوو.

هەموو شەوێك، دوای شیوی ئێواریێ، لێپرسراوی زیندانەکە دەهاتە لامان بۆ دامەو کاتێك دەهاتە ژووریێ ئێتر دەرگا دەکرایەوە و لەدیوی خۆمان بە کێلون، نەقفل، دادەخرا، کە بە ئاسانی لە دیوی خۆمانەوە دەکرایەوە.

من بیرم بۆ ئەوە دەچوو، کە، گەر قفڵێك پەیدابێ ، لەکاتی هاتنە ژوورەوەی لێپرسراودا و پاش سەرقاڵ بوونی، بەدامە کردنیەوە، من لەسەر خۆ دەرگاکە بکەمەوە و لەو دیوەوە قفڵێکی لێ بدەم ئیدی لێپرسراو بۆ خۆی، لەگەڵ زیندانیەکاندا، تا ڕۆژ دەبێتەوە دەبێ چاوەڕوان بێ و ئەو ماوەیەش بۆ من گەلێك زۆر بوو، کە ئیمکانی هەموو شتێکی تێدا دەبوو، هاوار و داد و فیغانی لێپرسراو و زیندانییەکان، وابە ئاسانی، نەدەگەیشتنە پاسەوانەکانی بەر دەرگا و گەر بشگەیشتبایە ئەوان کلیلی هاتنە ژوورەوەیان پێ نەبوو. دەرگای زیندان، هەر بە کلیکی لێپرسراو، لەدیوی ناوەوە دەکرایەوە.

لای من پلانێکی سەرکەوتوو بوو. ئەی قفڵ؟

مەسەلەی پەیداکردنی قفڵ بەو ئاسانییە نەبوو، تەنیا قفڵێك کە لە بەرچاو بوو قفڵی سەر دەرگای ژوورەکەمان بوو، کە لەدیوی دەرەوە لە ژوورەکەمان دەدرا، ئەو قفڵەش لەکاتی کردنەوەی دەرگاکەدا، گەر پاسەوانەکان بیانکردایەتەوە ئەوە بەدەستیانەوە دەگرت و گەر لێپرسراوەی زیندانەکەش بووایە– کەشەوان بۆ دامە دەهاتە لامان – ئەوا دەیخستە گیرفانییەوە تا دەچووە دەرەوە و پاشان لە دەرگاکەی دەدا.

لەناو ژوورەکەی خۆشماندا، نە تەنیا قفڵ، بەڵکو هیچ ئامێرێك جگە لە کەوچك پەیدا نەدەبوو، بۆیە هیچ هیوایەکم نەبوو، لەوە زیاتر، کە لێپرسراوەکە شەوێك لە شەوان، قفڵەکەی بەدەرگاکەوە بیربچێ و منیش پلانەکەم بەو پێیە جێبەجێ بکەم!

ڕۆژانی شەممە، ڕۆژی سەردانی زیندانییەکان بوو، وەك خۆیان پێیان دەوت «گوریچە» کە مواجەهەی لای خۆمانی دەگەیاند، لەو ڕۆژەدا، جاروبار، ناسیاوێك یان باشتر وایە بڵێم کەسێك کە خۆی بەتەرەفدارم دەزانی، سەردانی دەکردم بۆیە بڕیارم دا کە لە هاتنی داهاتوویدا، پلانەکەمی لا بدرکێنم، بۆیە بەتامەزرۆییەوە چاوەڕێی هانتی ڕۆژی شەممە بووم.

ڕۆژی شەممە، وەك من پێشبینم کردبوو، دۆستەکەم هاتە لام، زیندانییەکانی تریش هەریەکەو کەسێك یان چەند کەسێك هاتبوون بۆ سەردانیان، بۆیە هەموو سەرقاڵی دەمەتەقێ و وتووێژ بوون، ئەگەر چی ئەم دۆستەی من کە هاتبووە سەردانم لە ڕاستیدا پیاوێکی پڕوپوچ و بێ کەلکیش بوو، بەڵام، لەوە زیاتر، چارم نەبوو.

کەسی ترم نەدەناسی و ئەو کابرایەی بووبکووە فیلی پارەکەم هەر بەتەواوی خۆی لێ گوم کردبووم، بۆیە تەنیا هیوایەك کەمابووم بۆ بەجێ هێنانی پلانەکەم هەر ئەم «دۆستەم» بوو.

سەرەتا، پلانەکەم بۆ باس کرد، ئەویش تەواو گوێرایەڵ بوو. لەڕاستیدا بۆ جێبەجێ کردنی پلانەکەم – لەباتی قفڵ – داوای دەمانچەیەکم لێ کرد لە وەڵامدا وتی:

«دەمانچە زەحمەتە!»

من دەمانچەم نەدەویست، پلانەکەم پێویستی بە دەمانچە نەبوو، هەر بۆ بایەخدان بەپلانەکەم باسی دەمانچەم هێنابووە گۆڕێ، گەرنا ئەو پلانەی من تەنیا پێویستی بەقفڵێك بوو.

کەوتمە باسی وردەکاریی پلانەکەم و لە کۆتاییدا وتم «گەر دەمانچەش پەیدانابێ، ئەوا مەسەلەکە بەتەنیا قفڵێك مەیسەر دەبێ»

هەستم کرد، تەواو سەری سووڕما، بەڕادەیەك کە زەردەخەنە برووسکە ئاساکەشی مەسخەرەی لێ دەتکا و وەك بڕوانەکات وتی:

«قفڵ؟!»

کە «گوریچە» کەمان تەواو بوو، پەیمانی دا کە لە چاوپێکەوتنی داهاتوودا قفڵەکەم بۆ پەیدا بکات و نەتەنیا ئەوەش، لە شەوی جێبەجێ کردن پلانەکەمدا، ئوتۆمبێڵێکیشم لە دەرەوەی زیندانەکە بۆ ئامادە بکات کە پێی، دەربازبم.

لەگەڵ سەردانکەراندا زیندانەکەی بەجێ هیشت و ئیدی منیش پاش ئەوە نە لە (گوریچە) داهاتوودا و نەلەهیچ شوێنێکی دی هەر نەمدیەوە.

مەسەلەی پەیدانەبوونی قفڵێك، پلانێکی سەرکەوتووی، دەربازبوونی لە کیس دام. چارم نەما و کەوتمە بیرکردنەوە لە پلانێکی تر.

وردە وردە، لەگەڵ لێپرسراوی زیندانەکە بوومە ئاشنا، ئێوارەیەك بۆ ژوورەکەی خۆی بانگی کردم و کەوتمە دەمەتەقێ. کورد بوو، هەر چەند بەتەواوی کوردی، نەدەزانی، بەڵام بای ئەوەندە دەبوو کە لە یەکدی بگەین.

ژوورەکەی هەروەك ژوورەکەی ئێمە وابوو، هیچ جیاوازییەکی ئەوتۆی نەبوو، گەر پیاو لەو کورسی و مێزە کۆنەی کە وەك کورسیی چاخانەیەکی کۆن دەینواند و دۆلابێکی ئاسن چاو بپۆشێ، هیچی زیاتر لێ نەبوو، دەستەیەك کلیلی لە پشت کورسییەکەوە، بەدیوارەکەدا، هەڵواسی بوو، دیاربوو کلیلی ژوورەکانی زیندان و دەرگاکان بوو.

لێپرسراو، تاوڵەیەکی هێناو کەوتینە تاوڵەکردن، هەستم هیچ لای تاوڵەکردنەکە نەبوو، زیاتر سەیری ژوورەکەم دەکرد، تەنیا دوو پەنجەرەی تێدا بوو، کە ئەویش زیاتر لە پەنجەرەی زیندانەکانی سەدەکانی ناوەڕاستی ئەورووپای دەکرد.

تاوڵەکەم دۆڕاند و لێپرسراو بەسەوکەوتنەکەی گەلێ دڵشاد بوو، لە خوا حافیزیدا، کەتابەر ژوورەکەی خۆمانی رەوانەکردم، وتی: «سبەی ئێوارەش دەنێرمە دوات».

بەگەڕانەوەم بۆ ژووری زیندان، تێکڕا زیندانەکان – سوورفل نەبێ – هەموو دەوریان دام، لای ئەوان زۆر گرنگ بوو کە کەسێك زیندانی بێ و بچێتە ژووری لێپرسراوی زیندان، ئەوە رێزلێنانێکی نائاسایی بوو، زۆربەیان پرسیاری چۆنییەتی ژووری لێپرسراوەکەیان لێ دەکردم، لای ئەوان وابوو، کە ئەو ژوورەی لێپرسراوی زیندان دەبێ چ تەلارێك بێ بۆ خۆی، کە لە ڕاستیدا وانەبوو.

چەند زیندانییەکیان برد بۆ لێکۆڵینەوە کە گەڕانەوە پڕۆپاگەندەیەکی ترسناکیان بەنێو زیندانییەکاندا بڵاو کردەوە، یەکێکیان دەیوت لە دادگا، بیستویەتی کە من بەم زووانە دەنێرنەوە بۆ عێراق!

ئەم هەواڵە گێژی کردم. ناردنەوەم بۆ عێراق، مردنێکی ڕاستەوخۆ بوو. دیمەنی زیندانە نهێنییەکانی عێراقم دەهاتەوە بەرچاو، بۆیە یەکسەر بیرم لە پلانێکی نوێ کردەوە، بۆ دەربازبوون. بەهەر شێوەیەك بێ دەبێ، نەهێلم

بمگێڕنەوە بۆ عێراق. بەڵام چوون؟

ئێواریٚ لێپرسراوی زیندانەکە بانگی کردم، دیاربوو لەزەتێکی تایبەتی لە تاوڵەکەی دوێنیٚ شەوی بردبوو، چونکە هەر بەدانیشتنمان لە ژوورەکەی یەکسەر تاوڵەکەی هێنایە پێشەوە. ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام لە ژوورەکەدا کتری و قۆرییەك بوو کەلەسەر عەلائەدینێك دەکولا. ئێمە خەریکی تاوڵە بووین یان بڵێم ئەو خەریکی تاوڵە بوو، منیش بیرم هەر لە دەربازبوون دەکردەوە، «گەر بتوانم بەشێوەیەك کلیلەکانم دەست کەویت، بەڵام بەچ شێوەیەك؟ ئەی وا دەستیشم کەوت، ئەی ئەم لێپرسراوە چی لیٚ بکەم».

لێپرسراوەکە چایەکی بۆ خۆی و چایەکی بۆ منیش دانا، لەم سەرمای زستانی ساردی گەڤەڕەدا، چای گەرم و شیرین خواردنەوەیەکی بیٚ وێنەیە. بەتامەزرۆییەوە. (چا)کەم هەڵدەقوڕاند و هاوکات چاوم بەوردی، بەڵام بەشینەیی، بەدەوروبەری خۆمدا دەگێڕا، ئەوەی سەیر بوو لام هیچ جۆرە چەکێك، لە ژوورەکەدا نەبوو، لە ڕاستیدا لە سیستەمی زیندانی تورکیا نەدەگەیشتم، بۆچی لێپرسراوی بەندیخانە و ژووری لێپرسراو خۆی چەکی لیٚ نەبوو، بۆ من دیاردەیەکی زۆر سەرسووڕهێنەر بوو. تورکیا کە ناسراوە بەعەسکەرتاریەت و لە هەموو شوێنێکدا هەست بەبوونی عەسکەری و چەك دەکەیت، کەچی لەم بەندیخانەیەدا، لە ژووری لێپرسراوەکەدا، تاکە چەکێکی لیٚ نەبوو. تۆ بڵێی ئەم زیندانە تایبەتی بیٚ بە تاوانبارە سووکەڵەکان، بۆیە وا زۆر بەجیدی نەیان گرتبوو، بەڵام قەتڵ بەتاوانی سووك لە قەڵەم دەدریٚ. بۆمن گریٚ کوێرەیەك بوو، کە بۆم شی نەدەکرایەوە. تاوڵەکەم دۆڕاند و چایەکی تریشی پێشکەش کردم ، پاشان کەوتە پرسیار لیٚ کردنم. لای ئەو زۆر سەیر بوو کە دەستگا میت بەتایبەتی، لە گرتنەکەم دەکۆڵێتەوە و بایەخی پیٚ دەدا، دیارە ئەم هیچ ئاگای لە لێکۆڵینەوەکانی (میت) نەبوو، ئەم تەنیا هەر ئەوەندەی دەزانی، کە من بەقاچاغ و بیٚ فیزە، هاتوومەتە تورکیاوە، بۆیە پاش ماوەیەك زیندانی دەنێردرێمەوە وڵاتی خۆم! منیش

دیاره هەر ئەوەندەم بۆ باس کرد، کەنەمزانیوە فیزە پێویستە، چونکە من نیازی مانەوەم لە تورکیا نەبووە و تەنیا وەك ترانزێت پێیدا تێپەڕ دەبووم و دەچووم بۆ سووریا کە بۆ عێراقییەك فیزە پێویست ناکات.

لە خوا حافیزیدا دڵنەوایی کردم و وتی:

«بەم زوانە ماوەی زیندانییەکەت تەواو دەبێ و بەردەبیت»

ئیتر ئەو نەی وت بۆ کێم دەنێرن، وەك دەنگوباسی نێو زیندان دەیانوت بۆ عێراق و وەك خۆشم بیستبووم، دەیانوت بۆ سووریایە. لە چوونەدەرەوەمدا کەتابەر دەرگای ژوورەکەمان هات لێپرسراوەکە بەدەم دەرگاکردنەوە وتی:

«تا لێرەیت ئێواران دەنێرم بەشوێنتدا»

گەڕامەوە ژووریَ. لەوە دەچوو مام عەدۆ داستانەکەی بۆ خوێندبێتەوە چونکە هەریەکەو لە شوێن خۆی، لاڵو پاڵ، لێ کەوتبوو و سەرقالی شتێك بوو.

ڕادیۆیەکەم قەرزکرد و کەوتمە بادانی میلەکەی، بۆ دەنگوباس دەگەڕام و هەر گۆرانیی تورکی بەرەنگارم دەبوو، کۆڵم داو ڕادیۆکەم لای خۆم داناو کەوتمە بیرکردنەوە.

باشە گەر پەلاماری لێپرسراوەکە بدەم کە بەتەنیا و بێ چەکە . ئەی گەر هاواری کرد؟

نە لەژوورەکەماندا و نەلەژوورەکەیدا هیچ ئامێرێك نەبوو کە بەکاربێت، بێ چەك، هەروا ئاسان، نەبوو.

چوومە ژێر بەتانییەکەمەوە و بیرم هەر لەئامێریك دەکردەوە، کە وەك چەك، بەکاربێت و بتوانم لێپرسراوی زیندانەکەی پێ ناچار بکەم کە کلیلەکانم بداتێ، هەر چەند کلیلەکان هیچ سوودێکی بۆ من نەدەبوو، لەوە زیاتر کە ژوورەکەی خۆی پێ دابخەم و تا ڕۆژ دەبێتەوە بەندی بکەم، چونکە

بەهاتنەدەرەوەم لەژوورەکەی خۆمان، کە لەدواییدا دادەخرا، ئیتر من تەنیا ژووری لێپرسراوەکەم دەما، گەربمتوانیایە، ئەو خۆی لەژوورەکەیدا بەندبکەم، ئیدی ڕاکردنەکەم مەیسەر دەبوو، هەر ئەوەی دەما، بێمە حەوشەکە و بەسەر دیواری پشتی بەندیخانەکەدا سەرکەوم – خۆشبەختانە مێزە شکاوەکە هەر لە حەوشەکەدا مابوو کەمەسەلەی هەڵزنانمی بەسەر دیوارەکەدا ئاسانتر دەکرد و پاشان دەبوو خۆم فڕێی دەمە ئەو دیو زیندانەکە وئیدی ڕابکەم.

هەستم بەسەرما دەکرد، بۆیە قەمسەلە عەسکەرییەکەم داگرت و بەدیوی ناوەوەیدا دام بەخۆمدا، قەیتانی نێو قەدی قەمسەلەکە سەرنجی ڕاکێشام، بۆیە هەستام ڕووبەڕووی، کەوتمە تێڕوانینی، قەمسەڵە ئەمەریکییەکان، زۆربەیان قەیتانێکی زۆر بەهێزیان بۆ شەتەك دانی قەمسەلەکە– لەکاتی سەرمادا – هەیە کە نزیك مەترێك دەبێ، قەیتانەکەم دەرکێشا و چەند جارێك بەتوندی لەم سەرو ئەو سەریەوە ڕام کێشا، پسانی مەحاڵ بوو، بەقەدەر گوریسێکی مەحکەم پتەو بوو. چەند جارێك تاقییم کردەوە.

برادەرە شوکاکیەکەم، بەلاچاو، سەرنجی دەدام و لەم هەڵسوکەوتە عەجیبەم نەدەگەیشت، داوام لێ کرد کەسەرێکی قەیتانەکە بگرێ و خۆشم سەرەکەی تری، هەر دووك بەهەموو هێزمان ڕامان کێشا پسانی، کاری نەکردە بوو. شوکاکیەکە هیچی نەوت، سەری ڕاوەشاند، هەستی بەزەیی لە چاوەکانیدا بەردەوام بەئاسانی بەدی دەکرا. قەیتانەکەم خستە نێو گیرفانی قەمسەڵەکەمەوە و لێی پاڵ کەوتمەوە. «سبەی ئێوارە کارەکەم جێبەجێ دەکەم». بەتانییەکەم دا بەسەرخۆمدا لێی نووستم.

کە ڕۆژ بووەوە من خەریکی تاوتوێ پلانەکەم بووم. پلانەکەشم بریتی بوو لەوەی کاتێك دەچم بۆ ژووری لێپرسراوەکە و دەست دەکەین بەتاوڵە من بەبیانوویەکەوە هەڵدەسمە سەرپێ و لە پشتیەوە قەیتانەکە ڕاست و چەپ

دەکەمە ملی و تا تواناشم هەیە دەیجەڕێنم و بەو پێیەش وزەی لەبەر دەبڕم و پاشان بەکلیلی دەرگاکەی لەسەر دادەخەم و خۆشم دێمە حەوشەو بەسەر دیوارەکەدا سەر دەکەوم و ڕادەکەمە دەرێ، بیرم بۆ لای بەجێ هێنانی پلانەکە دەچوو، لەونەدەچوو زەحمەت بێ. لێپرسراوەکە، بە تەمەن، لە من زۆر گەورەتر و هێز و تواناشی لە گەڵمدا هەر بەراورد نەدەکرا بۆیە دڵنیا بووم لە کەمترین ماوەدا، هەر هەلێکی لە بارم بۆ هەڵکەوێت، پلانەکە بەسەرکەوتوویی جێبەجێ بکەم.

ئێوارێ لێپرسراوەکە خۆی هات بە شوێنمدا و لەکاتی دەرگا کردنەوەکەدا هاواری کرد:

«عێراقییەکەم بۆ بانگ بکەن»

قەمسەڵە عەسکەرییەکەم پۆشی و دەستم برد بۆ گیرفانم، قەیتانە کە لە شوێن خۆی بوو. هاتمە دەرێ و لەگەڵ لێپرسراودا بەرەو ژوورەکەی ڕۆیشتین. من لە دوایەوە دەڕۆیشتم و دەمویست لەش و لاری لە پشتەوە تاقی بکەمەوە، لاواز بوو، ئەوە نەبوو دەسەڵاتم، بەسەریدا نەشکی. لە ڕێگا پێش ئەوەی بگەینە ژوورەکەی ئاوڕی لێ دامەوە و

وتی:

«دوو ئێوارەیە دەیدۆرێنی با بزانین ئەم ئێوارەیە»

هیچم نەوت، تەنیا پێکەنیم، نازانم پێکەنینی شڵەژان بوو یان موجامەلە، هەر کامیان بووبێ لەو کاتەدا، پێکەنین کارێکی بێ مانا بوو، دانیشتین، وەك دوێنی شەو، چای ئامادە کردبوو، چایەکی نایە بەردەمم، بە وردی تێ دەڕوانیم، نەمزانی بۆ، بەزەیی پێمدا دەهاتەوە یان دەیویست هەستی ناڕەزایی بەرانبەر گرتنەکەم دەربڕێ، چونکە لای ئەو، من لەسەر هیچ، دیارە بە بەراوردی لەگەڵ تاوانبارەکانی تردا، گیرابووم، نەبوونی فیزە و پەڕینەوە لە سنوور، بە قاچاغی لای ئەم هێندە گرنگ نەبوو. هەر

بۆیەش ڕەفتاری لەگەڵ مندا زۆر لە تاوانبارەکانی تر جیاواز بوو.

چاکەم بەپەلە هەڵقوڕاند و جارێکی تر دەستم خستەوە نێو گیرفانم و دەستم دایەوە لە قەیتانەکە، لە شوێنی خۆی بوو.

تاوڵەکەی هێناو لەسەر مێزەکەی دای نا، ئەو خەریکی پول ڕێز کردن بوو، منیش سەیری سەروچاویم دەکرد. ڕەنگی بەلای زەردیدا دەینواند، تەمەنی بەپێی چرچ و لوچی دەم و چاوی، خۆی لە پەنجا ساڵ دەدا، بەهێز نەدەهاتە بەرچاو، بەڵکو زیاتر بەلای لاوازیدا دەیڕوانی. لە ڕاستیدا تەندروستی خەڵکی بەگشتی لە تورکیا، دیارە لە هەژاریدا، زۆر باش نەدەهاتە پێش چاو، زۆربەی هەر زۆری خەڵکی لاواز و ئێسك دەرپەریوو بوون، ئەوە چینی جووتیار و گوندییەکان هەر مەپرسە، ئەوان لە خەڵکی ئەم سەر دەمەیان نەدەکرد، هەموو ڕشتاڵە و لاوازو هیلاك و شەکەت و ریشن و چڵکن دەهاتنە پێش چاو، جل و پێڵاوی لاستیکی دڕاویان ئاستی ئابووریی ناهەمواریانی دەخستە ڕوو.

کەوتینە تاوڵە، ئەمجارەیان هەر ئاگام لێ نەبوو، خۆشم نەمدەزانی چۆن یاریم دەکرد، من هەستم لای جێبەجێ کردنی پلانەکەم بوو. سەیرێکی تری لێپرسراوەکەم کرد، لەگەڵ ئەوەشدا کە زیندانەوان بوو، هەر وەك نوێنەری دەسەڵاتداری تورکیا بوو لەم زیندانەدا، کەچی ئەو ترس و لەرزەی کە نوێنەرانی دەوڵەت لە ناوچەی کوردستاندا، پەخشیان دەکرد، بەمەوە، بەو زەقییەوە، دیار نەبوو.

دەستم خستەوە گیرفانم و سەیری لێپرسراوەکەم کرد، ئەو زۆر بەجیدی سەرقاڵی ماڵ کردن بوو، بۆ ئەم پیاوە لەناو ببەم؟ گوناهی ئەم چییە من گیراوم؟ هەستی بەزەییم بزوا، کێ دەڵێ خاوەنی کۆشێ منداڵ نییە، ئەم پیاوەتیم لەگەڵ دەکا، کە شەوانە، وەك ڕێزلێنان بۆ لای خۆیم بانگ دەکا.

دوو شەشی هێناو خەریکی پول گواستنەوە بوو، هەستامە سەرپێ،

هەستی بە بزوادنم نەکرد، چوومە پشتیەوە و دەستم کرد بە گیرفانمدا و خەریك بوو قەیتانەك دەربهێنم کە ئەویش لە پڕێکا هەستایە سەرپێ و بەسەرسوورمانەوە سەیری کردم.

دەستم لە گیرفانمدا شل بوو، وتی: «بۆ هەستایت؟!»

نەمدەزانی بڵێم چی، دەستم لە گیرفانمدا دەرهێنا و بە پەنجەی دەستم عارەقی نێو چەوانم سڕی دیار بوو بڕێك تێك چوو بووم وتم:

«وابزانم تەندروستیم تەواو نییە، داوای لێبووردن دەکەم کە ناتوانم یاریت لەگەڵدا بکەم»

بەگومانەوە سەیری دەکردم، چاوی خستە سەر گیرفانم، سەری لەقاند و تاوڵەکەی داخست و بێ ورتە گێرامیەوە بۆ ژوورەکەی خۆمان.

شەوی داهاتوو زیندانەوانەکە بانگی نەکردمەوە، خۆشم کەوتبوومە لێکدانەوە و لە دڵی خۆمدا دەمووت، تۆ بڵێی هەستی بە پیلانەکەم کردبێ، جموجۆڵی نائاساییم، هەستانم لەکاتی تاوڵەکەدا، دەست خستنە گیرفانم و بێدەنگیم و شڵەژانم دەبێ خستبێتە گومانەوە.

زیندانییەکان، بەتایبەتی هاوڕێ شوکاکیەکەم، سەریان لە بانگ نەکردنم سووڕما، بەڵام من هیچم نەوت، ئەوەم ئاشکرا کرد کە دەشێ زیندانەوان سەرقاڵ بێ و مۆڵەتی دیتنی منی نەبێ.

سەرنەکەوتنی پیلانەکەم باڵی بێ هیواییی کێشا بەسەر جموجۆڵمدا، کە لە ڕاستیدا لە پاڵکەوتن لەناو جێگەدا و بیر کردنەوە لە داهاتووی نادیار زیاتر نەبوو، ڕۆژی دوا دادگاییم نزیك بووبوومەوە و دڵی دا دەخورپاندم. گەر دادگا بڕیاری ناردنەوەم، کە لە هەموو ئەگەرێك زۆرتر بوو، بۆ عێراق بدا چی بکەم. تا ئێستا لە هەوڵی ڕاکردن نەکەوتووم، بەڵام پیلانەکانم سەرکەوتوو نابن. ئەی چار؟

هـەمـیشە بـە ڕۆژگـار هـەر خـەیـاڵـم لای دادگـا بـوو، بـۆیـە، گۆشەگیر، لـە سووچێکی زیندانەکەدا؛ لەناو جێگەکەی خۆمدا، زۆربەی کات هەر دەخەوتم ئەگەر چی خەوی ڕاستیش نەبوو، بەڵکو تەنیا چاو نووقاندن خۆ خلافاندن بوو، یان زیاتر بۆ ئەوە بوو کە زیندانییەکان هێندە پرسیاری ڕۆژی دادگام لـێ نـەکەن. لـە ڕاستیدا زیندانییـەکـان نـەیـاندەزانـی کـە چ ئـاستـەنگێك لـە پشتمەوەیە لە عێراق و ئەوان، بە لە بەرچاو گرتنی تاوانە ئاساییەکانی خۆیان، مەسەلەی منیان زۆر بە سادە و ئاسان لە قەڵەم دەدا. نەبوونی ڤیزە یانی گەڕانەوە بۆ وڵاتی خۆت کە زۆربەیان بە پێکەنینەوە دەیانووت، ئەوان نەیاندەزانی گەڕانەوەم بۆ عێراق یانی مەرگم.

سەر لە بەیانییەك هەموو زیندانییەکان هەستابوون و منیش هێشتا هەر لە جێگاکەمدا بووم کە تەقەی پۆستاڵ و کردنەوەی دەرگای ژوورەکەمان بە تەواوی دڵی دا خورپاندم، سەیری کاتژمێرەکەی مەچەکم کرد، هەشتی سەر لـە بـەیـانـی بـوو، هـاتـنـی سەربـاز بـۆ نێو زیـنـدانـەکـە، تـەنـیـا، یـانـی گواستنەوەی بەندیان بردنی بۆ دادگا بوو.

زیندانەوانەکە هاتە ژوورەوە، دوو سەربازی پڕ چەك بە تەواوی تفاقی جـەنـگـیـیـەوە لـە پشتیـەوە بـوون. زیـنـدانـەوانـەکـە پـارچـەیـەك کـاغـەزی لـە گیرفانی دەرهێنان، (خوایە من نەبم)و ناوی منی خوێندەوە و داوای خۆ گۆڕینی پەلەی لێ کردم.

بە پەلە خۆم گۆڕی و هەر لەوێدا کەلەپچەیان کردە مەچەکم و بەسەر و دەم و بە دەستم خواحافیزیم لە بەندەکان کرد. مام عەدۆ و هاوڕێیە شوکاکیەم چاویان پڕ بوو لە ئاو و شتێکیان بە تورکی وت، کە دەبێ هەر خواحافیزی بێ.

لـە بـەردەمـی دەرگـای زیـنـدانـەکـەدا پـیـکـابـێکـی عـەسکـەری ڕاوەستـا بـوو، چاوم بەدەوری خۆمدا گێڕا، کەسم زیاتر لە سەربازەکان بەدی نەکرد.

ڕۆژێکی سارد بوو، دنیا هەمووی بەستبووی، بە پاڵ کردمیان بە پاشکووی پیکابەکەدا کە قەفەزی ئاسن بوو، هەردوو سەربازەکەش لەگەڵمدا سوار بوون، لە سەرو پۆتەڵاکیاندا هیچ نەدەخوێندرایەوە و یەکێکیان خێرا خێرا، ئەگەر چی دەستکێشی لە دەستدا بوو، لە سەرما، هەر فوی دەکردە نێودەستی، ئەوی تریان ڕەق و وشك، بێ جووڵە، تەنانەت چاویشی نەدەترووکاند بەرامبەرم دانیشتبوو.

بەناو شار گەڤەڕدا تێ پەڕین، خەڵکی تازە دووکانی دادەنا و دانیشتووانی شاریش تاکوتەرا بەسەر شەقامەکاندا بەدی دەکران.

لە بەردەم دادگا ڕایان گرتم و یەکێك لە سەربازەکان چووە ژوورەوە پاش ساتێك گەڕایەوە. دایانگرتم و بۆ نێو بینای دادگا، پێش خۆیان دام.

شوێنەکەم دەناسییەوە، هەر ئەو جێگەیە بوو کە جاری پێشوو هێنابوومیان بۆ لای دادوەر، لە بەردەم ژووری دادوەردا ڕایان گرتم، هەر چاوم بەملاو لای خۆمدا دەسووڕاند، بەو هیوایەی کەسێك ببینم و بتوانم لە ڕێیەوە، وەڵامێك بۆ لای خۆمان، لەو دیو، بنێرم.

هەستم بەسەرمایەکی سەیر دەکرد، نازانم هی نیگەرانیم بوو لە داهاتوو، یا ترسی دادگا و بڕیاری نادیاری، یان هەر خۆی ساڵۆنەکە سارد بوو، هەر چییەکیان بووبێت، من تەزووی سەرما بەگیانمدا سەر و خواری دەکرد، ئەگەرچی بەدەم نووقاندم و خۆ جیڕ کردنەوەم، نەم دەهێشت سەربازەکان هەستم پێ بکەن، هەر چەندە ئەوانیش سەرما بوونی خۆیان نەدەشاردەوە و لە جێگەی خۆیان جاروبار هەڵدەبەزینەوە و زوو زوو فوویان بەدەست کێشە ئەستوورەکانیاندا دەکرد.

هێندە نەوەستابووین کە دەرگای ژووری دادگا کرایەوە و منیان بردە ژوورێ. هەر ئەو شوێنەی پێشوو بوو. دادوەر لە شوێنەکەی خۆی دانیشتبوو، قژە دەستکردەکەی، لەسەردابوو، لە تەنیشتییەوە لای ڕاست تەرجومانەکە،

کە هەر هەمان تەرجومانی پێشوو بوو، دانیشتبوو. بەپێوە ڕاوەستابووم و ژوورەکەش بێدەنگیی لێ دەتکا. دادوەر سەیرێکی پەلەی کردم و پاشان کەوتە تاووتوێیی نێو فایلەکەی ژێر دەستی.

ماوەی چەند دەقیقەیەك هەروا ڕاوەستابووم، دادوەریش کەلاپەڕەکانی ژێر دەستی هەڵدایەوە. جاروبار و سەرێکی دەلەقاند، کەتەواو دڵخورتی دەکردم. تۆ بڵێی چی لەو فایلە دا، دەربارەی من نووسرابێ، ئەوە هیچ، بەگێرە شێوێن و یاخی و سنوورشکێن لە قەڵەم دراوم. ئەوە هیچ گومانم لێی نەبوو، بەلاّم نەمدەزانی ئایا بەتاوانی ئەوەی گوایە چەك لە سۆڤیەتەوە دەهێنم و شۆڕش! لە کوردستانی تورکیادا بەرپا دەکەم، تاوانبارکراوم یان نا؟

قسەکانی (میت) و پرسیارە بێ جێکانی قائمقامی شاریش، کە باسی هاوردنی چەکی لە سۆڤیەتەوە دەکرد، دەهاتەوە یادم.

دادوەر سەری هەڵبڕی و کەوتە قسە، تەرجومانە کە وتی:

«تاوانی سەرەکیی تۆ، کە لە ڕووی یاساییەوە بتوانێن بڕیاری لەسەر بدەین، هەر ئەوەیە کە تۆ بەقاچاغ، بێ فیزە هاتویتە نێو تورکیاوە»

کەمێك ڕاوەستا و بەزەردەخەنەیەکەوە وتی:

«هەر ئەوەیە و سزای خۆشت لێرە، لامان خوارد کە زیندانی بوو. ئیدی کارمان بەتۆنییە و بۆ ولاّتی خۆت دەتنێرینەوە!»

کاتێك تەرجومانەکە ئەوەی سەرەوەی پێ، ڕاگەیاندم دڵم کەوتە کوتە و سەراپای گیانم بۆ بەعارەق، بەڕادەیەك کەتکەی عارەقی ناوچەوانم دای بەسەر کاشییە بریسکەدارەکانی ژووری دادوەردا کە بەئاشکرا هەستی پێ کرد. پاڵم بەدیوارەکەوە دا. (یا ئیلاهی بۆ ولاّتی خۆم!) مەبەستیان عێراق بوو.

گەڕاندنەوەم، بۆ عێراق، مەرگێکی سەد دەر سەد بوو، بەرچاوم تاریك بوو. دڵم بەتوندی لێ دەدا. ئەبێ وەزعم تەواو تێك چووبێ، چونکە دادوەرەکە بەسەرسووڕمانەوە وتی:

«نەخۆشی؟»

نەم دەزانی بڵێم چی، چیم بدرکاندایە؟ بموتایە بەگەڕانەوەم بۆ عێراق یەکسەر ئیعدام دەکرێم؟. بێدەنگ بووم.

دادوەر داوای کورسییەکی بۆ کردم. کە لەسەر کورسییەکە دانیشتم، دادوەر، زۆر بەوردی سەرنجی دەدام. ئەم جارەیان وتی:

«بتنێرم بۆ خەستەخانە؟»

پەیتا پەیتا عارەقم دەردەدا، دیاربوو دادوەر بەتەواوی هەستی بەتێکچون و نیگەرانیم کردبوو. لە وەڵامیدا وتم:

«پێویست ناکات»

لە ڕاستیدا دڵەکوتەیەك گرتبوومی، کە خۆم، بەئاسانی گوێم لە تەپەی دڵم دەبوو، بەڵام تازە خەستەخانە چی.

بیرکردنەوە لە زیندانی «هەیئەی کەرکوك»، ئەوەندەی تر دڵخورتی دەکردم.

دادوەر فایلەکەی بەردەمی داخست و جەرەسێکی لێ دا. یەکێك لە سەربازەکان هاتە ژوورەوە هەر لەوێدا، کەلەپچەکانیان کردەوە مەچەکم و پێش خۆی دام. خەریك بوو لە دەرگای ژوورەکە بچمەدەرەوە کە تەرجومانەکە وتی:

«هەر یەکدو ڕۆژی تر لامان دەبی و ئیدی ڕەوانەت دەکەین!»

ئای لەوخەبەرە! خستمیانە نێو قەفەزەکەوە، بەرەو خوار ڕووەو زیندانی

گەڤەڕ ملی نا. کاتێك چوومە ژوورەکەی خۆمان هەموو زیندانییەکان – جگە لە سوورفل – دەوریان دام و هەریەکە پرسیارێکی لێ دەکردم.

دیارە، زیندانییەکان، دڵخۆش بوون بەوەی گوایە بەردەبووم و بۆ «وڵاتی» خۆم دەگەڕێمەوە!!

ئاخر ئەوان نەیاندەزانی لە عێراق چ گۆ بەندێکم لە پشتە. زیندانییەکان سەریان لەوەش سوڕما، کە من خۆشحاڵنیم و زەوقی ئەو زیندانییەم نییە کە مژدەی بەربوونی دەدرێتی، لە ڕاستیدا نەمویست ئەمانیش بزانن کە لە عێراق زیندانی بووم و فەرمانی خنکاندم هەیە. لە جێگەی خۆم پاڵ کەوتمەوە و بەتانییەکەم دا بەخۆمدا، ئەمەش هەر لەبەرئەوە بوو کە لە پرسیاری زیندانییەکان قوتاربم.

نازانم چەند نووستم، کە هەستام زیندانییەکان خەریکی شیوی نیوەڕۆ بوون. زیندانییەکان سفرەی نانخواردنیان ڕازاندەوە کە لە ڕاستیدا لە ساوەر و پیاز زیاتر نەبوو – و منیشیان بۆ سەر خوانەکەیان بانگ کرد. زۆر هەوڵم دا کە بەشداری نەکەم، چونکە دڵم گیرابوو، هیچم پێ نەدەخورا، لەگەڵ ئەوەشدا دڵی زیندانییەکم نەشکاند و چوومە سەر سفرەکەیان. خۆم بەیەکدو کەوچك ساوەرەوە سەرقاڵ کرد. بیرم هەر لای گەڕانەوە و تەسلیم کردنەوەم بوو بەعێراق. تۆ بڵێی لە گەڕانەوە بۆ سەر سنووری عێراق، مۆڵەتێك پەیدا نەبێت. بە شوکاکیەکەی برادەرم وت:

«سنووری عێراق لێرەوە چەند دەبێت؟»

لەوەڵامدا وتی:

«لێرەوە تا (چوخورجە) هەر دووسێ سەعات دەبێ»

چخورجە، سنووری تورکیا و عێراق بوو.

مام عەدۆ، وەك بیەوێ دڵنەوایم بکات وتی:

«گەر سبەینێ، ئینشەڵڵا، بتبەن بۆ سنوور ئەوا بۆ سبەی ئێوارێ لە ماڵی خۆتانی!!»

دڵیم نەشکاند، هیچم نەوت.

پاش نیوەڕۆ، بەنووسینی هەندێ نامەوە، خۆم مەشغوول کرد و دەمەو ئێوارێ نامەکانم دا بە هاوڕێ شوکاکیەکەم. کاتێ نامەکانی لێ وەرگرتم بەسەرسووڕمانەوە وتی:

«باشە تۆ خۆت دەگەڕێیتەوە ئیتر ئەم نامانە چییە؟»

بەشێنەیی تێم گەیاند، کەمن نابرێمەوە ماڵ کاتێ تەسلیم بەپۆلیسی عێراق دەکرێم – بەڵکو بەرەو زیندان دەمبەن. بەکورتی باسی تەنگوچەڵەمەی خۆم، لە عێراق بۆ کرد ئەوسا، لە نهێنیی نامەکان گەیشت.

نامەکان بۆ هەندێ دۆست و ناسیاوی خۆم بوون، کە تێیدا باسی چۆنیەتی گیران و تەسلیم کردنەوەم بەعێراق کردبوو.

بەرە بەیان، دوای بەرچایی لە دەرگای ژوورەکەمان درایەوە دیاربوو بۆ منە بۆیە منیش پێش وەخت، هەر بەبیستنی جموجۆڵی نێو حەوشەکە، یەتاغەکەم قەدکردبوو، ئامادەبووم. کاتێك دەرگا کرایەوە، سێ سەرباز هاتنە ژوورێ، بەدەنگی بەرز هاواری ناوی منیان کرد و منیش یەکسەر وەڵامم دانەوە، هەر لەوێدا کەلەپچەیان کردمەوە. خواحافیزییەکی بەپەلەم لە زیندانییەکان کرد. شوکاکی هاوەڵم بەخۆڕ دەگریا، کەجیی سەرنجی سەربازو زیندانییەکان بوو، پێش ئەوەی بمبەنە دەرێ، بەتوندی باوەشی پیاکردم و چەند جارێك ماچی کردم، کە بەدڵی سەربازەکان نەبوو، چونکە بەتوندی پاڵیان پێوە ناو دووریان خستەوە لێم.

سواری پیکابە قەفەزییەکەیان کردم و ئوتومبێلەکە کەوتەڕێ، ئەوی سەرنجی ڕاکێشام بەرەو خوار نەبوو. زیندانییەکان سنووری عێراقیان بۆ

دەست نیشان کردبووم، کە دەکەوێتە خواروی زیندانەکەوە، بەڵام ئوتومبێلەکەی ئێمە ڕێی سەرەو ژووری گرت، بۆیە لە دڵی خۆمدا وتم:

«تۆ بڵێی بۆ دادگام بەرنەوە؟»

بەبەردەم بینای دادگا دا تێ پەڕی ونەوەستا، پیکابەکە، بەلای چەپدا سووڕی داو کەوتەوەڕێ. لە بەردەم دەرگای سەربازگەکەدا، کە ماوەیەك تێیدا زیندانی بووم، ڕاوەستا. لەسەرەتادا وەمزانی بۆ زیندانەکەی نێو ئەویم دەبەنەوە.

لە پیکابەکە دایان بەزاندم، بەڵام نەیانکردمە ژوورەوە و لەبەر دەم دەرگا کەدا ڕایان گرتم. ئاورم لە ڕۆژهەڵات دایەوە، شاری گەڤەر بەئاستەم دەبینرا، تیشکی لاواز و ڕووناکی ڕۆژ بەسەر شاردا دەکشا و خۆی دەدا لە ڕێگە سەهۆڵییەکە – کە هێشتا نەکرابووەوە و – بریسك و باقی دەدایەوە و تەمێکی نزمی بەسەر ڕێگاکەدا دروست دەکرد.

ئاسمان، شینباو، بێ هەور بوو. ئۆتۆبووسێك، دڕی بەتەمەکە دەدا و، ڕووە و ئێمە دەهات.

دووسەرباز و عەریفێك لە دەرگای سەربازگەکە هاتنەدەرێ و لەدوایانەوە ئەفسەرێك هاتە نێو دەرگاکە. بەڵێ هەر ئەو ئەفسەرە بوو کەیەکەمین شەوی گرتنم لێکۆڵینەوەی لەگەڵدا کردم. هیچ قسەی لەگەڵ من نەکرد و بانگی عەریفەکەی کرد و زەرفێکی زەردی دایە دەست کە بەمۆم تەمغەکرابوو.

ئۆتۆبۆوسەکە، لامانەوە، ڕاوەستا. ئەفسەرەکە بڕێ قسەی لەگەڵ عەریفەکە کرد، پاشان چووە ژوورێ. عەریفەکە منی پێش خۆی دا بۆ نێو ئۆتۆبۆسەکەو دوو سەربازەکانیش بەدووماندا هاتن. لە سەر دوو کورسی دانیشتین.

من و عەریفەکە بەتەنیشت یەکەوە، سەربازەکانیش لەدوامانەوە دانیشتن.

دیاربوو ئەو جێگایانەیان بۆ حجز کردبووین، چونکە کە ئۆتۆبۆوسەکە گەیشتە لامان، تەنیا ئەو دوو جێگەیەی بەتاڵ بوو.

ئۆتۆبوسەکە کەوتە ڕێ. لەسەرەتادا ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام، پەنجەرە گەورەکانی ئۆتۆبووسەکە بوو، کە نەدەکرانەوە بۆیە سەیرێکی عەریفەکەم کرد، پێم وت:

بۆ ئەم کەلەپچانەم لە دەست ناکەنەوە، خۆ ئێوە سێ سەربازی پڕچەکن ناشێ، لە پیاوێکی بێ چەك بترسن!

سەرەرای ئەوەش ئەم پەنجەرانە ناکرێنەوە ئیتر بۆ دەترسن...

یەکێ لە سەربازەکان کە زازا بوو، هەر ئەو زازایە کەشەوی یەکەم «تەرجومانم» بوو هەرچۆنێك بوو قسەکانی منی بۆ تەرجوومە کرد. نازانم قسەکانی من کاریگەر بوون یان خۆی وەك تەحەدایەك، یەکسەر زەرەفەکەی نێودەستی دڕاند و کلیلی کەلەپچەکانی دەرهێنا و مەچەکی کردمەوە.

عەریفەکە سەیری کردم وتی:

«فەرموو ئەوە مەچەکم کردیتەوە بزانین چی دەکەیت؟!»

لەوە دەچوو قسەکانم کاری تێ کردبێ و هەستی بەوە کردبێ کە سێ سەربازی پڕچەك چۆن ناتوانن بەرەنگاری کابرایەکی بێ چەك بن. عەریفەکە ئاوڕی لە کورسییەکانی پشتەوەمان داو وەك داوا لە «تەرجومانە» کەمان بکات وتی:

«ئەم زەرفە دەبوو لە سەر سنوور بکرێتەوە، پاشان سەیری منی کردو وتی: بەڵام وامن هەرلێرەوە بۆم کردیتەوە»

گەلێك سوپاسی عەریفەکەم کرد، دەست کردنەوەم گەلێ مۆڵەتی بۆ دەرەخساندم.

پاڵم لێ دایەوە و لە پەنجەرە گەورەکانەوە سەیری دیمەنی دەرەوەم

دەکرد. سروشتێکی قەشەنگ، بەفری قەراغ جادەکەش ڕوخسارێکی گەلێ دڵفڕێنی پێ دابوو. لەگەڵ ئەوەشدا کە نوقمی تەماشای دیمەنی دەرەوە بووم، بیرم هەر لای خۆم و پیلانێك بۆ دەربازبوون بوو! نەبردنم بەئوتۆمبێلێکی سەربازی و لەقەفەزی ئاسندا بۆ سەر سنوور، خۆی لە خۆیدا، مۆڵەت ڕەخسانێك بوو کە دەبوو، سوودی لێ وەرگرم.

ئۆتۆبوسەکە لە شاری (باشقەڵا) لە چێشتخانەیەك لای دا. ئەگەرچی ماوەی نێوان گەڤەڕ و باشقەڵا هێندە دوور نەبوو، کەچی زۆربەی موسافیران لە چێشتخانەکە داوای نانخواردنیان کرد بۆیە منیش پێشنیاری نانخواردنم بۆ سەربازەکان و عەریفەکە کرد، کە بەخۆشحاڵییەوە قبووڵیان کرد.

ئەوان خەریکی نانخواردن بوون و منیش بەچایەکی گەرمەوە خۆم خەریك کرد. سەربازەکان لەکاتی نانخواردنیاندا چەکەکانیان لەتەنیشت خۆیانەوە دانا. بیرێك لە مێشکمدا تۆوی چاند.

ئۆتۆبووسەکە کەوتەوە گەر. عەریفەکەش سوپاسێکی گەرمی کردم. لەوە دەچوو، دەمێك بێ خواردنی وا چەور و دڵخوازی خۆی نەخواردبێ.

ڕێگەی نێوان (باشقەڵا) و (وان) سەختتر دەهاتە پێش چاو، عەریفەکە – لە ئەنجامی ئەو خواردنە قورسەی خواردبووی – وەنەوزی دەدا. دەعوەتەکەم کاری خۆی کردبوو.

کاتێك گەیشتینە (وان) عەریفەکە وتی:

«دەچینە نەقلّیاتی (ماردین) بابزانین ئوتۆمبێلێك پەیدا دەبێ»

بەفر بەتەواوی لەنێو (وان) یش باری بوو. شەقامەکانی بووبوونە جلّیتاو، ئۆتۆمبێلەکان بەئەزیەت ڕێیان دەکرد. لە نەقلّیات پرسیارکرا. خۆشبەختانە ئوتۆمبێل نەبوو، عەریفەکە سەیری کردم و وتی:

«دەمانویست هەر ئەمڕۆ بتگەێنینە (ماردین) بەڵام بەفر ڕێی گرتوە. جا چۆنت دەوێ»،

لە مەبەستی نەگەیشتم بۆیە پرسیاری ڕوونکردنەوەی «چۆنت دەوێت»م لێ کردەوە کە عەریفەکە بە پێکەنینەوە وتی: «دەتەوێ بتبەین بۆ زیندانی (وان) و شەو لەوێ بەسەربەری یان بچینە ئوتێلێکی ئاسایی و تۆ پارەکەی بدەی؟» دەستم کرد بەگیرفانمدا و چیم پارەی تورکی پێ بوو نیشان دا. لە ڕاستیدا عەریفەکە خۆی حەزی لەوەبوو، لە ئوتێلێکی پاك و تەمیز دابەزێ و منی کردە بیانوو.

ماوەیەك بەناوشاری (وان) دا گەڕاین. (وان) یەکێکە لە شارە جوانەکانی کوردستان بەتایبەتی گوڵی وان، ڕوخسارێکی گەلێ دلڕفینن و جوانی بەشارەکە دەدا. لە بەرچاوم لە شارێکی ڕۆژئاوای دەکرد.

سەبازەکان لەدواوە و من و عەریفەکەش لە پێشەوە ڕێمان دەکرد، من زیاتر لە لێپرسراوێکی دەولەتەکەی خۆیان دەچووم، وەك لە زیندانییەك! دوو سەرباز لە پشتمەوە ڕێ بکا، هەر دەبێ لێپرسراو بم!

لەبەردەم ئوتێلێکدا ڕاوەستاین، عەریفەکە چووە ژوورێ، فرسەتم هێناو بەسەربازەکانم وت:

«دیارە برسیتان بووەتەوە حەزتان لە چییە»

هێشتا وەڵامیان نەدابووە وەك، کە عەریفەکە هاتە دەرەوە. خۆشحاڵ بوو، بەپێکەنینەوە وتی:

«ئوتێلێکی پاکەو ئەمشەو لێرە دەبین»

پرسیارەکەمم لە عەریفەکەش دووپات کردەوە لەوەڵامدا وتی:

«هەر چیمان دەدەیتێ، ئێمە مەمنوونین»

بەناوبازاڕەکە دا پیاسەمان دەکرد و سەیری کۆگاو مغازەکانی شارمان دەکرد، (وان) شارێکی زۆر جوان دەهاتە پێش چاوم. نازانم هی ئەوەبوو ماوەیەك زیندانی بووم یان هەرخۆی شارێکی ڕێکوپێك بوو یان ڕەنگە

هەستی سەربەستی بێ کە لە هەوای ئازادی دا، بێ کەلەپچە و زنجیر، ڕێم دەکرد.

بەناو پاساژێکدا ڕۆیشتین و لەوێ لەبەردەم دووکانێکدا پێم وت:

«حەز دەکەم وەك دیاری هەریەکەتان شتێ هەڵبژێرێ»

لەسەرەتادا عەریفەکە دوو دڵ بوو، بەڵام کاتێ بینی خۆشم جووتێ پێڵاوی تازەم کڕی، ئەویش کراسێکی بۆخۆی و سەرو جووت گۆرەوی بۆ سەربازەکان هەڵبژارد.

پێڵاوەکانی خۆم تۆزێ لە کارکەوتبوون، بۆیە ئەم پێڵاوە تازانەم کڕی و کاتێك پێڵاوەکانم تاووتوێ دەکرد لە دڵی خۆمدا وتم:

«بۆ ڕاکردن، ئەم پێڵاوانە باشە!»

کەوتینە پیاسە، بەچەند چێشتخانەیەکدا ڕەت بووین و دیاربوو عەریفەکە برسی بووبوەوە چونکە بەدیقەتەوە ناوی خوادنەکانی دەخوێندەوە کەبەسەر شووشەی جامخانەکانەوە نووسرابوون.

لەبەردەم یەك دوو چێشتخانەدا فەرمووم لێ کردن، بەڵام عەریفەکە، بەسەر لەقاندن، ناڕەزایی خۆی نیشان دا. دیارە دەیویست خۆی بڕیار بدا یان خواردنێکی وا بدۆزێتەوە کە دەمێکە عەودالێتی.

لە ڕاستیدا لە برسێتیی ئەم سەربازانە نەدەگەیشتم، ئەوان لە (باشقەلا) نانیان خواردبوو، سەرم سوڕما، بەڵام زۆر پێ خۆشحاڵ بووم کە دەیانەوێ جارێکی تر نان بخۆن. دەمویست تا دەتوانن بخۆن بۆ ئەوەی هێند قورس بن کەتوانای جووڵەیان نەمێنێ.

لە دووکانی گیپەخانەیەك عەریفەکە لای دا، لەوە دەچوو ئەو خواردنەی حەزی لێ بوو، گیپە بێ.

سێ نەفەر گیپەیان داواکرد و زۆریان لەمنیش کرد کە شتێ بخۆم، بەڵام

من سەرنجی جومجومەی سەری ئاژەڵە کولاوەکەم دەدا، کە هەلاو لەکونی چاوەکانیەوە وەك دووکەڵکێش دەهاتە دەرێ و دانە ڕیچەکانیم دەدی، خەریك بوو هێڵنج بدەم. مردووییەکی کولاو، بەهەموو ئیسك و پرووسکییەوە، لەسەر سینیەکی مس، هەڵدارابوەوە، کابرای گیپە چێش قۆڵی لێ هەڵماڵیبوو بەو سەرمایە – خەریکی هەڵبژاردنی پێچکەو زمان و داتەکانی مۆخ بوو بۆ سەربازەکان، کە «فەرمان»م دابوونێ، هەرچی دەخۆن بیخۆن.

ئەوان سەرگەرمی بییچکە کرانەوە و کەللە شکاندن و مۆخ هەڵلوشین بوون و منیش هەستم لای دۆزینەوەی هەلێك بوو، بۆ ڕاکردن لەدەستیان.

ڕاستە چەند ساڵێك لەوەو بەر (وان).م دی بوو، لە سەفەرێکمدا کە لە تارانەوە بۆ ئەستەمبۆڵ دەچووم، بەلام تەنیا پیا تێپەڕیبووین، بۆیە هیچ شارەزای جادەو کۆلانی نەبووم، لە دڵی خۆمدا وتم:

«باشە وا لەم هەلەدا ڕابکەم لەدەستیان، بۆ کوێ بچم، من هیچ شوێنێك شارەزا نیم»

پارەی خواردنەکەیانم داو پێکەوە تالای ئێوارە بە شاری (وان) دا دەگەڕاین، لە ڕاستیدا ئەو ڕۆژە لەگەڵیاندا لە زییندانی نەدەچووم، دیارە گیپە چەورەکان کاریگەرێتیی خۆیان نواندبوو.

دەمەو ئێوارێ هاتینەوە بۆ ئوتێل، من هەموو هیوایەکم بەشەوی ئوتێلەکە بوو، کە شتێکی تێدا ئەنجام بدەم.

ژوورێکی چوارنەفەرییان دابووینێ، قەرەوێڵەکانیان بەجۆرێ دامەزراند کە من کەوتمە نێوەڕاستیان، ئەوەش گرنگ نەبوو لام، بەلام کاتی نووستن کاتێك دەرگای ژوورەکەیان لەدیوی خۆمانەوە داخست و کلیلەکەیان دا بەعەریفەکەیان و ئەویش خستیە نێو گیرفانی سەر دڵی، ئیدی هیوام لەهەموو هەوڵیك بڕا.

ئەو شەوە هەر نەنووستم و گینگڵم، دەدا بەو هیوایەی عەریفەکە هەستێ

بۆ تەواڵێت و پاشان بیری بچی دەرگای ژوورەکە دابخاتەوە! ئەوسا من بتوانم هەڵێم کە لە ڕاستیدا هیچی لەو بابەتە ڕووی نەدا و عەریفەکە ئەو نووستنەی لێی نووست، تا کاتژمێر حەوتی بەیانی لێی، هەڵنەستا. دیاربوو خواردنە قوڕسەکان و گیپە چەورەکە تەواو مڕیان کردبوو.

بەیانی، دوای بەرچایی، چووینە دەرێ و بەرەو نەقڵیاتی ماردین ڕێکەوتین، وەڵام هەروەك دوێنێ بوو، کە ڕێ بەفر گرتوویەتی و هیچ مەجاڵی هاتوچۆ نییە، بۆیە عەریفەکە پێشنیاری کرد کەبەرەو (دیاربەکر) بڕۆین.

چوونمان بۆ (دیاربەکر) مۆڵەتی ڕۆژێکی تری بۆ دەرەخساندم، بۆیە من زۆر خۆشاڵیی خۆم دەربڕی. ماوەی نێوان (وان) و (دیاربەکر) بەو زستانە، ڕۆژە ڕێیەك دەبوو. لە ڕۆژە ڕێیەکیشدا – لە دڵی خۆمدا دەموت – تۆ بڵێ مۆڵەتیك پەیدا نەبێ.

وەك جاری پێشوو من و عەریفەکە پێکەوە و دوو سەربازەکەش لە دوامانەوە دانیشتن ئەگەرچی کەلەپچەیش نەکرابووم، هیچ مۆڵەتێك پەیدانەبوو، بۆیە لەبەر شەکەتیی دوێنی شەوم، یەکسەر لێی نووستم.

نەمزانی چەندە بەڕێوەین، کە عەریفەکە خەبەری کردمەوە و داوای دابەزینی لێ کردم،

پرسیم: «دیاربەکرە»؟؟

لە وەڵامدا سەربازێکیان وتی:

(نەخێر، سلیڤانە)

شاری سلیڤان بوو. ئۆتۆبووسەکە لە نزیك چێشتخانەیەکەوە لای دا کە دیار بوو جێی ڕاوەستانی موسافیران بوو، چونکە چەندین ئۆتۆبووسی تری لێ ڕاوەستابوو.

بەعەریف و سەربازەکانم وت کەچی دەخوازن بخۆن و خۆشم زۆرم برسی بووبوو، بۆیە داوای سووپی جۆیەکم کرد.

عەریف، وەك پیشەی پێشووی قورسترین و چەورترین خواردنی هەڵبژارد. پشتی بەپارەوە نەدەیەشا، بەندە کیسە دار بووم.

کە عەریفەکە لە نان خواردن بووەوە سەیرێکی کاتژمێرەکەی مەچەکی کرد وتی:

«هێشتا کات ماوە و ئوتومبێلەکەش نیو کاتژمێری دی دەڕوا، بۆ سەرێك لە مەزاری (وەیسی قەرەنی) نەدەین»

ئەو ناوەم بیستبوو، زۆر کات کە لە سولەیمانی سوێند دەخورا، بەتایبەتی پیرەکان، ناوی ئەو زاتەیان دەهێنا، بۆیە بەخۆشحاڵییەوە وتم:

«بەڕاستی منیش حەز دەکەم»

(وەیسی قەرەنی) مشایەخێکی گەورە بوو. لە ڕاستیدا مەبەستی من – بەپلەی یەکەم – دۆزینەوەی هەلێك بوو، بۆ هەڵاتن لە دەست سەربازەکان.

هەموو پێکەوە بەرەو مەرقەدی پیرۆزی ئەو مرۆڤە مەزنە ڕۆیشتین، زۆر دوور نەبوو چونکە هەر لە چێشتخانەکەوە قوببە و منارەی مزگەوتەکەی دەبینرا.

دیکۆر و جۆری بیناسازی مزگەوتەکە، نیشانەی گەورەیی و قەشەنگی زخرەفەی ئیسلامی نیشان دەدا، کاشییە شینەکانی قوببەی مزگەوتەکە، کە لەبەر تیشکی ڕۆژ دەبریسکانەوە هێندەی تر جەلال و عەزەمەتی دەدا بەمەزاری شەریفی ئەو مشاخەیە.

بەداخەوە، ژووری میحرابی، مەرقەدی پیرۆزی لەو کاتەدا، کلیل درابوو، بۆیە نەمانتوانی بچینە خزمەتی و هەر لە حەوشەکەی بەرامبەری ڕاوەستاین و عەریف و سەربازەکان کەوتنە خوێندنی دوعا و پاڕانەوە،

عەریفەکە سەری دانەواندبوو، سەربازەکان تفەنگەکانیان لەسەر زەوی دانابوو، دەستیان، بەرزکردبوو دەپاڕانەوە.

(هەلە) چەند هەنگاویك بەرەو دواوە هاتم و خەریك بوو بەرەو دەرگای دەرەوەی مزگەوتەکە ڕابکەم کە لەناکاودا عەریفەکەدا – وەك پاڕانەوەکەی لەو کاتەدا تەواو بووبێ– ئاوڕی لێ دامەوە و منیش لە شوێنی خۆم ڕەق ڕاوەستام و دەستم بەرز کردەوە و بەدەنگی بەرز وتم:

«ئەی خوای گەورە. توو گۆڕی ئەو مشایەخە ڕزگارم بکەی»

عەریفەکە بەگومانەوە تێی دەڕوانیم، لەوە دەچوو هەستی بەم هەوڵە سەرنەکەوتووەم کردبێ، بەڵام پێش خۆیان دام و عەریفەکەش هیچی نەوت.

کە گەڕاینەوە لای ئۆتۆبووسەکە، هەموو موسافیران جێی خۆیان گرتبوو، شوفێرەکەش لەسەر سووکان ئامادە بوو، تەنیا چاوەڕێی ئێمە بوون.

ئۆتۆبووسەکە کەوتەوە گەڕ، هەستم کرد عەریفەکە بەجۆرێکی تر سەیرم دەکات، ئەو موجامەلە و دۆستایەتییە لە جموجۆڵیدا ڕەنگی نەدەدایەوە. تفەنگەکەی خستە سەر ڕانی و ڕووی لوولەکەی تێ کردم، من هیچ خۆم تێك نەدا و پاڵم لێ دایەوە و چاوەکانم نووقاند، پاشماوەی ڕێکەی نێوان (سلیڤان) و (دیاربەکر) خۆم کرد بەخەوتوو، لە ڕاستیدا نەمدەویست عەریفەکە پرسیارم لێ بکات و لە هەوڵە سەرنەکەوتووەکەم بکۆڵێتەوە، کە گومانم نییە هەستی پێ کردبێ.

لای خۆمەوە تاوتوێی ئەو هەوڵەم دەکرد، هەڵێکی باش بوو گەر عەریفەکە لەو کاتەدا ئاوڕی نەدابایەوە. تۆ بڵێی جموجۆڵم – کە نائارامی پێوە دیار بوو، وای لێ نەکردبێ بەگومانەوە لە ڕەفتارم بڕوانێ. من لە لای خۆمەوە دەمویست هەڵسوکەوتم ئاسایی بنوێنێ، بۆ ئەوەی بتوانم فرسەتێك بهێنم. بەهەرحاڵ تا ئێستا هەوڵەکانم هەمووی نا سەرکەوتوون.

کەوتمە سەرزەنشتی خۆم و ڕەخنەم لە خۆم گرت. ئەمە سێ چوار هەوڵ و هەمووم لە کیس چوو. کێ دەڵێ هەلێکی ترم بۆ دەرەخسێ؟

هەڵبەز و دابەزی ئۆتۆبووسەکە کە بەرێگایەکی نا ڕێکوپێکدا دەڕۆیی و وابزانم هەر ئەوەش بوو کە گێژی کردم و نوقمی نووستنی کردم.

لە ئانیشکی عەریفەکە بەئاگا هاتمەوە، دەوروبەر تاریك بووبوو، چونکە کە هەوڵم دا دەرەوە ببینم وێنەی خۆم لەسەر شووشەی پەنجەرەکە دی، سەیرێکی عەریفەکەم کرد.

هیلاك و شەکەت دەهاتە پێش چاو، لەوە دەچوو سەرتاسەری ڕێگاکە نەنووستبێ.

ئۆتۆبووسەکە دڕی بەتاریکی دەدا، کە ڕۆشناییەکی بەهێز لە پێشمانەوە دەرکەوت. عەریفەکە دەستێکی تێ وەژاندم و وتی:

«دیاربەکر... دیاربەکر...»

لە دیاربەکر دابەزین، عەریفەکە هەروەك جاری پێشوو پرسیاری لێم کردووە کە ئایا کامیان ئارەزوو دەکەم، بمبەن بۆ زیندانی (دیاربەکر) تا بەیانی، یان بچینە ئوتێل؟

بەڵگە نەویست بوو. کێ ئوتێل بەزیندان دەگۆڕێتەوە، بۆیە یەکسەر وتم «ئوتێل»

ئەو شەوە لە ئوتێل ماینەوە، هەموو پێکەوە لە ژوورێکدا نووستین، بۆیە هیچ هەوڵێکم نەدا. لە ڕاستیدا نەمدەویست بەهەوڵێکی سەرنەکەوتووی تر، ئەوەندەی تر گومانی سەربازەکان و عەریفەکە ڕابکێشم و ناچاریان بکەم کە کەلەپچەم بکەن.

بەیانی کە هەستاین، بەفر هێندە بەشەقامەکانەوە نەبوو، لە نەقلیاتێك، تەکسییەکمان گرت و عەریفەکە لە پێشەوە و دوو سەربازەکە و منیش لە دواوە سواربووین.

تا (ماردین) بەبێ دەنگی دانیشتین، نە عەریفەکە و نە سەربازەکان، هیچیان نەوت. تەنیا دەنگێك کە دەهاتە بەرگوێ، دەنگی گۆرانییەکی تورکیی ناساز بوو کە لە ڕادیۆی تەکسیەکەوە پچڕ پچڕ دەهاتە بەرگوێ.

سروشتی بەهاری نێوان (دیاربەکر) و (ماردین) سەرنجی ڕاکێشام. لەم ناوچانە بەفر هێندە نەباری بوو.

لە (ماردین) دابەزین و داوام کرد نان بخۆین. لە ڕاستیدا خۆم دڵم گیرابوو، هیچیشم پێ نەدەخورا. مەبەستم تەنیا قورس کردنی گەدەی پاسەوانەکان بوو.

تەکسییەکەمان ئیزن دا و لە چێشتخانەیەك لە ناوەڕاستی (ماردین)دا، لامان دا. عەریف و سەربازەکانم سەرپشك کرد کە هەرچی حەز دەکەن بیخۆن.

ئەوان سەرگەرمی هەڵبژاردنی خواردن بوون، چێشتخانەکەش پڕ بوو، بۆیە منیش کەم کەم پاشەکشەم بۆ کرد، بەناوی دەستشورییەوە. هاتمە دەرێ، خەریك بوو ڕابکەم کە عەریفەکە بەتوندی لاشانی گرتم و بەتووڕەییەوە تێی خوڕیم، سەربازەکان دەورەیان دام.

بەسەربازە تەرجومانەکەم وت:

«برا با بەهەڵە تێ نەگات تەنگەتاوم بۆ دەست شۆری دەگەڕێم»

نازانم عەریفەکە چەند ئەو پاساوەی سەلماند، سەری لەقاند و پێش خۆیان دام بۆ نێو چێشتخانەکە.

عەریفەکە تەواو بەگومانەوە سەیری دەکردم، و منیش جاروبار دەستم بەسکمدا دەهێنا و خۆم ناڕەحەت پیشان دەدا.

کەوتنە خواردن، سەرنجم دا، یەکێك لە سەربازەکان نانی نەدەخوارد و هەر سەیری منی دەکرد. بڕێك کەوتنە قسە. کە عەریفەکە و سەربازەکە لە

نان خواردن بوونەوە، سەربازی پاسەوانم کەوتە نان خواردن.

پارەکەم بۆ دان. عەریفەکە سوپاسی کردم. لە ناوشار، کاتێك گەیشتینە بەر نەقڵیاتێك، عەریفەکە تەکسییەکی بەکرێ گرت، گوێم لێ بوو وتی:

«سلوپی؟»

یا ئیلاهی (سلوپی) دوایین مەنزڵمە و پاش ئەوە تەسلیمی (ئیبراهیم خەلیل)م دەکەن. دەبێ هەر چۆنێك بێت لەم ماوەیەدا شتێك بکەم.

سەربازەکان و عەریفەکە، پێش ئەوەی سوار بن، کەوتنە مقۆ مقۆ و پاشان کەلەپچەیان کردم و لە پشتەوە، لە نێوان هەردوو سەربازەکەدا، دایان نیشاندم. عەریفەکەش لە پێشەوە دانیشت.

کاتێك تەکسی کەوتە ڕێ، عەریفەکە زوو زوو ئاوڕی دەدایەوە – و شتێکی بەسەربازەکان دەوت. –لە ڕاستیدا نەمدەزانی باسی چی دەکەن، بەڵام دیار بوو باسی من و مەسەلەی ئاگاداری من بوو.

نەمدەزانی چی بکەم، تازە دەستیشم کەلەپچە کرابوو، بۆیە سەرم دنگەی دەهات و بیرم بۆ هیچ نەدەچوو.

هەوڵە سەرنەکەوتووەکانم، دۆخەکەی گەیاندە ئەوەی کەلەپچە بکرێم. جا بەکەلەپچەوە چی دەکرێ و چ هەوڵێك لەم ماوە کورتەدا دەتوانرێ بدرێ؟

کات لە بەرژەوەندی من نەبوو، هێدی هێدی دەڕۆیشت و ماوەش تا دەهات کورتر دەبووەوە. بەلاچاو سەیری کاتژمێرەکەی مەچەکم کرد. یەکی پاش نیوەڕۆ بوو.

بیرم بۆ پیلانێکی دیاریکراو نەدەچوو، بەتایبەتی کەلەپچە کردنەکەم تەواو ورەی پی بەردابووم، دەمویست، بەشێوەیەك، پێیان بسەلمێنم کە کەلەپچەکەی دەستم بکەنەوە بەڵام هیچ پاساوێکی بەجێم بۆ نەدەدۆزرایەوە.

دیـاره هــەوڵــە زەقــە سەرنــەکــەوتـووەکــانـیشم مـۆڵـەتـی قسەکردنـی پـێ نـەدەدام.

ئوتۆمبێلەکە دەڕۆیشت و سیمای دزێوی مەرگیش، تا دەهات، لێم نزیك دەبـووەوە. چـاوم نـووقـانـد، سەراپـای ڕووداوەکـانـی تـەمـەنـم پـچـڕ پـچـڕ دەهاتەوە پێش چاو، بۆیە چاوم هەڵبڕی و سەیری دەوروپشتی خۆم کرد، هەردوو سەربازەکە ڕەق، بێ جووڵە، لە تەنیشتمەوە، دانیشتبوون. سەیری لای ڕاستم کرد. تەلبەندەکانی سنووری تورکی سووری هاتە بەرچاوم، کە لــە هــەنـدێك شوێنـدا گـەیشتبـوونـە سەر ڕێگـاکـە و بـەئـاشکـرا قـوولـلـەی پاسەوانەکانی تورکیا دەبینران. تین و وزە و گوڕێك بەگیانمدا، تەزووی هـێنـا و دەستـم خستـە سەرسکـم بـەتـونـدی هـێڵـنـجێکم دا. سەربـازەکـان و عەریفەکە بەسەرسووڕمانەوە تێیان ڕوانیم و منیش چەند جارێك هێڵنجم دا، لە ڕاستیدا دەمویست بەناوی ڕشانەوە وەئوتومبێلەکە ڕابگرن و هەوڵێکی ڕاکردن بەرەو تەڵبەندەکانی سنووری (سووری) بدەم. عەریفەکە ئاوڕی دایەوە وتی:

«چیتە؟» بەدەست ئیشارەتم بۆ سکم کرد، بۆیە ئوتومبێلەکەی ڕاگرت. دایانگرتمە خوارێ، هەوڵی ڕشانەوەم دا و لە ژێرەوە سەیری تەلەبەندەکانم دەکـرد. پـەڕیـنــەوە لــەو تــەلـبــەنـد بــەرزانــە و بــەبــەرچــاوی پـاسەوان و سەربـازەکـانـی دەوروپشتمـەوە کاری کردە نەبوو، بۆیە هیچ هەوڵێکم نەدا.

شانیـان گرتم و بۆ نـاو ئوتومبیلەکە هێنـامیـانـەوە. ئوتومبیلە کەوتـەوە ڕێ و مـنـیش جـاروبـار هـێڵـنـجـێکـم دەدا و خـۆم بـەتـەواوی خستـبـووە دۆخـی نەخۆشێکەوە، وابزانم سەربازەکان بڕوایان کردبوو، کە تەندروستیم بەڕاستی تێك چووبێ. گەیشتینە شاری (جەزیرە) و لە ناو شاردا، کاتێك گەیشتینە سەنتەری شار، هێڵنجێکی تری بەهێزم دا و پاشان بەعەریفەکم وت:

«تـکـا دەکـەم تـەنـدروستـیـم زۆر نـاتـەواوە و بـەشکـو مـۆڵـەت بـدەن لـە چاخانەیەك چایەك بخۆمەوە...»

عـەریـفـەكـە بـرێك تـێی ڕوانـیـم، مـنـیش خـۆم هـێنـابـووە حـاڵـی جـاو. ئوتومبێلەكەی لە بەردەم چایخانەیەكدا ڕاگرت و فەرمانی دابەزینی دا، دوایین مۆڵەتم بوو، سەرم بەدەوری خۆمدا گێڕا، تابلۆی (سلوپی) هاتە بەرچاوم. ڕاچەنیم، تەنیا بیست و پێنج كیلۆمەتری مابوو. لە چایخانەكەدا داوای چامان كرد، عەریفەكە سەرنجی دا كە ناتوانم بەكەلەپچەوە (چا) بـخـۆمـەوە بـۆیـە كلـیلـەكـەی لـە گـیرفـانـی دەرهـێنـا و كـەلـەپچەكانی كردەوە. عـەریـف و سـەربـازەكـان سـەرقـاڵـی چـا خـواردنـەوە بـوون، دەستـم كرد بـە گیرفانمدا و پەنجا هەزار لیرەی توركیم دا بەچایچییەكە. عەریفەكە ڕاپەڕی و كەوتە تێخوڕینی چایچییەكە و دەیویست پارەكەی لێ بستێنێتەوە. لەوە دەچوو زیاد لە پێویستم دابێتی چونكە مشتومڕێكی توندوتیژیان بوو. هەڵم لـە كـیس خـۆم نـەدا، دەستـەكـانـم ئـازاد بـوون، لـە چـاو تـرووكـانـێكدا پـاڵـم بەدەرگای چایخانەكەوە ناو، ڕووەو جیهانی ئازاد هەڵاتم.

لە چوار ڕێیانی شاردا، نزیكەی سەد مەترێك، دوای ڕاكردن، كەوتم بەسەر عارەبانەیەكی دەستیی لەعنەتیدا و عەریفەكە و سەربازەكان سواری سەرم بوون، ئیدی كار لە كار ترازاو، بەهەموو هێزم بەرگریم لە خۆم دەكرد، شەڕێكی نا بەرامبەر بوو، دوو سەرباز و عەریفێك پڕ چەك و منی بێ چەك. ئەوان هەوڵیان دەدا كەلەپچەكە بكەنەوە دەستم و منیش، بەهیچ شێوەیەك مـۆڵـەتـم نـەدەدا، پـەلـەقـاژێی بـەردەوام بـوونـی ژیـان بـوو، هـیـزێكـی خـوایـی بـەلـەشمـدا ڕۆ چـوو بـوو، هـەرچـەنـدیـان دەكـرد نـەیـانـدەتـوانـی كـەلـەپـچـەكـە بكەنەوە دەستم و منیش پەلاماری تفەنگی عەریفەكەم دا و هەوڵی ستاندنیم دەدا. سـەربـازەكـان بـەقـۆنـاغـە تـفـەنگ دەیـانـدا بـەشان و پشتمـا و هـەوڵـی ئـەوەیـان دەدا دەستـم لـە تـفـەنـگـی عـەریـفـەكـەیـان بـەردەن. هـێزی مـن و عـەریـفـەكـە، قـابـیـلـی بـەراورد نـەبـوو، ئـەوێكـی پـەنـجـا ساڵـە لـەگـەڵ مـنـدا دەرنەدەچوو.

یەكێك لە سەربازەكان تاكێك كەلەپچەی لە مەچەكی چەپم گیركرد و

منیش هەر بگرەو بەردەم بوو لەگەڵ عەریفەکەدا و دەستم هێند لەیەك دوور خستبوو کە تاکی کەلەپچەکە نەیگاتێ. شەڕی نێوان مردن و ژیان بوو، ئەوان دەیانویست بەرەو مەرگم بەرن و منیش هەوڵم بۆ ژیان دەدا.

لەو کاتەدا ئەفسەرێکی تورك پەیدابوو، خەڵکی ناو شار، تا دەهات، لە دەورمان کۆ دەبووە و پاسیڤانە سەیری ئەو شانۆ ترسناکەیان دەکرد. یەکێك لە ناو خەڵکەکەدا غیرەت گرتی و هاواری کرد:

بۆ دەیانەوێ بتگرن؟.

دەستم هێندەی تر لە تفەنگی عەریفەکە گیرکرد و منیش پڕ بەدەم هاوارم کرد:

«پێشمەرگەم!»

جەماوەرەکە وردە وردە خرۆشا و کەوتنەوە جووڵە، بەڵام بەشداریان لە شەڕەکەدا نەکرد. گوێم لە دەنگی خەڵکەکە بوو کە دەیانوت:

«بەسە. بەسە. هەی کافرینە»

لە ژێر قۆڵی عەریفەکەوە چاوێکی پەلەم بەناو خەڵکەکەدا خشاند، ئەفسەرەکە دەمانچەکەی دەرهێنا و دەستی کرد بەتەقە بەهەوادا. ئەو ڕەفتارە جەماوەرەکەی بەتەواوی خرۆشان و منیش هاوارم کرد:

«پێشمەرگەم، پێشمەرگەی بارزانی»

ناو هێنانی بارزانی، خەڵکەکەی تەواو خرۆشاند و تەوژمێکی بەهێزی بەغیرەتی خەڵکەکە داو و یەکسەر پەلاماری سەربازەکانیان دا و منیان لە چنگی سەربازەکان و عەریفەکە دەرهێنا. منیش هیچ هەڵم لە کیس خۆم نەدا و کەوتمەوە ڕاکردن.

بوو بەتەقە، ئاوڕێکی پەلەم دایەوە، عەریفەکە بەچیچکانەوە تەقەی لێ دەکردم، هیچ مۆڵەتی بیرکردنەوەم نەبوو، بەخۆم وت:

«ڕاکە. دوایین هەڵە»

لـە ڕاسـتـیدا بـەجۆرێك ڕام دەكرد، وەك لـە بۆربۆرینێكی جیهـانیدابم. ئـارەزووی ژیـان هـەنگاوی بۆراق ئـاسای پێ دەنـام، ئـاوڕێكی تری پەلەم دایەوە.

عەریفەكە بەتەقەوە بەدوامدا ڕای دەكرد و منیش هەر هێزم بەخۆم دەدا، گیزی گوللە بەلاسەروشانمدا گڤەی دەكرد. هەموو ساتێ چاوەڕێی چزانی گـولـلـەیـەك بـووم، كـە سەرم یـا لـەشم بسمـێ. گـەیشتمـە سەری كۆڵانێك و ئــاوڕێكـی تـرم دایــەوە. پـەنـجـا مــەترێك پـێش عـەریـفـەكـە كـەوتـبـووم، بەكۆڵانەكەدا لام دا و لەسەر سووچی كۆڵانی دووەم دەرگای ماڵێك لەسەر پشت بوو، بۆیە بێ بیركردنەوە خۆم خزاندە ژووری. لە پشت دەرگاكەوە خۆم مەڵاس دا. دەرگاكەم دانەخست. هەناسە بڕكێم بوو، خیزەی سنگم دەهات و شەكـەت بـووبـووم. پشوویـەكم دا و كـەمێك هـاتمـەوە سەرخۆم. عـەریـفـەكـە بەتەپەتەپ بەكۆڵانەكەدا ڕای دەكرد. هەستی بەبوونم نەكرد. هەروا لە پشت دەرگاكەوە ڕاوەستابووم كە سەرنجی حەوشەی ماڵەكەم دا و بەئەسپایی چوومە حەوشەكەوە.

ژنێك لە یەكێك لە ژوورەكانەوە دەرپەڕی و بەتووڕەییەوە پێی وتم:

چی دەكەی؟

دەنـگـی تـەقـەی تـفـەنگ، لـە نـاو شارەوە، بـەئـاسانـی دەكـەوتـە بـەر گوێ. نەمزانی لە وەڵامی ئەو خانمە قەشەنگەدا چی بڵێم، بۆیە مەچەكم بەرز كردەوە و كەلەپچەكەم نیشان دا، كە زیاتر ئاگری گرت و داوای چوونە دەرەوەمی لێ كردم. زۆرم هەوڵدا كە نەچمە دەرێ، بەڵام بێ سوود بوو. زۆر دەترسا لەوە دەچوو هەڵوێستی لەو بابەتەی، لە ژیانیدا، نەدی بێ و بتوانێ زیندانییەكی ڕاكرد و بشارێتەوە. وتووێژی نێوانمان بێ سوود بوو. ئەو سووربوو لەسەرئەوەی ماڵەكەیان بەجێ بهێڵم، بۆیە منیش زۆر لەسەری

نەڕۆیشتم و بەدیواری ماڵەکەدا هەڵزنام و بازم دایە کۆڵانی پشتەوە. ماوەیەك ڕاوەستام، لە ڕاستیدا نەمدەزانی چی بکەم، کەسم نە دەناسی و شارەزای هیچ شوێنێك نەبووم. چاوم گێڕا، کرێکارێك لەو بەرمەوە خەریکی زەوی هەڵکەندن بوو، دیار بوو بناغەی خانوویەك ئامادە دەکرێ. دەنگی تەقە بەئاسانی دەبیسترا، شار شلەژا بوو، کرێکارەکە چاوی پێم کەوت، خەریك بوو ڕا بکا، کە فریای کەوتم و خۆم فڕێ دایە چاڵەکەیەوە، دەستیم گرت و کەلەپچەکەم نیشان دا و وتم:

(ئەم تەقانەی دەیبیستی؟ بۆ منە)

لە سەرەتادا لەوە نەدەچوو حاڵی ببێ، چونکە زۆر بەترسەوە تێی دەڕوانیم. کەمێك هاتبوومەوە سەرخۆم و لە چاڵەکەدا دانیشتم و بەکرێکارەکەم وت:

«من لە دەست جەندرمەی تورك هەڵاتووم، پێشمەرگەم و ئەوان دەیانەوێ تەسلیمی عێراقم بکەنەوە. فریام کەوە.، کەسێ لەم وڵاتەدا ناناسم»

کرێکارەکە سەری بۆ ڕاوەشاندم و پەلی گرتم لە چاڵەکە هێنامیە دەرێ. ماوەیەکی کورت پێکەوە ڕۆیشتین و گەیشتینە بەردەم مزگەوتێك کرێکارەکە وتی:

«بڕۆ نێو ئەو مزگەوتە تا من خەڵکت بۆ دێنم»

هیچ لەسەری نەڕۆیشتم و خۆم کرد بەژووری مزگەوتەکەدا. لە حەوشەکەدا، کەسم بەدی نەکرد تەنیا پیاوێکی پیر لە ژوورەوە بوو، کە ئەویش بەرەو دەر دەهات.

کابرا هیچ سەرنجی نەدامێ و منیش، بێدەنگ، لە ژووری نوێژکەراندا دانیشتم.

چاوم بەدار و دیواری ژوورەکەدا گێڕا، جبە و مێزەرێ، کە لە سووچی

میحرابەکەدا هەڵواسرابوو، سەرنجی ڕاکێشام. لەوە دەچوو، بەتایبەتی، بۆ من دانرابێ، بۆیە یەکسەر دامگرت و پۆشیم. مێزەرە سپییەکەشم نایە سەرم، لە مەلایەکی تەواو دەچووم و لە میحرابەکەدا. لە شوێنی نوێژی مەلا، لێی دانیشتم و پاش ساتێك قورئانێکم داگرت، خستمە سەر تەختەیەکی ڕاست و چەپ کە تایبەتی بۆ خوێندنەوەی قورئان و سەرم بەسەر قورئانەکەدا شۆڕکردەوە و لەبەر خۆمەوە وتم:

«ئەی خوای گەورە، من چیم کردووە کە تووشی ئەم هەموو دەردی سەرییە ببم؟»

هەستم دایە خۆم. دەوروبەرم تەواو کشومات بوو، هیچ دەنگێك نەدەبیسترا. ماوەیەك هەروا دانیشتم و کەوتمە بیرکردنەوە و لە دڵی خۆمدا وتم:

«تۆ بڵێی ئەم کرێکارە خەبەرم لێ نەدا؟ کێم بۆ بانگ بکا و کێ لەم وڵاتە غەریبە دا من دەناسێ»

خەریکی تاوتۆی بیر و ڕاکانم بووم، کە جموجۆڵێك لە حەوشەکەدا پەیدا بوو، ترسم لێ نیشت تۆ بڵێی سەربازەکان نەبن. دەرگای ژوورەکە کرایەوە گوێم لە مقۆ مقۆ بوو، نەم وێرا سەر هەڵبڕم. لەشم نیشتە سەر ئاو و چاوەڕێی ئەوە بووم کە قۆناغە تفەنگێك بیدا بەسەرما. دەرگای ژوورەکە جارێکی تر کرایەوە گوێم لێ بوو پرسیارێ کرا:

«کوا؟»

کە گوێم لە زمانی کوردی بوو، ئاوڕێکم دایەوە، کرێکارەکە و دوو کەسی تر بوون بەخۆشحاڵییەوە کەلەپچەکەم نیشان دان و وتم:

– (ئەوەتام)

دۆخی دەروونیم بەبینینی کرێکارەکە گەشایەوە. دوو کەسەکە خۆیان

پێشکەش کردم و قەمسەڵەیەکیان دامێ، جبە و میزەری مەلام داکەند و دوایان کەوتم. بەسەر دیواری مزگەوتەکەدا بازمان دا. ئوتومبێلێکیان ڕ اگرتبوو، کە سوار بووین، یەکێکیان کە برێك گۆشتن و تێکسمڕاو بوو وتی:

«هەڤاڵ تۆ نەترسێیت، تۆ ئێستا لای ئێمەیت»

ئوتومبێلەکە بەکۆلانە پێچاوپێچەکانی (جەزیرە)دا ڕێی دەکرد و لە بەردەم ماڵێکدا ڕایان گرت، بۆ من زیاتر لە خەو دەچوو. کردەیی و شارەزایی لە جموجۆڵی هەردوو برادەرەکە، بەئاشکرا، ڕەنگی دەدایەوە. بەڕاستی پیاوی کردە و لێهاتوو بوون.

لە ژوورەوە دانیشتین پاشان یەکێکیان وتی:

«با تۆزێ تاریك دابێ، بۆ شوێنێکی تر دەتگوێزینەوە»

هەردوو برادەرەکە کەوتنە پرسیارکردن، چۆنیەتی دەستگیرکردنم. هەموویم بۆ باس کردن، ئەوانیش خۆشحاڵیی خۆیان لە ڕزگاربوونم نیشان دا. کەلەپچەکە، لە ڕاکردنەکەمدا، چەند گرێیەك توندتر بووبوو. مەچەکم ئازاری دەهات بەڵام باسم نەکرد.

شەو داهات و دەوروبەر تاریك بوو، هاتینە دەرێ و بەپێ بەکۆڵانە باریکەکانی (جەزیرە)دا، بە بێدەنگ دەڕۆیشتین. خۆشبەختانە گڵۆپی کۆڵانەکان نەبوون، بێ ترس، بەتایبەتی من، ڕێمان دەکرد.

لە بەردەمی ماڵێکی گەورەدا وەستان، یەکێکیان چووە ژوورێ و پاش ساتێ هاتە دەرێ، ئیشارەتی چوونە ژوورەوەی بۆ کردین.

هەر کەدانیشتم هەواڵی مشارێکی ئاسنم پرسی. لە ڕاستیدا، تەنیا ڕێگە، بۆ کردنەوەی کەلەپچەکەی مەچەکم، مشاری ئاسن بوو. ماڵەکە میوانداریيەکی باشیان کردم، هێندەی نەبرد مشارێکی ئاسنیشیان پەیدا کرد. کەوتنە برینەوەی کەلەپچەکەم. پەنجەکانی دەستم ئاوسا بوون و

کەلەپچەکەش بەتەواوی لە مەچەکم گیر بووبوو، بەرادەیەك کە تەواوی دەستمی ئاوساندبوو.

تـا مشارەکـە زیـاتـر گـوشاری دەخـرایـە سەر، دانـی کـەلـەپـچـەکـە زیـاتـر ڕۆدەچوو. دەستم سوور بووبووەوە و تەواو خوێنی تێزابوو، ئەگەرچی بەبەردەوامی مشارەکەیان بەکەلەپچەکەدا دەهێنا کەچی هیچ ئەنجامێکی نەبوو. پۆلای کەلەپچەکە هێند بەهێز بوو، کە مشارەکە جاروبار بریسکە و پریشکی دەدا، بەڵام بێ سوود بوو. خاوەن ماڵ و هەردوو برادەرەکەم تەواو نیگەران بوون کە گەر مشاری ئاسن ئەم کەلەپچانە نەپسێنێ چی دەیشکێنێ؟

من لەگەڵ ئەوەشدا کە دەستم ئازارێکی بێ وێنەی دەدام، ناچار بووم کە داوای بەردەوام بوونیان لێ بکەم چونکە لەوە زیاتر چاری تر نەبوو.

سەرنجم دایە مشارەکە، وردە وردە کەلەپچەکەی دوو توێ دەکرد. پروشەی ئاسن مایەی دڵخۆشکەریی من و دەروبەرمان بوو. هەوڵدانەکەمان بێ ئەنجام نەبوو.

ئەوان لەسەر بڕینەوەی کەلەپچەکە بەردەوام بوون و منیش هەر بۆ لە بیربردنەوەی ئازاری دەستم، چاوم بەژوورەکەدا دەگێڕا، وێنەی بەرزانیم لە چوارچێوەیەکی قەشەنگدا بەدی کرد، لە ڕاستیدا سەرم سووڕما، وێنەی بەرزانی، ئاوا بەئاشکرا هەڵواسرێ، جێی ڕامان بوو.

چۆن دەیانوێرا. لە تورکیادا کە هەموو شتێك دەربارەی کورد، قەدەغە بوو، هەڵواسینی وێنەی بەرزانی ئەوپەڕی ئازایەتی و چاو نەترسی دەنواند.

لە کاتژمێری یەکی شەودا کەلەپچەکەیان بڕییەوە، دوا قۆناغەکانی گەلێ سەخت بوو، بەڵام بەپسانی کەلەپچەکە هەموو گیانم ئاسوودە بوو. ئاوسانی پەنجەکانی دەستم وردە وردە دەنیشتەوە.

لە ڕۆژەکانی داهاتوودا، هەر شەوە و دەیانبردمە ماڵێك و پاشان لە ژێر زەمینی ماڵێکدا جێگەیان بۆ ساز کردم. یەکێك لە برادەرەکانم کە ڕۆژانە سەردانی دەکردم و دەنگوباسی دەرەوەی بۆ دەهێنام وتی:

«لەم ڕۆژانەدا بەرەو سووریا دەتبەین»

هەواڵێکی دڵخۆشکەر بوو، منیش هاتبوومەوە سەرخۆم و، گوڕوتینی نوێم تێزابوو.

لەبەرئەوەی هیچ جۆرە کتێبێك لە ژێر زەمینەکەمدا بەکوردی پەیدا نەدەبوو، زۆربەی کاتەکانم بەوەرزشەوە بەسەر دەبرد، سەدان شناوم کرد.

دەمەو بەیانییەك برادەرەکانم هاتنە لام و پێیان وتم:

«خۆت ئامادە بکە ئەمڕۆ دەتبەین بۆ (نەسیبین)»

(نەسیبین) شارێکی سەرسنوور بوو، لەگەڵ قامیشلیدا، کە شارێکی (سووریا)یە، هاوسنوور بوو.

بەدوورودرێژی باسی پیلانەکەیان بۆ کردم، کە بریتی بوو لەوەی ئەوان بەئوتومبێلێك لە پێشەوە بڕۆن و منیش لەگەڵ شوفێرێکی لاودا، کەزبکوزیتیی پێوە دیار بوو، سواربم و لە دوایانەوە بڕۆین یەکێك لە برادەرەکان وتی:

«ئێمە چەکدارین و لە پێشتانەوە دەڕۆین، زاڵگەکانی دەرەوەی (جزیرە)مان تاقیکردووەتەوە و ئێستا کەس ڕاناگرن و گەر ڕایان گرتین، ئەوا ئێمە دەیکەین بەتەقە و ئێوە چاوەڕوان مەبن و دەرچن»

لەگەڵ شوفێرە لاوەکەدا سوار بووم و ئەوانیش لە پێشمانەوە کەوتنە ڕێ.

دڵم لێ دەدا و لە دڵی خۆمدا وتم:

«دوا قۆناغی ڕزگاربوونمە، تۆ بڵێی بەسەلامەتی دەربازبم؟

شوفێرەکە کە دیار بوو هەستی بەنیگەرانیم دەکرد وتی:

«هیچ خەمت نەبێ، ئەم بەیانییە دووجار ڕێگای (جزیرە) و (نەسیبین)م تاقیکردووەتەوە هیچ نییە».

ڕۆژێکی تەماوی بوو، کە بۆ من نیشانەی دڵنیایی و ئاسوودەگی دەروون بوو.

وردە وردە لە زاڵگەی جەزیرە نزیك بووینەوە بۆیە بەوردی سەیری ڕێگەی بەردەممان دەکرد. شۆفێرەکە وتی:

«هەر ئەم زاڵگەیە هەیە. ئیتر تا (نەسیبین) هیچمان نایەتە ڕێ.

شۆفێرەکە خۆی پێشکەش کردم. لە ڕاستیدا شۆفێر نەبوو، بەڵکو هاوەڵ و دۆست و هاوخەباتی برادەرەکانم بوو.

تەواو لە زاڵگەکە نزیك بوو بووینەوە و من بەئاسانی جەندرمەی سەر ڕێگاکەم دەدی.

تومبێلەکەی پێشەوەمانیان ڕانەگرت و ئێمەش بەدوایاندا! یا ئیلاهی هەستم بەچ خۆشحاڵییەك دەکرد.

شۆفێرەکە، هەر بەدەربازبوونمان لە زاڵگەکە، یەکسەر ڕێکوردی تۆمبێلەکەی کردەوە و دایە قاقای پێکەنین و وتی:

«نەموت ڕامان ناگرن»

خۆشحاڵیم وەسف نەدەکرا و سوپاسی ئازایەتی ئەویشم کرد. لە ڕاستیدا کارێکی جوامێرانە بوو، گواستنەوەی زیندانییەکی ڕاکردوو، کارێکی ئاسان نەبوو.

خواحافیزیمان لە شوفێرەکە کرد و سوپاسی ئازایەتی و یارمەتیدانیم کرد. دوای نیوەڕۆ برادەرەکانم گەڕانەوە، پیاوێکی تریشیان لەگەڵدا بوو،

که بە(حاجی) پێیان ناساندم و پانتۆڵێکی کاوبۆی و کراسێکی نوێشیان بۆ هێنابووم وتیان:

«ئەم جلانە بپۆشە و هیچ نیگەرانیش مەبە. پارەمان بەسەربازەکانی سەرسنــوور داوە. وادەزانــن خــەڵـکـی «سووریــا»یت و ئــەم بـرادەرەش». ئیشارەتیان بۆ پیاوەکە کرد.

«ئەوا تا نزیك تەلبەندەکانی سەرسنوور لەگەڵتا دێ»

لەسەری کۆڵانێکدا (حاجی) ڕاوەستا و دەستی بۆ قوولەی پاسەوانی تەلبەندەکان درێژ کرد وتی:

«هەر ئەم تۆزەمان ماوە، ترست نەبێ، ئێستا من لە پێشەوە دەڕۆم بۆ لای تەلبەندەکان و بۆت بەرزدەکەمەوە و تۆش یەکسەر بێ ڕاوەستان تێپەڕە.»

سەیری پاسەوانی نێو قوولەی سەر تەلبەندەکانم کرد. پشتیان لێمان بوو. بێ ورتە دوای (حاجی) کەوتم و دڵم لەسەر هەزار لێ دەدا، هەزاران بـیـرۆکـە بـەمێشکمدا دەهـات و دەچوو. (حـاجـی) تـەلـبـەنـدی سنووری بۆ بـەرزکـردمـەوە و مـنـیـش بـێدەنگ خـۆم کـرد بـەژێریدا و چوومـە ئـەودیو، تەلەبەندی دووەم، دەبوو خۆم بەرزی بکەمەوە.

ئـاوڕم لـە (حـاجـی) نـەدایـەوە، مـاوەی نـێوان هـەردوو تـەلـەبـەنـدەکـەم بەئەسپایی بڕی و کاتێك گەیشتمە بەر تەلبەندی دووەم، ئاوڕێکی بروسکە ئاسام لە (حاجی)و پاسەوانی تەلبەندەکان دایەوە. پاسەوانەکان روویان لـە لایـەکی تـر بـوو. (حـاجی) بـەپـەلـە هـێمـای سەرکـەوتـنـی بـەپـەنجەکانی نیشاندام و لە چاو ون بوو.

تەلەبەندەکانم بەرزکردەوە، لە ڕاستیدا چاوەڕێی ئەوە بووم کە فیشەکێك لە پشتـەوە لـەنـاکـاودا، تـەپڵـی سەرم هـەڵگرێ. زۆرم دەربـارەی کوشتـاری ئـەم سنووورە بیستبوو. خۆم بەئەسپایی خستە ژێر تەلبەندەکەوە و، چوومە ئەودیو.

(قامیشلی) لە دوورەوە دیار بوو، چەند هەنگاوێك لە تەلبەندەكان دوور كەوتمەوە و بۆ دوایین جار ئاوڕم لە توركیا دایەوە،

پاسەوانی نێو قوللەكان وەك داڵی مەرگهێنەر هەڵنیشتبوون، لووتكەی نووكی تەلە دڕكاوییەكان لەبەر تیشكی خۆر دەبریسكانەوە.

بەتەنیا، قاچاغ، هەڵاتوو، بێ پارە بێ پاسپۆرت و نەشارەزا بەرەو پارچەیەكی تری كوردستان ملم نا.

سوپاس و پێزانین:

زۆر سوپاسی هەموو ئەو هەڤاڵانە دەكەم كە لە شاری جەزیرە یارمەتیان دام و ئەركی گواستنەوە و شاردنەوەمیان گرتە ئەستۆ، هیوادارم وێنەیان زۆر بێت.

***

تێبینی:

* لە ڕاستیدا نەمتوانی پەیوەندی بەهەڤاڵان (م) و (هـ)ەوە بکەم، بۆیە نەمتوانی ناوی ئاشکرایان بنووسم.

* ئەو هەڤاڵە عەرەبەی لەم داستانەدا ناوی هاتووە برای بەڕێز کاک ئیسماعیل زایرە، کە ئێستە ڕۆژنامەنووسێکی ناسراوی عەرەبە و لە هۆڵەندە دەژی و دۆستێکی ڕاستەقینەی گەلی کوردە.